

AASTARAAMAT 2020

EESTI

RAHVUSVAHELINE KONKURENTSIVÕIME

Eesti konkurentsivõime 63 riigi võrdluses ning olulised
konkurentsivõimeindikaatorid Euroopa Liidu
ja Läänemere riikidega võrreldes

EAS
Enterprise Estonia

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

EAS
Enterprise Estonia

Eesti rahvusvaheline konkurentsivõime 2020

AASTARAAMAT

Eesti konkurentsivõime 63 riigi võrdluses
ning olulised konkurentsivõimeindikaatorid
Euroopa Liidu ja Läänemere riikidega võrreldes

Tallinn 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED.....	5
1.1. Riikide üldine paremusjärjestus	5
1.2. Riikide paremusjärjestus konkurentsivõime faktorite lõikes	8
2. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES	12
2.1. Majanduse seisund.....	13
2.2. Valitsuse töö tõhusus	14
2.3. Äritegevuse efektiivsus.....	16
2.4. Infrastruktuur	17
3. ETTEVÕTTEJUHTIDE HINNANGUD OMA RIIGI KONKURENTSIVÕIMELE.....	19
4. EESTI KONKURENTSIVÕIME INDIKAATORID LÄÄNEMERE RIIKIDE VÕRDLUSES	21
4.1. Majanduse seisund.....	21
4.2. Valitsuse töö tõhusus	31
4.3. Äritegevuse efektiivsus.....	41
4.4. Infrastruktuur	51
5. MAJANDUSARENGUT TAKISTAVAD TEGURID.....	61
6. EESTI POSITSIOON RAHVUSVAHELISTES REITINGUTES	65

Väljaande koostasid: Leev Kuum, Marje Josing, Kiira Martens, Koit Nilson, Bruno Pulver,
Aet Vanamölder, Ülo Mattheus, Kelly Tänav, Albert Hansa

Andmetöötlus: Koit Nilson, Ingrid Niklus, Viivika Savina

Kujundus: Mati Reiman

Informatsioon: Marje Josing (EKI direktor)
tel: 646 6439, e-post: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel tuleb viidata allikale.

SISSEJUHATUS

Käesolev aastaraamat on järjekorras kahekümnes ja tugineb nagu varasemadki Lausanne'i Rahvusvahelise Juhtimise Arendamise Instituudi (IMD) väljaandele „World Competitiveness Yearbook”. Väljaanne kannab aastanumbrit 2020 ning IMD jaoks on see järjekorras kolmekümne teine väljaanne. Eesti Konjunkturiinstituut osaleb konkurentsivõime uuringutes alates 2001. aastast.

Aastaraamat annab Eesti lugejatele ülevaate IMD projektis osalevate riikide (2020. a 63 riiki) konkurentsivõimest, tuues ära nende kohad edetabelis ja konkurentsivõime indeksid esikohal oleva riigi suhtes. Aastaraamatus tutvustatakse osalevate riikide paremusjärjestust konkurentsivõime faktorite lõikes (I ptk). II peatükk on pühendatud Eesti ja teiste Euroopa Liidu (EL) liikmesriikide konkurentsivõime iseloomustamisele. Kolmas peatükk annab ülevaate ettevõtete juhtide hinnangutest Eesti ettevõtluskeskkonna kohta, mida võrreldakse teiste EL liikmesriikide vastavate andmetega. Kaaluka osa aastaraamatus moodustab IV peatükk, kus tuuakse ära Eesti majandust ja selle konkurentsivõimet iseloomustavaid näitajaid võrdluses teiste Läänemere riikidega. V peatükis analüüsitakse Eesti majandusarengut takistavaid probleeme.

Kõik seni ilmunud aastaraamatud on rõhutanud riigi kõrge konkurentsivõime olulisust tänapäeva avatud maailmas. Samas on ka näidatud, et riikide käsutuses on palju erinevaid võimalusi edu saavutamiseks tihedas rahvusvahelises konkurentsisis. Kõige vahetum tee tõusule on kaupade ja teenuste ekspordi suurendamine. Ettevõtted peavad tegema kõik nendest sõltuva, et muuta oma tooted paremaks ja nõutavamaks rahvusvahelistel turgudel. Riigil tuleks aga ettevõtete tegevust ekspordi arendamisel igakülgselt toetada, seda nii teadusuuringute rahastamise, arenguprogrammide väljatöötamise kui ka riikidevaheliste raamlepete sõlmisega. Edukad riigid on majandusliku edu nimel nõus alandama makse, moodustama erinevaid fonde ettevõtete arendamiseks, võtma enda peale ettevõtete arendamise riske jne.

Riigi ja ettevõtete ühiseks eesmärgiks on rahvusvahelises väärtusahelas ülespoole pürgimine, kasutades selleks ära kõik olemasolevad konkurentsieelised. Üheks võimaluseks selles suunas on suuremat lisandväärtust loovate majandusharude eelisarendamine. Kasuks tuleks ka uutele turgudele sisenemisel ettevõtete koondamine ühiseks eksporditegevuseks.

Olulist kohta riigi ja ettevõtete konkurentsivõime tõstmisel omab innovatsioon. Et sellealastest kulutustest maksimaalselt kasu oleks, peab silmas pidama, et need poleks ühekülgsest teadus- ja tehnoloogiapõhised, vaid oleksid kindlasti orienteeritud ka rahvusvaheliste turgude nõudlusele.

Riigi otsene abi äriettevõtetele on ka vajaliku tööjõu koolitamine ning töötajate täiend- ja ümberõppe läbiviimine. Eesti rikkus on tema inimesed ja seda rikkust tuleb maksimaalselt kasutada. Samas peab riik seisma ka selle eest, et tekiks piisavalt uusi töökohti kõrge tootlikkusega tegevusaladel. Uuringud on aga näidanud, et konkurentsivõime arendamise eesmärgid ei saa olla igavesed ning kord edu toonud eelis ei pruugi seda olla mõne aasta pärast. Seepärast püüavad ambitsioonikad riigid arendada endas võimet muutuda (juhtida muutusi), et kiiresti reageerida maailma majanduses aset leidnud arengutele. Riikides, kus juhtimine on heal tasemel, lähevad ka asjad hästi. Riigid, kes püüdleval kõrgemale ja on ambitsioonikad, jõuavad ka kõrgemale. Riigi suutlikkus muutuda ja kohaneda ning kaasata digilahendusi on eriti vajalik 2020. aastal maailmas puhkenud COVID-19 kriisi tingimustes.

OECD definitsiooni kohaselt iseloomustab riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet määr, mis näitab, kui palju ta suudab vabades turumajanduslikes tingimustes toota kaupu ja teenuseid, mis vastavad välisurgude nõuetele, samaaegselt suurendades oma elanike sissetulekuid. Lisaks toodule väljendab riigi konkurentsivõimet atraktiivsus ettevõtluse asukohana või teiste sõnadega – välisinvesteeringute saamisvõime (sissevool).

Riigi konkurentsivõimet on võimalik käsitleda aga ka sellest seisukohast, et püüda luua kõikehaarav pilt riigis valitsevatest **tingimustest**, mis ettevõtete arengut määravad (soodustavad). Selle tee on valinud IMD. Teiste sõnadega, IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime reiting näitab, kuidas riigid loovad ja hoiavad keskkonda, mis lisab konkurentsijõudu nende ettevõtetele.

IMD poolt arendatud metoodika riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamiseks on leidnud laialdast rahvusvahelist tunnustust. Metoodika tugevuseks on riikide konkurentsivõime **laiapõhjaline** hindamine. Käesoleval aastal võeti konkurentsivõime reitingu arvutamisel arvesse 255 kriteeriumit, millest 163 on statistilised (kvantitatiivsed) näitajad ja 92 ettevõtte juhtidelt küsitluse teel kogutud (hinnangulised) andmed. Kogu informatsioon töödeldi, kasutades variatsioonianalüüsi võimalusi.

Käesoleva väljaande kasutajana on silmas peetud valitsusasutusi, ettevõtete juhte, ettevõtete liitusid ja paljusi teisi inimesi, kes on seatud head seisma Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime eest või vajavad informatsiooni teiste riikide majanduse ettevõtluskeskkonna kohta.

Aastaraamatu rahastajaks on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, kes soovib sellega kaasa aidata Eesti ettevõtete arengule.

Eesti on väike aga ambitsioonikas riik, kes teeb suuri pingutusi oma konkurentsivõime tugevdamiseks ja majanduslikult arenenumatele riikidele järele jõudmiseks. Soovime, et käesolev aastaraamat innustaks ja toetaks neid pingutusi.

1. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED

1.1. Riikide üldine paremusjärjestus

IMD *World Competitiveness Yearbook 2020* toob tänavu taas ära 63 maailma edukama riigi konkurentsivõime hindamise tulemused. Hindamisel kasutati 2019. a statistilisi andmeid ning 2020. a kevadel nendes riikides läbi viidud ettevõtetejuhtide küsitluse tulemusi. IMD aastaraamatu üldedetabelis on toodud kõigi hindamisel osalenud riikide paremusjärjestus ning iga riigi konkurentsivõime indeks protsendina esikohal oleva riigi suhtes. Alljärgnevalt toome ära üldedetabeli, millele on meie poolt lisatud eelmise aasta tulemused.

Tabel 1.1. Riikide rahvusvahelise konkurentsivõime 2020. aasta üldedetabel

Riik	2020		2019	
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
Singapur	1	100,0	1	100,0
Taani	2	99,5	8	93,4
Šveits	3	98,4	4	96,0
Holland	4	98,4	6	94,4
Hongkong	5	97,1	2	98,0
Rootsi	6	95,9	9	92,6
Norra	7	94,6	11	91,7
Kanada	8	93,5	13	89,2
AÜE	9	93,5	5	95,9
USA	10	92,4	3	97,1
Taiwan	11	91,3	16	88,2
Iirimaa	12	90,7	7	94,2
Soome	13	88,6	15	88,5
Katar	14	87,9	10	92,0
Luksemburg	15	87,7	12	91,2
Austria	16	86,3	19	84,4
Saksamaa	17	85,9	17	85,7
Austraalia	18	85,0	18	85,5
Suurbritannia	19	84,4	23	81,8
Hiina	20	82,0	14	88,8
Island	21	81,5	20	83,1
Uus-Meremaa	22	80,3	21	83,1
Korea	23	79,2	28	76,5
Saudi Araabia	24	78,2	26	77,2
Belgia	25	77,8	27	77,1
Iisrael	26	77,7	24	80,2
Malaisia	27	76,4	22	82,5
Eesti	28	76,2	35	72,7

Riik	2020		2019	
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
Tai	29	75,4	25	77,2
Küpros	30	75,4	41	67,7
Leedu	31	73,6	29	76,2
Prantsusmaa	32	71,7	31	74,3
Tšehhi	33	71,3	33	73,5
Jaapan	34	69,9	30	74,8
Sloveenia	35	68,6	37	71,4
Hispaania	36	68,2	36	72,1
Portugal	37	68,2	39	69,3
Tšiili	38	67,1	42	67,7
Poola	39	67,0	38	71,2
Indoneesia	40	66,8	32	73,6
Läti	41	65,4	40	68,8
Kasahstan	42	64,7	34	72,8
India	43	62,1	43	67,2
Itaalia	44	62,0	42	70,6
Filipiinid	45	60,4	46	64,7
Türgi	46	60,0	51	59,7
Ungari	47	60,0	47	63,5
Bulgaaria	48	59,4	48	61,7
Kreeka	49	57,9	58	53,1
Venemaa	50	56,5	45	65,2
Rumeenia	51	55,6	49	60,5
Peruu	52	54,9	55	57,2
Mehhiko	53	54,8	50	59,8
Kolumbia	54	52,2	52	57,6
Ukraina	55	51,9	54	57,3
Brasiilia	56	49,6	59	51,0
Slovakkia	57	49,5	53	57,5
Jordania	58	48,4	57	55,5
LAV	59	45,2	56	57,1
Horvaatia	60	43,9	60	50,8
Mongoolia	61	43,4	62	45,2
Argentiina	62	38,1	61	49,0
Venezuela	63	25,4	63	20,1

Tabelis toodust nähtub, et 2020. aastal on maailma kõige konkurentsivõimelisemateks riikideks (TOP 10) tunnistatud:

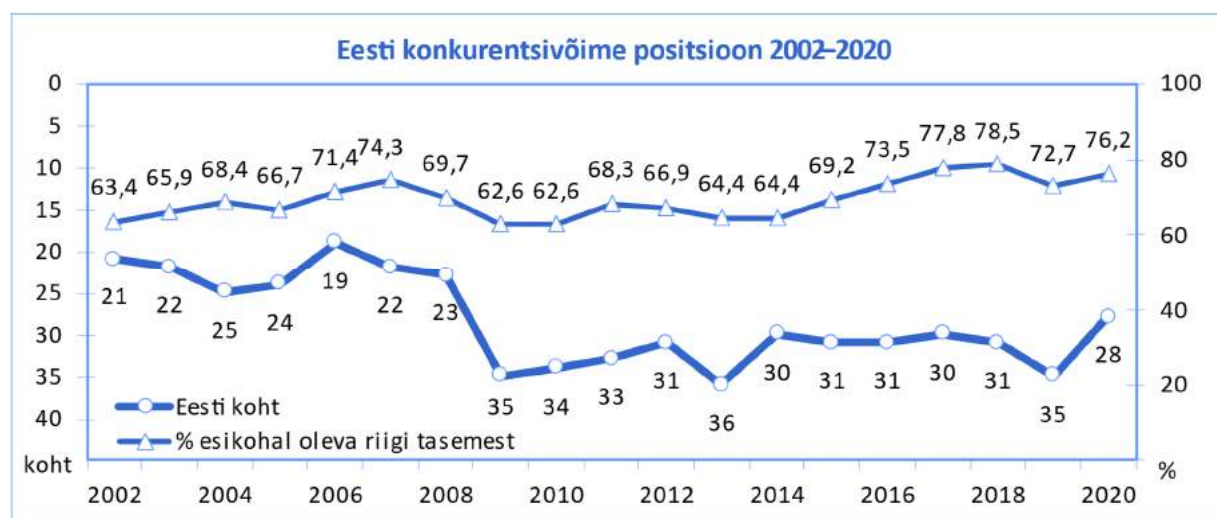
1. Singapur (eelmisel aastal 1. koht)	6. Rootsi (9. koht)
2. Taani (8. koht)	7. Norra (11. koht)
3. Šveits (4. koht)	8. Kanada (13. koht)
4. Holland (6. koht)	9. Araabia Ühendemiraadid (5. koht)
5. Hongkong (2. koht)	10. USA (3. koht)

TOP 10-s on valdavalt samad riigid, mis eelmisel aastal. Uustulnukaid on vaid kaks – Norra ja Kanada, kes tõrjusid TOP 10-st välja Iirimaa ja Katari. Toodust nähtub ka, et TOP 10 riigid on pigem väikesed kui suured riigid (väljaarvatud USA) ning pooled nendest on Euroopast.

Kui vaadata kõigi riikide konkurentsivõime muutumist viimasel majandusaastal, siis suuremad **tõusjad** edetabelis on: Küpros (11 kohta), Kreeka (9 kohta), Eesti (7 kohta), Taani (6 kohta), Kanada (5 kohta), Korea (5 kohta) ja Türgi (5 kohta). Suuremad **langejad** aga on: Indoneesia (8 kohta), Kasahstan (8 kohta), USA (7 kohta), Hiina (6 kohta), Iirimaa (5 kohta), Malaisia (5 kohta) ja Venemaa (5 kohta).

Eesti olulisematest kaubanduspartneritest on Rootsi 6. kohal, Soome 13. kohal, Saksamaa 17. kohal, Leedu 31. kohal, Läti 41. kohal ja Venemaa 50. kohal.

Eesti on IMD 2020. aasta edetabelis 28. kohal, mis on 7 kohta kõrgem kui eelmisel aastal ja Eesti indeks on 76,2% (2019. a 72,7%). Eesti konkurentsivõime positsioon ja indeks on läbi aegade liikunud vahemikus 19. kuni 36. koht ja 78,5% kuni 62,6% (täpsemalt vt alljärgnevalt jooniselt).

Lisaks üldedetabelile koostas IMD ka tänavu mitmed **alamedetabelid**: 2 riikide elanike arvu, 2 riikide majandusliku arengutaseme ja 3 riikide territoriaalse tunnuse alusel. Nendest nähtub, et:

- **Suurte** (üle 20 mln elaniku) riikide grupis (29 riiki) kuuluvad tänavu juhtgruppi (TOP 6): Kanada, USA, Taiwan, Saksamaa, Austraalia ja Suurbritannia. Samad riigid, peale Suurbritannia, olid TOP 6-s ka eelmisel aastal.
- **Väikeste** (alla 20 mln elaniku) riikide edetabelit (TOP 6) juhivad: Singapur, Taani, Šveits, Holland, Hongkong ja Rootsi, kes tõrjus välja Araabia Ühendemiraadid. Eestile kuulub väikeste riikide grupis tänavu 18. koht (eelmisel aastal 21. koht).
- **Majanduslikult enam arenenud** (SKP in kohta üle 20 tuh USD) riikide konkurentsivõime alamedetabelit juhivad: Singapur, Taani, Šveits, Holland, Hongkong ja Rootsi. Uustulnuk on Rootsi, kes tõrjus 6 hulgast välja USA. Eesti on 34 riigi hulgas 26. kohal.
- **Majanduslikult vähem arenenud** (SKP in kohta alla 20 tuh USD) riikide edetabeli konkurentsivõimelisemad on: Hiina, Malaisia, Tai, Leedu, Tšiili ja Poola.
- **Territoriaalse** tunnuse järgi moodustatud Euroopa, Lähis-Ida ja Aafrika grupis (40 riiki) on TOP 6: Taani, Šveits, Holland, Rootsi, Norra ja AÜE. Eestile kuulub selles grupis 18. koht. Aasia ja Vaikse ookeani riikide grupis juhivad (TOP 3): Singapur, Hongkong ja Taiwan. Ameerika riikide grupis on kõige konkurentsivõimelisemad Kanada, USA ja Tšiili.

1.2. Riikide paremusjärjestus konkurentsivõime faktorite lõikes

Käesoleval aastal (2020) kasutas IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamisel 337 näitajat, milledest 255 näitajat kasutati vahetult reitingute arvutamisel ja 82 kriteeriumit taustainformatsioonina. Reitingute arvutamisel kasutatud 255 näitajast 163 olid kvantitatiivsed ja 92 kvalitatiivsed (hinnangulised) näitajad.

Vastavalt IMD poolt välja töötatud metoodikale ühendatakse kogutud informatsioon esimesel etapil 20-ks alamfaktoriks ja teisel etapil viimased omakorda 4-ks faktoriks. Nendeks faktoriteks on:

- **Majanduse seisund**, mis näitab, kuidas aruandeaastal arenes riigi majandus. Faktor iseloomustab siseriikliku majanduse olukorda, rahvusvahelise kaubanduse arengutaset, välismaiste otseinvesteeringute mahtu, tööhõive olukorda riigis ning hindade taset.
- **Valitsuse (töö) tõhusus**, mis näitab, mil määral valitsuse tegevus on kooskõlas riigi konkurentsivõime edendamise huvidega. Võetakse arvesse riigieelarve tasakaalustatus, maksude tase, riigi institutsioonide arengutase, äriseadusandlus ja sotsiaalne raamistik.
- **Äritegevuse efektiivsus**, mis iseloomustab, kuivõrd innovaatsiliselt, kasumlikult ja usaldusväärselt ettevõtted tegutsevad. Arvesse võetakse tootlikkuse tase riigis, finantsturu olukord, juhtimise praktika ja väärtushinnangud.
- **Infrastruktuuri arengutase**, mis näitab, mil määral riigi baas-, tehnoloogiline ja teaduslik infrastruktuur ning inimressursid vastavad ärisektori vajadustele. Arvesse võetakse ka tervishoidu ja keskkonda iseloomustavad andmed.

Alljärgnevas tabelis on ära toodud riikide positsioonid (kohad) neljas faktoripõhises edetabelis, kusjuures riigid reastuvad nende koha järgi konkurentsivõime üldedetabelis.

Tabel 1.2. Riikide positsioonid IMD faktoripõhistes konkurentsivõime edetabelites 2020. aastal

Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Singapur	1	100,0	3	5	6	7
Taani	2	99,5	21	4	1	2
Šveits	3	98,4	18	2	9	3
Holland	4	98,4	1	11	4	9
Hongkong	5	97,1	28	1	2	14
Rootsi	6	95,9	22	14	3	1
Norra	7	94,6	30	6	8	6
Kanada	8	93,5	10	10	10	8
AÜE	9	93,5	4	3	7	28
USA	10	92,4	2	26	14	5
Taiwan	11	91,3	17	9	12	15
Iirimaa	12	90,7	12	3	5	23
Soome	13	88,6	43	16	13	4
Katar	14	87,9	6	7	11	40
Luksemburg	15	87,7	8	12	17	24

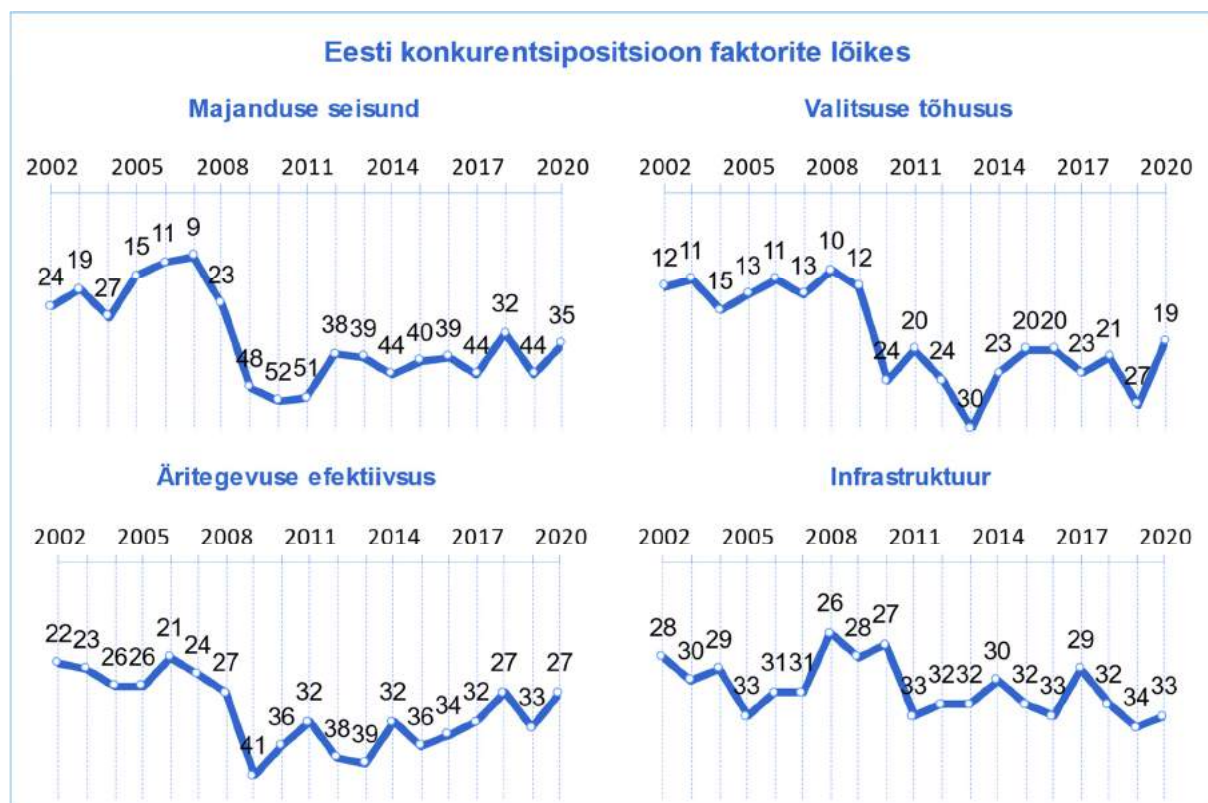
Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Austria	16	86,3	15	25	16	10
Saksamaa	17	85,9	5	24	25	11
Austraalia	18	85,0	23	15	21	18
Suurbritannia	19	84,4	22	18	20	12
Hiina	20	82,0	7	37	18	22
Island	21	81,5	58	17	15	17
Uus-Meremaa	22	80,3	40	8	30	25
Korea	23	79,2	27	28	28	16
Saudi Araabia	24	78,2	20	22	19	36
Belgia	25	77,8	25	35	22	19
Iisrael	26	77,7	39	27	26	20
Malaisia	27	76,4	9	30	29	31
Eesti	28	76,2	35	19	27	33
Tai	29	75,4	14	23	23	44
Küpros	30	75,4	13	21	35	38
Leedu	31	73,6	33	33	24	34
Prantsusmaa	32	71,7	32	46	43	13
Tšehhi	33	71,3	16	36	38	32
Jaapan	34	69,9	11	41	55	21
Sloveenia	35	68,6	36	38	39	29
Hispaania	36	68,2	31	44	42	26
Portugal	37	68,2	41	34	41	27
Tšiili	38	67,1	50	20	37	45
Poola	39	67,0	29	43	40	35
Indoneesia	40	66,8	26	31	31	55
Läti	41	65,4	53	32	44	37
Kasahstan	42	64,7	48	29	34	51
India	43	62,1	37	50	32	49
Itaalia	44	62,0	42	57	45	30
Filipiinid	45	60,4	44	42	33	59
Türgi	46	60,0	57	51	36	43
Ungari	47	60,0	19	47	59	41
Bulgaaria	48	59,4	34	39	53	50
Kreeka	49	57,9	55	52	51	39
Venemaa	50	56,5	47	48	58	42
Rumeenia	51	55,6	46	49	54	47
Peruu	52	54,9	51	40	50	60
Mehhiko	53	54,8	38	55	48	57
Kolumbia	54	52,2	52	56	52	56

Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Ukraina	55	51,9	54	58	49	54
Brasiilia	56	49,6	56	61	47	53
Slovakkia	57	49,5	49	60	61	46
Jordania	58	48,4	62	45	46	58
LAV	59	45,2	61	54	56	61
Horvaatia	60	43,9	45	59	63	48
Mongoolia	61	43,4	59	53	57	62
Argentiina	62	38,1	60	63	62	52
Venezuela	63	25,4	63	62	60	63

Tabelis toodud andmetest saab teha mitmeid olulisi järeldusi IMD projektis osalevate riikide konkurentsivõime kohta:

- Majanduse seisundi** poolest (lähtudes IMD poolt valitud kriteeriumidest) on kuueks edukamaks riigiks Holland, USA, Singapur, AÜE, Saksamaa ja Katar. Nendest pooled ehk Holland, AÜE ja Saksamaa eelmisel aastal TOP 6 hulka ei kuulunud. Nad tõrjusid TOP 6-st välja Hiina, Luksemburgi ja Iirimaa. Holland tõusis aastaga 13. kohalt 1. kohale ning tema tugevusteks on väliskaubandus, töajõud ja välisinvesteeringud. IMD uuring hindab USA tugevusena eelkõige välisinvesteeringuid. Eesti asub majanduse seisundi põhises edetabelis käesoleval aastal 35. kohal (eelmisel aastal 44. kohal). Vahetult meie ees on Bulgaaria ja Leedu ning meie järgnevad Sloveenia (36. koht) ja India (37. koht). Eesti peamistest partnerriikidest on majanduse seisundi poolest Rootsi 22. kohal, Leedu 33. kohal, Soome 43. kohal, Venemaa 47. kohal ja Läti 53. kohal. Edetabeli lõpetavad (6 viimast tagant poolt alates) Venezuela, Jordania, LAV, Argentiina, Mongoolia ja Island.
- Valitsuse töö** on tõhusamaks hinnatud (TOP 6) Hongkongis, Šveitsis, AÜE-s, Taanis, Singapuris ja Norras. Kõik need riigid olid esimese 6-e hulgas ka eelmisel aastal. Samuti kuuluvad kõik need, väljaarvatud AÜE, sel aastal ka 6 kõige konkurentsivõimelisema riigi hulka. See näitab, et valitsuse töö efektiivsusel on väga oluline roll riigi konkurentsivõime kujundamisel. Eesti asub valitsuse töö efektiivsuse arvestuses tänavu suhteliselt kõrgel 19. kohal, tõustes aastaga 8 kohta. Meist koha võrra kõrgemal on Suurbritannia ja koha võrra tagapool Tšiili. Meie peamised kaubanduspartnerid asetuvad järgmiselt: Rootsi 14. koht, Soome 16. koht, Läti 32. koht, Leedu 33. koht ja Venemaa 48. koht. Valitsuse töö on kõige nõrgemaks hinnatud (6 viimast, alates lõpust): Argentiina, Venezuela, Brasiilia, Slovakkia, Horvaatia ja Ukraina.
- Äritegevuse efektiivsuse** arvestuses on 63 riigi võrdluses teistest edukamad: Taani, Hongkong, Rootsi, Holland, Iirimaa ja Singapur. Kõik nad, peale Taani, olid TOP 6-s ka 2019. aastal. Taani tõusis liidriks seitsmendalt kohalt. Taanis on hästi väljaarendatud kõik äritegevuse efektiivsuse komponendid, nende hulgas tootlikkus, juhtimise praktika jne. Eesti on äritegevuse efektiivsuse arvestuses tänavu 27. kohal ja aastaga tõusime 6 kohta. Meie partnerriikidest (lisaks Rootsile, kes on TOP 6-s) on Soome 13. kohal, Leedu 24. kohal, Läti 44. kohal ja Venemaa 58. kohal. Alamedetabeli lõpus on Horvaatia, Argentiina ja Venezuela.

- Infrastruktuuri** arengutasemelt on IMD 2020. a alamedetabeli tipus Rootsi, Taani, Šveits, Soome, USA ja Norra. TOP 6 uus tegija on Norra, kes tõrjus sealt välja Singapuri. Toodust nähtub, et infrastruktuuri tipptase on koondunud Põhjamaadesse. Kõik nad pööravad suurt tähelepanu infrastruktuuri erinevate komponentide arengule. Taani paistab silma hariduse ja tervishoiu kõrge taseme poolest, Norras on tugev baasinfrastruktuur, Soomes on arenenud tehnoloogiline infrastruktuur jne. Eesti on infrastruktuuri arengutasemelt tänavu 33. kohal ja parandanud oma positsiooni alamedetabelis 1 koha võrra. Eesti suhteliseks tugevuseks on haridus ning samuti tervishoid ja keskkond. Infrastruktuuri arengutasemelt on 3 viimast riiki Venezuela, Mongoolia ja Lõuna-Aafrika Vabariik.

2. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES

Rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise IMD projektis osalevate 63 riigi hulgas on 27 Euroopa Liidu liikmesriiki (puudub Malta). Käesolevas peatükis iseloomustame EL liikmesriikide konkurentsivõimet, tuues välja nende riikide positsioonid (kohad) üldedetabelis, faktoripõhistes edetabelites ning samuti komponentide alamedetabelis. Ülevaate (analüüsi) eesmärk on hinnata Eesti majanduse konkurentsivõimet EL liikmesriikide võrdluses.

Tabel 2.1. EL liikmesriikide positsioonid IMD konkurentsivõime üld- ja faktoripõhistes edetabelites 2020. a

Riik	Koht üldjärjestuses		Koht faktoripõhistes edetabelites			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
1. Taani	2	99,5	21	4	1	2
2. Holland	4	98,4	1	11	4	9
3. Rootsi	6	95,9	22	14	3	1
4. Iirimaa	12	90,7	12	13	5	23
5. Soome	13	88,6	43	16	13	4
6. Luksemburg	15	87,7	8	12	17	24
7. Austria	16	86,3	15	25	16	10
8. Saksamaa	17	85,9	5	24	25	11
9. Suurbritannia	19	84,4	24	18	20	12
10. Belgia	25	77,8	25	35	22	19
11. Eesti*	28	76,2	35(18)	19(8)	27(12)	33(17)
12. Küpros	30	75,4	13	21	35	38
13. Leedu	31	73,6	33	33	24	34
14. Prantsusmaa	32	71,7	32	46	43	13
15. Tšehhi	33	71,2	16	36	38	32
16. Sloveenia	35	68,6	36	38	39	29
17. Hispaania	36	68,2	31	44	42	26
18. Portugal	37	68,2	41	34	41	27
19. Poola	39	67,0	29	43	40	35
20. Läti	41	65,4	53	32	44	37
21. Itaalia	44	62,0	42	57	45	30
22. Ungari	47	60,0	19	47	59	41
23. Bulgaaria	48	59,4	34	39	53	50
24. Kreeka	49	57,9	55	52	51	39
25. Rumeenia	51	55,6	46	49	54	47
26. Slovakkia	57	49,5	49	60	61	46
27. Horvaatia	60	43,9	45	59	63	48
Keskmine	31	73,7	29	33	33	27

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabelis toodud andmetest saab teha mitmeid olulisi järeldusi IMD projektis osalevate Euroopa Liidu liikmesriikide konkurentsivõime kohta.

- **Üldjärjestusest** nähtub et EL liikmesriigid paigutuvad 2. kohast kuni 60. kohani. Kõige kõrgem koht (2. koht) 2020. a edetabelis on Taanil ja kõige halvem koht (60. koht) on Horvaatial. TOP 6-s on peale Taani veel Holland, Rootsi, Iirimaa, Soome ja Luksemburg. Eesti asub EL arvestuses 11. kohal ning vahetult meie ees Belgia ja järel Küpros ja Leedu. Meie peamistest partnerriikidest on Rootsi 3., Soome 5., Leedu 13. ja Läti 20. kohal.
- **Faktoripõhistest** alamedetabelitest nähtub, et **majanduse seisundi** järgi kuulub EL riikidele üldjärjestuses esikoht (Holland), viies koht (Saksamaa) ja kaheksas koht (Luksemburg). Eestile kuulub selles arvestuses 35. koht (eelmisel aastal 44. koht). **Valitsuse tõhususe** arvestuses on edukaim EL riik Taani, kellele kuulub 4. koht. Talle järgnevad Holland (11. k) ja Luksemburg (12. k). Eesti valitsuse tõhusust on hinnatud üldarvestuses 19. kohaga ja EL arvestuses 8. kohaga. **Äritegevuse efektiivsus** on kõrgeim Taanil, kes selle hinnanguga on parim ka IMD 63 riigi arvestuses. Eesti on 27. ja EL arvestuses 12. kohal. **Infrastruktuur** on EL riikidel suhteliselt kõige tugevam valdkond (keskmiselt 27. koht) ning Rootsile kuulub 1. koht, Taanile 2. koht ja Soomele 4. koht. Eesti on 33. kohal ja EL arvestuses 17. kohal.

Järgnevalt iseloomustame lähemalt EL liikmesriikide positsioone konkurentsivõime komponentide lõikes. Teeme seda faktorite lõikes (majanduse seisund, valitsuse tõhusus, äritegevuse efektiivsus ja infrastruktuur).

2.1. Majanduse seisund

Majanduse seisundit iseloomustavad näitajad on IMD metoodika kohaselt koondatud järgmistesse komponentidesse: siseriiklik majandus, väliskaubandus, välisinvesteeringud, tööhõive ja hinnad. Alljärgnevalt toome ära EL liikmesriikide positsioonid komponendipõhistes alamedetabelites.

Tabel 2.2. EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites majanduse seisundi komponentide lõikes 2020. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Siseriiklik majandus	Välis-kaubandus	Välisinvesteeringud	Tööhõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
1	Holland	12	2	5	3	46	1
2	Saksamaa	6	8	7	6	39	5
3	Luksemburg	13	6	10	9	45	8
4	Iirimaa	1	18	51	17	42	12
5	Küpros	53	53	2	34	4	13
6	Austria	16	20	19	32	20	15
7	Tšehhi	28	23	33	4	29	16
8	Ungari	18	12	40	20	19	19
9	Taani	15	24	23	27	41	21
10	Rootsi	20	15	16	39	40	22
11	Suurbritannia	19	17	12	19	61	24
12	Belgia	26	11	24	44	33	25
13	Poola	22	16	53	35	13	29
14	Hispaania	34	22	14	54	26	31

Koht EL arvestuses	Riik	Siseriiklik majandus	Välis-kaubandus	Välisinvesteeringud	Töö-hõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
15	Prantsusmaa	14	28	11	55	54	32
16	Leedu	40	7	55	46	12	33
17	Bulgaaria	46	29	50	23	8	34
18	Eesti*	37(18)	33(23)	39(15)	36(13)	23(10)	35(18)
19	Sloveenia	45	10	58	37	11	36
20	Portugal	48	31	34	40	30	44
21	Itaalia	35	25	15	59	47	42
22	Soome	31	34	45	43	37	43
23	Horvaatia	57	19	41	49	25	45
24	Rumeenia	32	44	60	41	21	46
25	Slovakkia	43	30	63	50	27	49
26	Läti	51	37	62	52	22	53
27	Kreeka	58	26	49	57	32	55
	Keskmine	30,4	22,2	33,0	34,5	29,9	29,1

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabelis toodust nähtub:

- EL liikmesriikide suhteliseks tugevuseks majanduse seisundi komponentide arvestuses (IMD 63 riigi võrdluses) on väliskaubandus ja suhteliseks nõrkuseks tööhõive (keskmised kohad vastavalt 22,2 ja 34,5). Võrreldes 2019. aastaga on olukord vähe muutunud. Kõige suurem tõus on tööhõive osas, kus EL keskmine koht 2019. aastal oli 38,7 ja nüüd 34,5 ja kõige suurem langus väliskaubanduse osas, kus keskmine koht 2019. a oli 20,6 ja nüüd 22,2.
- EL riikide omavaheline võrdlus komponentide lõikes näitab, et siseriiklik majandus on kõige konkurentsivõimelisem (parim koht EL edetabelis) Iirimaa, kellele järgnevad Saksamaa ja Holland. Väliskaubandus on teistest enam arenenud Hollandis, Luksemburgis ja Leedus. Välisinvesteeringute arvestuses on edetabeli eesotsas Küpros, Holland ja Saksamaa ning hinnad on kõige konkurentsivõimelisemad Küprosel, Bulgaarial ja Sloveenial.
- **Eesti** asus oma majanduse seisundi poolest IMD üldarvestuses 35.kohal ja EL liikmesriikide võrdluses 18.kohal. Eesti positsioon oli EL võrdluses komponentide lõikes tugevam hindade (10.koht) ja tööhõive osas (13. koht).

2.2. Valitsuse töö tõhusus

IMD käsitleb valitsuse tööd olulise konkurentsivõime faktorina, sest ettevõtluskeskkond riigis sõltub paljuski riigiaparaadi tegevusest. Positiivselt hinnatakse valitsuse sellist majanduspoliitikat, mis on pindlik ja võtab arvesse rahvusvahelises majanduskeskkonnas toimuvaid muutusi. Valitsus ei pea otseselt sekkuma ettevõtete tegevusse, kuid peab hea seisma ettevõtete konkurentsitingimuste edendamise eest vastavate riiklike programmide ja seadusloome kaudu. IMD hindab valitsuse töö tõhusust järgmistes valdkondades: riigi rahandus, maksupoliitika, institutsionaalne raamistik, äriseadustik ja sotsiaalne raamistik.

Tabel 2.3. EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites valitsuse töö tõhususe komponentide lõikes 2020. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Riigi rahandus	Maksu- poliitika	Institutsionaalne raamistik	Äri- seadustik	Sotsiaalne raamistik	Kokku valitsuse töö tõhusus
1	Taani	4	40	1	2	4	4
2	Holland	8	50	4	4	8	11
3	Luksemburg	7	43	9	9	11	12
4	Iirimaa	16	20	13	5	16	13
5	Rootsi	12	56	5	7	3	14
6	Soome	22	54	6	16	2	16
7	Suurbritannia	36	27	16	10	23	18
8	Eesti*	25(10)	30(5)	24(10)	15(7)	20(11)	19(8)
9	Küpros	32	13	37	19	19	21
10	Saksamaa	19	58	18	23	14	24
11	Austria	24	61	17	20	7	25
12	Läti	26	44	30	32	33	32
13	Leedu	29	39	33	30	36	33
14	Portugal	46	53	35	22	22	34
15	Belgia	52	62	26	26	13	35
16	Tšehhi	31	48	31	48	28	36
17	Sloveenia	39	57	34	36	25	38
18	Bulgaaria	21	24	43	52	45	39
19	Poola	40	52	39	44	32	43
20	Hispaania	54	46	38	42	24	44
21	Prantsusmaa	50	63	25	29	21	46
22	Ungari	44	45	41	43	43	47
23	Rumeenia	49	35	51	40	54	49
24	Kreeka	58	60	49	34	35	52
25	Itaalia	60	59	42	45	44	57
26	Horvaatia	45	55	52	61	48	59
27	Slovakkia	53	51	55	60	46	60
Keskmine		33,4	46,1	28,7	28,7	25,0	32,6

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Toodust saab teha järgmised järeldused:

- Valitsuse töö tõhususe poolest on EL liikmesriigid keskmiselt 32,6. kohal, mis on ligilähedane viimaste aastate näitajale (2019. a 33,4 koht). EL liikmesriikide valitsuse töö tugevusteks 63 riigi võrdluses on sotsiaalne raamistik (riikide keskmine 25. koht), äriseadustik (28,7. koht) ja institutsionaalne raamistik (28,7. koht). Kõige nõrgem komponent on maksupoliitika (46,1. koht). Nii on see olnud ka mitmel varasemal aastal.

- Valitsuse töö on liikmesriigiti väga erineva tõhususega – alates Taanist, Hollandist ja Luksemburgist (kõik on üldedetabeli esimese tosina hulgas) kuni Kreeka, Itaalia, Horvaatia ja Slovakkia, kes kõik on üldedetabeli 10 viimase hulgas.
- Komponentide lõikes on EL riikide TOP 3 järgmine: riigi rahandus – Taani, Luksemburg ja Holland; maksupoliitika – Küpros, Iirimaa ja Suurbritannia; institutsionaalne raamistik – Taani, Holland ja Rootsi; äriseadustik – Taani, Holland ja Iirimaa; sotsiaalne raamistik – Soome, Rootsi ja Taani.
- **Eestile** kuulub valitsuse töö tõhususe poolest 2020. aastal EL riikide arvestuses 8. koht (eelmisel aastal 9. koht) ja IMD üldedetabelis 19. koht (eelmisel aastal 27. koht). Üksikutest komponentidest on Eesti tugevusteks (EL arvestuses) maksupoliitika (5. koht) ja äriseadustiks (7. koht).

2.3. Äritegevuse efektiivsus

Majanduslikult arenenud riigid peavad väga oluliseks, et nende territooriumil asuvad ettevõtted saaksid efektiivselt tegutseda. Riikidel on selleks ka mitmeid võimalusi. Üheks tähtsamaks peetakse tööjõu kvalifikatsiooni tõstmist ja tööturu arendamist. Väga oluline on ka panganduse arendamine, et kindlustada finantsturgude kõrge tase.

IMD riikide konkurentsivõime hindamise metoodika näeb ette äritegevuse efektiivsuse hindamist riigis 5 valdkonnas: tootlikkus, tööjõuturg, finantsurud, ettevõtete juhtimine ja väärtushinnangud. Milline on EL liikmesriikide äritegevuse efektiivsus 2020. aastal nähtub alljärgnevast tabelist.

Tabel 2.4. EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites äritegevuse efektiivsuse komponentide lõikes 2020. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Tootlikkus	Tööjõuturg	Finantsurud	Ettevõtete juhtimine	Väärtushinnangud	Kokku äritegevuse efektiivsus
1	Taani	1	8	8	1	3	1
2	Rootsi	4	16	7	4	4	3
3	Holland	7	2	4	15	9	4
4	Iirimaa	2	9	23	13	1	5
5	Soome	14	26	5	11	18	13
6	Austria	10	21	20	9	35	16
7	Luksemburg	15	17	13	28	21	17
8	Suurbritannia	20	27	9	25	34	20
9	Belgia	16	36	15	26	40	22
10	Leedu	21	30	48	8	22	24
11	Saksamaa	18	20	17	32	43	25
12	Eesti*	28(15)	37(12)	39(14)	18(8)	26(9)	27(12)
13	Küpros	37	24	31	40	36	35
14	Tšehhi	25	48	41	44	42	38
15	Sloveenia	33	52	36	31	46	39
16	Poola	26	46	43	41	49	40
17	Portugal	44	44	44	52	24	41
18	Hispaania	30	54	27	51	51	42

Koht EL arvestuses	Riik	Tootlikkus	Tööjõuturg	Finants-turud	Ettevõtete juhtimine	Väärtus-hinnangud	Kokku äritegevuse efektiivsus
19	Prantsusmaa	24	53	14	47	61	43
20	Läti	43	43	51	34	38	44
21	Itaalia	34	58	42	48	53	45
22	Kreeka	42	55	50	53	48	51
23	Bulgaaria	46	57	54	54	45	53
24	Rumeenia	29	59	59	56	54	54
25	Ungari	51	61	49	60	59	59
26	Slovakkia	36	62	56	59	60	61
27	Horvaatia	57	63	58	63	63	63
Keskmine		26,0	38,4	32,0	34,0	36,0	33,0

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabeli kokkuvõtte real toodud andmetest nähtub, et EL liikmesriikide suhtelisteks tugevusteks äritegevuse efektiivsuse komponentide hulgas on tootlikkus (26. koht), finantsturud (32. koht) ja ettevõtete juhtimine (34. koht). Olgu veel märgitud, et Taani, Rootsi ja Holland kuuluvad IMD edetabelis äritegevuse efektiivsuse poolest 63 riigi võrdluses esimese 4 hulka. Tabelist saab teha veel järgmised järeldused:

- EL liikmesriigid erinevad äritegevuse efektiivsuse poolest üksteisest suurel määral. Samas kui mitmed riigid on IMD edetabeli tipus (näiteks Taani, Rootsi, Holland ja Lirimaa on 5 edukama hulgas), siis 10 viimase hulgas on 2020. aastal Horvaatia, Slovakkia, Ungari ja Rumeenia.
- Äritegevuse efektiivsuse komponentide lõikes on **tootlikkuse** poolest EL riikide eesotsas Taani, Lirimaa ja Rootsi; **tööjõuturu** arengutasemelt on 10 edukama riigi hulgas Holland, Taani ja Lirimaa; **finantsturgude** edukamad on Holland, Soome, Rootsi, Taani ja Suurbritannia. **Ettevõtete juhtimise** on teistest paremini korraldatud Taanis ja Rootsis ning **väärtushinnangud** on kõrgemad Lirimaa, Taanis ja Rootsis.
- **Eesti** on äritegevuse efektiivsuse poolest IMD 63 riigi hulgas 27. kohal ja EL riikide hulgas 12. kohal. Komponentide lõikes on Eesti äritegevuse tugevusteks EL arvestuses ettevõtete juhtimine (8. koht) ja väärtushinnangud (9. koht).

2.4. Infrastruktuur

Infrastruktuur on konkurentsivõime oluline faktor, mis toetab majanduslikku aktiivsust riigis ja soodustab ettevõtete arengut. Majanduslikult arenenud riigid pööravad suurt tähelepanu infrastruktuuri arendamisele ja eraldavad selleks ka suuri summasid. Riikides, kus baasinfrastruktuur (teedevõrk, raudteed, sadamad, lennuväljad) on suures osas juba rajatud, on võimalik nüüd rohkem raha suunata teadusliku ja tehnoloogilise infrastruktuuri arendamiseks, millela teaduspõhise riigi rajamine pole võimalik.

IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise meetodika näeb ette infrastruktuuri arengutaseme hindamist 5 komponendi lõikes: baasinfrastruktuur, tehnoloogiline infrastruktuur, teaduslik infrastruktuur, tervishoid ja keskkond ning haridus.

Tabel 2.5. EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites infrastruktuuri komponentide lõikes 2020. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Baasinfrastruktuur	Tehnoloogiline infrastruktuur	Teaduslik infrastruktuur	Tervishoid, keskkond	Haridus	Kokku infrastruktuur
1	Rootsi	7	2	6	1	8	1
2	Taani	4	5	9	2	1	2
3	Soome	12	4	16	4	7	4
4	Holland	9	3	13	15	14	9
5	Austria	11	19	12	7	13	10
6	Saksamaa	21	25	4	6	28	11
7	Suurbritannia	25	15	11	12	18	12
8	Prantsusmaa	17	11	14	14	25	13
9	Belgia	39	20	17	19	10	19
10	Iirimaa	35	21	20	18	21	23
11	Luksemburg	15	41	28	22	16	24
12	Hispaania	24	26	26	20	36	26
13	Portugal	36	29	34	24	24	27
14	Sloveenia	40	32	33	27	22	29
15	Itaalia	53	39	22	21	33	30
16	Tšehhi	27	33	24	33	38	21
17	Eesti*	28(12)	35(17)	44(21)	28(16)	17(9)	33(17)
18	Leedu	29	22	42	30	30	34
19	Poola	38	37	30	41	31	35
20	Läti	37	24	54	32	26	37
21	Küpros	48	49	53	29	5	38
22	Kreeka	43	43	40	35	35	39
23	Ungari	34	44	36	39	45	41
24	Slovakkia	47	47	49	43	48	46
25	Rumeenia	56	42	45	45	52	47
26	Horvaatia	59	55	57	37	40	48
27	Bulgaaria	52	46	48	50	51	50
Keskmine		31,0	28,0	29,0	24,0	26,0	27,0

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabeli kokkuvõttel on toodud andmetest nähtub, et EL liikmesriikide tugevuseks IMD 63 riigi võrdluses infrastruktuuri komponentide lõikes on tervishoid ja keskkond, haridus ja tehnoloogiline infrastruktuur.

EL arvestuses kuulub infrastruktuuri arengutasemelt esikoht 2020. aastal Rootsile, kellele järgnevad Taani ja Soome. Infrastruktuuri komponentide lõikes on 3 edukamat EL riiki:

Baasinfrastruktuur	Taani, Rootsi, Holland
Tehnoloogiline infrastruktuur	Rootsi, Holland, Soome
Teaduslik infrastruktuur	Saksamaa, Rootsi, Taani
Tervishoid ja keskkond	Rootsi, Taani, Soome
Haridus	Taani, Soome, Rootsi

Eesti on infrastruktuuri arengutasemelt EL liikmesriikide hulgas 17. kohal ja Eesti suhtelisteks tugevusteks on haridus (9. koht) ning baasinfrastruktuur (12. koht).

3. ETTEVÕTTEJUHTIDE HINNANGUD OMA RIIGI KONKURENTSIVÕIMELE

Riigi konkurentsivõime mitmed aspektid ei ole statistiliselt mõõdetavad (või puudub nende kohta statistika), kuid samas on need siiski olulised iseloomustamiseks ettevõtluskeskkonda riigis. IMD metoodika näeb selleks puhuks ette hinnangulise informatsiooni kogumist ettevõttejuhtidelt. Vastavad küsitlused IMD harmoneeritud küsitluslehe alusel viidi läbi kõigis 63 projektis osalenud EL riigis 2020. a märtsis-aprillis. Eestis korraldas küsitluse Eesti Konjunkturiinstituut. Hinnanguid koguti oma riigi ettevõtluskeskkonna kohta 18 valdkonnas ja juhtidel tuli vastata 92 küsimusele. Ettevõttejuhid hindasid probleeme ja olukordi oma riigis 6-palli süsteemis, arvestusega, et 6 punkti on kõrgeim ja 1 punkt madalaim hinne. Hilisema töötamise käigus viidi küsitlustulemused IMD poolt üle 10-palli süsteemi (max=10), mis on aluseks ka alljärgnevale analüüsile.

Tabel 3.1. EL 27 liikmesriikide konkurentsivõime ettevõttejuhtide hinnangul 2020. aastal

Koht küsiti- luse alusel	Riik	Keskmine hinne (max=10)					Koht IMD üldede- tabelis EL arvestuses*
		Majanduse seisund (2 k)	Valitsuse tõhusus (28 k)	Äritegevuse efektiivsus (38 k)	Infra- struktuur (24 k)	Kokku (92 küsi- must)	
1	Taani	7,02	7,90	7,69	8,64	7,99	1
2	Holland	6,95	7,38	7,41	8,09	7,57	2
3	Rootsi	6,30	7,15	7,41	8,26	7,53	3
4	Soome	5,26	7,05	7,11	8,54	7,42	5
5	Austria	6,14	6,58	6,95	7,92	7,07	7
6	Iirimaa	5,67	7,04	7,07	6,97	7,00	4
7	Luksemburg	6,02	7,14	6,69	7,37	6,99	6
8	Saksamaa	6,09	6,47	6,6	7,36	6,75	8
9	Suurbritannia	5,53	6,64	6,60	7,19	6,74	9
10	Belgia	5,26	5,54	6,55	7,33	6,42	10
11	Eesti	5,45	5,96	6,25	6,67	6,25	11
12	Leedu	5,45	5,38	6,37	6,87	6,18	12
13	Küpros	5,40	5,87	5,99	6,84	6,16	12
14	Prantsusmaa	4,91	5,61	5,74	7,25	6,08	14
15	Portugal	4,04	5,39	5,72	7,26	5,99	18
16	Läti	4,9	5,42	5,69	6,53	5,81	20
17	Sloveenia	5,32	5,11	5,85	6,58	5,81	16
18	Tšehhi	5,72	5,00	5,90	6,34	5,74	15
19	Hispaania	4,35	4,63	5,73	6,61	5,6	17
20	Poola	5,70	4,80	5,80	6,00	5,55	19
21	Kreeka	4,26	4,95	5,25	6,29	5,41	24
22	Itaalia	4,52	4,33	5,45	6,30	5,31	21
23	Ungari	4,89	4,82	4,79	5,57	5,00	22
24	Bulgaaria	5,38	4,49	5,17	5,24	4,99	23

Koht küsiti- luse alusel	Riik	Keskmine hinne (max=10)					Koht IMD üldede- tabelis EL arvestuses*
		Majanduse seisund (2 k)	Valitsuse tõhusus (28 k)	Äritegevuse efektiivsus (38 k)	Infra- struktuur (24 k)	Kokku (92 küsi- must)	
25	Rumeenia	4,77	4,32	5,06	5,20	4,86	25
26	Slovakkia	3,51	2,99	4,57	4,79	4,12	26
27	Horvaatia	4,56	3,41	3,87	4,93	4,02	27
Keskmine hinne		5,31	5,61	6,05	6,78	6,09	

* Küsitluse andmed + kvantitatiivne statistika.

Tabelis toodust saab teha mitmeid järeldusi:

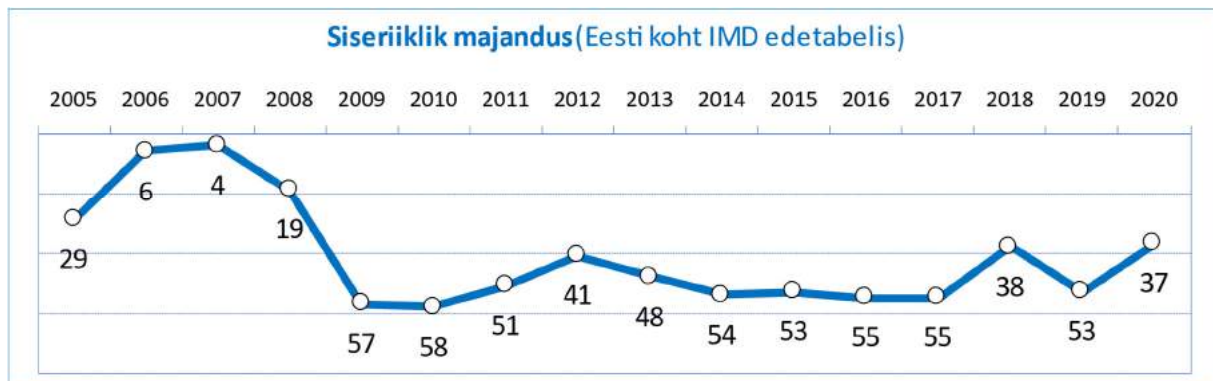
- EL 27 riikide ettevõtluskeskkonnad on üsna erineva kvaliteediga. Kõige kõrgema keskmise hinde sai oma ettevõttelejuhtidelt Taani (7,99 punkti) ja kõige madalama Horvaatia (4,02 p). Kõigi riikide (EL 27) keskmine hinne 2020. aastal oli 6,09 punkti, mis on viimaste aastate kõrgeim (2017. a 5,85 p, 2018. a 5,87 p, 2019. a 5,96 p).
- Ettevõtluskeskkonnale antud koondhinnangu alusel on EL liikmesriikide TOP 6 järgmine: Taani, Holland, Rootsi, Soome, Austria ja Iirimaa. Kõik need riigid kuuluvad ka IMD ettevõtluskeskkonna üldedetabelis 7 edukama riigi hulka. Sellest järeldub, et ettevõttelejuhtide hinnangud ettevõtluskeskkonnale väljendavad üsna adekvaatselt konkurentsivõime taset riigis (vaatamata sellele, et küsitlusinformatsioon moodustab vaid 1/3 kogu infost).
- Faktorite lõikes on EL 27 riikide ettevõtluskeskkonna kõige tugevamaks küljeks infrastruktuur (6,78 p), järgnevad äritegevuse efektiivsus (6,05 p), valitsuse tõhusus (5,61 p) ja viimasena majanduse seisund (5,31 p). Sama järjestus oli ka eelmisel aastal.
- Majanduse seisundit on ettevõttelejuhid kõrgemalt hinnanud Taanis (7,02 p), Hollandis (6,95 p) ja Rootsis (6,30 p). Valitsuse tõhususe arvestuses juhivad Taani (7,90 p), Holland (7,38 p) ja Rootsi (7,15 p). Äritegevuse efektiivsust on hinnatud tõhusamaks Taanis (7,69 p), Hollandis (7,41 p) ja Rootsis (7,41 p). Infrastruktuur sai kõige kõrgemad hinded ettevõttelejuhtidelt Taanis (8,64 p), Soomes (8,54 p) ja Hollandis (8,09 p).
- **Eesti** ettevõttelejuhid hindasid siinset ärikeskkonda tervikuna 6,25 punktiga (2019. aastal 5,92 punkti) ning selle hinnanguga oleme EL-s 11. kohal (2019. aastal 14. kohal). Sama koht on meil ka IMD üldedetabelis. Ettevõttelejuhtide hinnangul on Eesti ettevõtluskeskkonna tugevamateks külgedeks (faktorite lõikes) infrastruktuur (6,67 p) ja äritegevuse efektiivsus (6,25 p). Keskmist hinnangut kisub alla majanduse seisund (5,45 p) ja valitsuse tõhusus (5,96 p).

4. EESTI KONKURENTSIVÕIME INDIKAATORID LÄÄNEMERE RIIKIDE VÕRDLUSES

4.1. Majanduse seisund

4.1.1. Siseriiklik majandus

Eesti tõusis IMD konkurentsivõime edetabelis siseriikliku majanduse konkurentsivõimelt 37. kohale, mis on taas 2018. aastale lähedane tase.

Eesti siseriikliku majanduse konkurentsivõimet tõstis 2019. aastal majanduskasvu kiirenemine 5%-le, mis toimus eeskätt tänu suurenenud investeringutele ehk kapitalimahutustele põhivarasse. Majanduskasvu kiiruse pingereas õnnestus Eestil tõusta 8. kohale (tõus 11 koha võrra), paljudes lähiriikides oli majanduskasv 2019. aastal aga aeglustumas faasis. Eesti 5-protsendiline SKP kasv osutus 2019. aastal Läänemere riikide seas kõige kiiremaks, järgnesid Poola (4,1%) ja Leedu (3,9%).

Siseriikliku majanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- SKP kiire kasv (IMD andmeil 4,3%, SA andmeil 5%; 11. koht, tõus 8 kohta)
- Siseriiklik kogutoodang elaniku kohta kasvas 3,9% (SA andmeil 4,5%; 10. koht, tõus 7 kohta)
- SKP väärtuselt elaniku kohta (23,8 tuhat USD) kuulub Eesti pingerea keskossa (31. koht, tõus 3 kohta)
- Kapitalimahutuste kasv kiirenes Eestis 13%-le (7. koht, tõus 23 kohta);
- kapitalimahutuste osakaal SKP-st tõusis 26%-le (11. koht, tõus 8 kohta)
- Valitsemissektori kulutused on suhteliselt heal tasemel (20% SKP-st, 17. koht)
- Kogumajanduse sääst on heal tasemel (33% SKP-st; 16. koht, tõus 3 kohta)

Nõrkused

- Eesti majanduse väiksus. SKP osakaal maailmajanduses tõusis küll 0,3%-lt 0,4%-le, kuid annab endiselt 60. koha 63 riigi pingereas
- Eesti SKP väärtus elaniku kohta võrreldava ostujõu pariteedi (PPP) alusel ei muutunud (35. koht)
- Majanduskasvu prognooside langus miinuspolele (-7,5%-le; 53. koht, langus 34 kohta)
- Eratarbimiskulutuste osakaal SKP-s (47%) on võrreldes teiste riikidega endiselt madalavõitu (50. koht)
- Eratarbimiskulutuste reaalkasv aeglustus 3%-le (21. koht, langus 7 kohta)
- Eesti majanduse kohanemisvõime majandus-tsüklitega jätab soovida (hinnangute langus 5,6 punktile andis 36. koha)

2019. aastal kiirenes Eestis kapitalimahutuste kasv 3%-lt 13%-le, andes vastavas riikide pingereas 7. koha (tõus 23 kohta). Kapitalimahutusi tehti Eestis 8,2 mld USD ehk 7,4 mld euro eest, nende osakaal SKP-s tõusis 26%-le. Üle poole investeringutest kulus hoonetele ja rajatistele, järgnesid transpordivahendid,

arvutite riist- ja tarkvara. 2019. aastal kiirenes veidi ka valitsussektori kulutuste kasv (2,9%-le; 27. koht), kuid eratarbimiskulutuste kasv aeglustus 3,1%-le (21. koht). Eratarbimiskulutuste suhteliselt madal osakaal Eestis (47%) on meie SKP struktuuri nõrgaks kohaks (50. koht). Eesti sarnaneb pigem rikastele lähiriikidele Rootsi ja Taanile, kel eratarbimise osakaal SKP-s on alla 50% ja valitsemissektoris kulutatakse vähemalt 20% SKP-st. Leedus, Lätis ja Poolas moodustavad eratarbimiskulutused 60% ringis ja valitsemissektoris kulutatakse 17–18%. Kapitalimahutusi tehti 2019. aastal rohkesti ka Poolas ja Soomes.

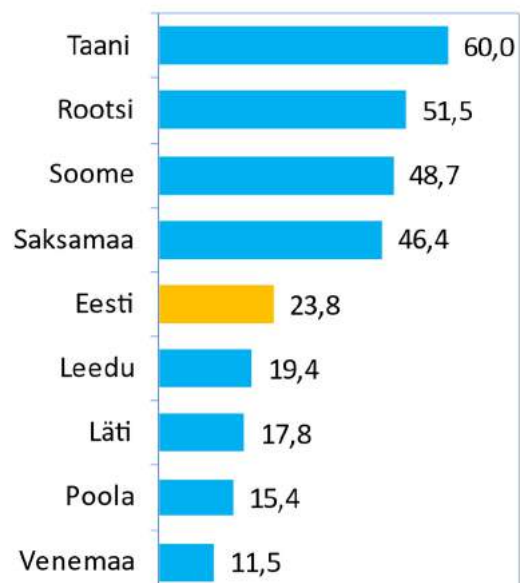
Eesti majanduse käekäik sõltub paljuski lähematest eksporditurgudest. 2019. aastal ei olnud olukord kuigi soodne, majanduskasv oli enamikus Läänemere maades aeglustumas, kiirenedes üksnes Eestis, Leedus ja Taanis. Saksamaal jäi kasv alla 1%, Soomes, Rootsis ja Venemaal vahemikku 1–1,3%, Saksamaal, Lätis ja Taanis 2–3%, Leedus, Poolas ja Eestis 4–5% vahemikku.

Dollarites mõõdetavaid majandusnäitajaid on nõrgendanud ka euro ning Taani ja Rootsi krooni väärtuse langus dollari suhtes (seetõttu näiteks osade riikide SKP elaniku kohta dollari arvestuses vähenes).

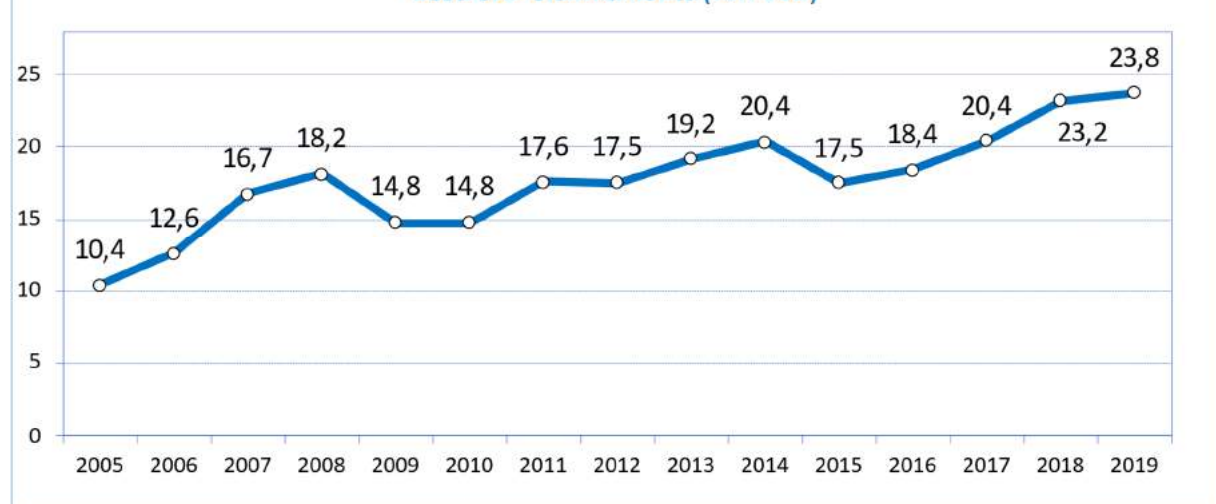
SKP koguväärtuselt (30,3 mld USD) püsib Eesti väiksuse tõttu 63 riigi võrdluses 60. kohal. SKP väärtus elaniku kohta (23,8 tuh USD) annab parema, 31. koha. Läänemere riikide järjestus selle näitaja osas ei muutunud, Eesti SKP elaniku kohta moodustab 40% Taani tasemest, 46% Rootsi, 49% Soome ja 51% Saksamaa tasemest. Pingerea keskele, 35. kohale jääb ka Eesti SKP elaniku kohta ostujõu pariteedi (PPP) alusel, mille arvutamisel võetakse arvesse hinnataseme erinevused riikides. Ostujõudu arvestades moodustab Eesti SKP elaniku kohta (36 tuh USD) juba 75% Soome ja 65% Taani tasemest, kuid jääb alla Leedule (36,9 tuh USD), kus hinnad on odavamad.

2020. aastal majandusolukord muutus. I kvartalis oli viirusekriisist tingitud majanduslangus Läänemere maades veel vaevumärgatav ja jäi enamikus riikides 0,1–1,3% piiresse (aastavõrdluses). II kvartalis oli majanduslangus juba tuntav, 4,6%-st Leedus 8,6%-ni Lätis, Eestis 6,9% (Eurostati andmed). III kvartalis jõudis majandus veidi kosuda võrreldes II kvartaliga. Kroonviirusest tingitud majanduskahju on Läänemere maades seni olnud väiksem kui Lõuna-Euroopa riikides.

SKP elaniku kohta (2019, tuh USD)

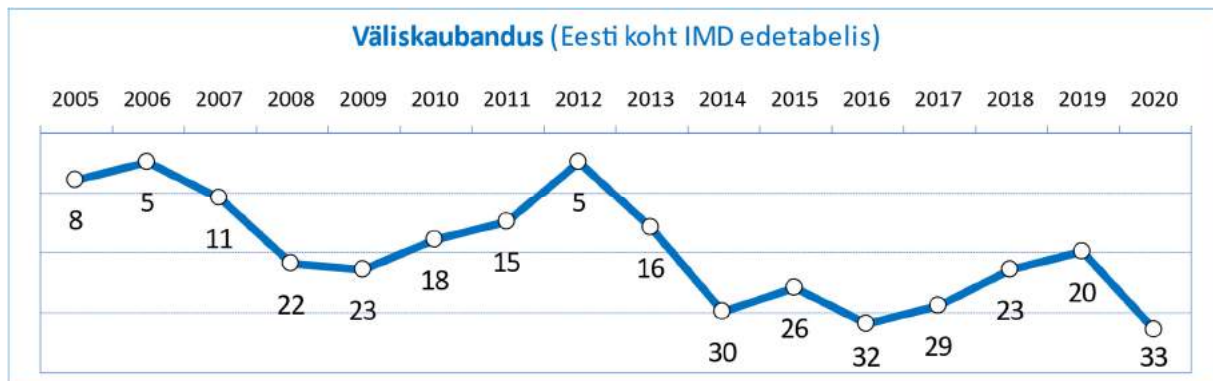

Eesti SKP elaniku kohta (tuh USD)

4.1.2. Väliskaubandus

IMD konkurentsivõime edetabelis langes Eesti ekspordikäibe kahanemise¹ mõjul väliskaubanduse näitajaid koondava komponendi osas 63 riigi võrdluses 33. kohale.

Väliskaubandus mõjutab väikeriikide majanduse edukust ning heaolu kasvu suurriikidest enam, kuna väike siseturg pakub piiratud arenguvõimalusi. Eesti saab riikide pingereas oma väiksusest tulenevalt madalamaid kohti absoluutsummas moodetavate näitajate osas (ekspordimahud on väikesed), samas on Eesti kohad ekspordi suhteliste näitajate poolest head.

Väliskaubanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Teenuste bilansi ülejääk (SKP suhtes, 9. koht, langus 1 koht)
- Teenuste ekspordi suur osakaal (SKP suhtes, 8. koht, tõus 1 koht)
- Eksporditoodete vähenenud kontsentratsioon (15. koht, langus 6 kohta)
- Turismitulude suur osakaal (SKP suhtes, 12. koht, langus 1 koht)

Nõrkused

- Kaupade ekspordi kasv (46. koht, langus 37 kohta; tulemus on tingitud euro ja dollari valuutakursi vahet, tegelikult jäi eurodesse arvestatuna eksport eelmise aasta tasemele)
- Riigi väliskaubanduse väike maht (kaupade osas 58. koht (langus 1 koht), teenuste osas 57. koht ning panus maailma eksporti 58. koht, mis ei muutunud)
- Kaupade ja teenuste impordi suur osakaal (SKP suhtes, 51. koht, koht ei muutunud)
- Kaubandusbilansi puudujääk (SKP suhtes, 51. koht, langus 3 kohta)

Eesti on riikide väliskaubanduse näitajate võrdluses jätkuvalt kõrgel positsioonil nii kaupade kui teenuste ekspordi suure osakaalu poolest SKP suhtes (kaupadel 51% ja 14. koht, teenustel 25% ja 8. koht). Seejuures on teenuste puhul positiivne ka asjaolu, et eksport ületab impordi, andes Eestile kõrge 9. koha (teenuste bilansi ülejääk SKP suhtes 7%).

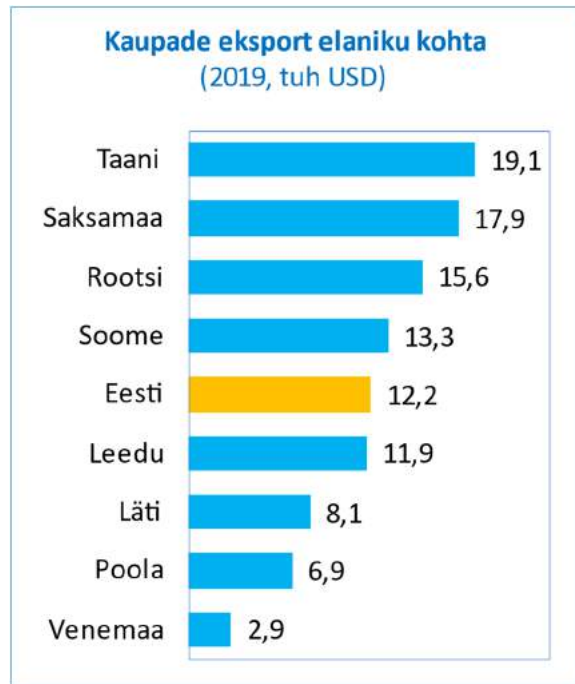
Rahalistes näitajates on Eesti väliskaubanduse maht väike, mistõttu jääme riikide edetabeli lõppu. Ka Eesti panus maailma ekspordis on seetõttu minimaalne. Rahvusvahelise konkurentsivõime aspektist lähtudes on siinkohal positiivne vaid impordi väike maht. Kaupade ja teenuste impordi osakaal SKP suhtes andis Eestile 51. koha ning samal positsioonil asusime ka kaubabilansi puudujäägi osas (langus 3 kohta).

Eesti tugeva küljena saab täiendavalt nimetada turismitulude kõrget osakaalu SKP suhtes (5,8% ja 12. koht), mis Läänemere riikide hulgas andis selge eelise. Läti jääb maha kaks korda väiksema osakaaluga

¹ kahanemine tulenes dollari kursimuutustest euro suhtes, ekspordi langus eurodesse arvestatuna oli minimaalne, 0,25%.

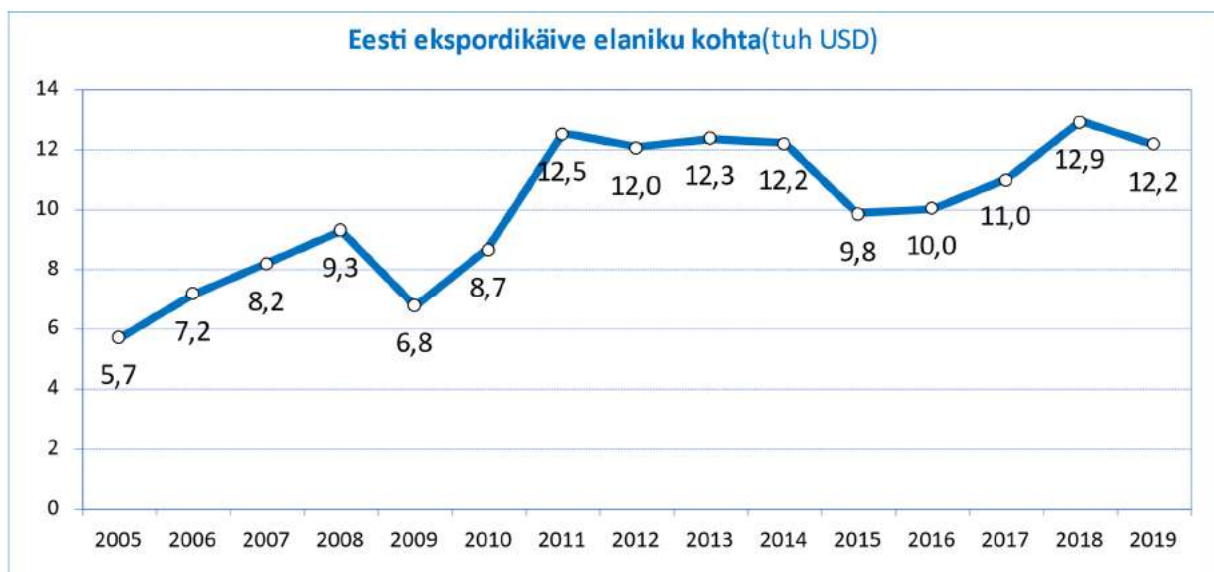
(3% ja 24. koht) ning ülejäänud lähiriigid veelgi rohkem. Samas on 2020. aasta koroonapandeemia tingimustes olnud kõige haavatavam turismisektor ja siin saab Eesti tugevama tagasilanguse kui naaberriigid.

Riikide väliskaubanduse omavahelist võrdlust saab teostada ka *per capita* näitajate alusel. Kui võtta vaatluse alla Eesti ja teised Läänemere riigid, siis elaniku kohta ekspordime kaupa enam kui lõunanaabrid ja Venemaa, kuid Põhjamaadest ja Saksamaast jääme oluliselt maha. Üldise majanduskliima jahenemise lainel oli 2019. aastal Eesti ekspordi langus rahalises väärtuses Läänemere riikidest suurem (–5,8%). Samas on Taani (0,9%) ja Poola (0,2%) suutnud ekspordi mõnevõrra suurendada. Kui perioodil 2011–2014 ekspordis Eesti kaupu üle 12 tuh USD elaniku kohta, siis aastatel 2015–2017 alla selle. 2018. aasta oli rekordiline Eesti ekspordile: Eesti ekspordikäive moodustas 12,9 tuh USD *per capita*, kuid see langes 2019. aastal 2014. aasta tasemele (12,2 tuh USD).

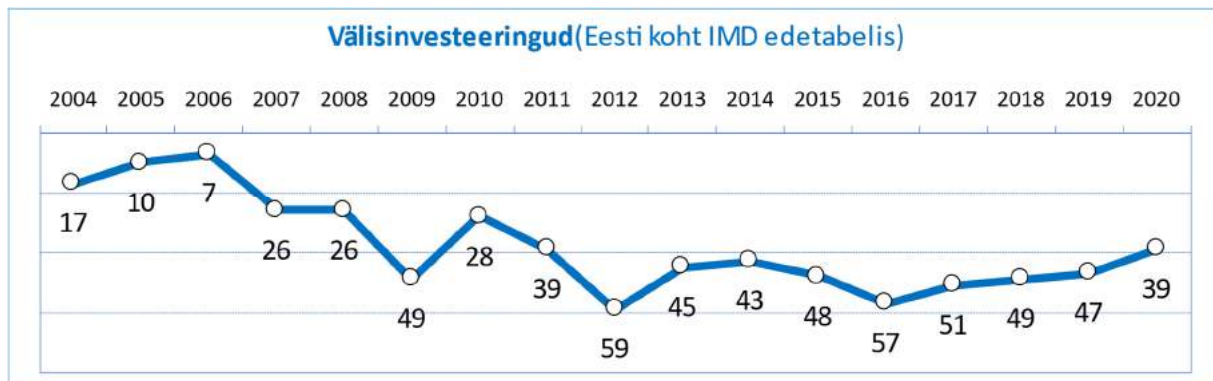
Heaks väliskaubanduse riskinäitajaks on ekspordiriikide kontsentratsioon: kui riigil on vähe ekspordipartnereid, on kontsentratsioon kõrge ning riskid samuti kõrged. Mida paremini on ekspordiriikide löikes hajutatud, seda väiksemad on riskid. Eesti TOP 5 ekspordiriiki annavad pool meie koguekspordist (50%), mis annab Eestile 25. koha (aastane tõus 13. kohta). Läänemere riikide võrdluses jäävad Eestist maha Läti ja Poola. Eesti peamised eksporditurud on endiselt Soome, Rootsi ja Läti, kellele järgnevad uuenenud pingereas Ameerika Ühendriigid, Saksamaa, Leedu ja Venemaa.

Ekspordiriikide kontsentratsiooni kõrval saab vaadelda ka eksporditoodete kontsentratsiooni ning siinkohal on Eestil soodsam positsioon (15. koht), tooteportfell on piisavalt diferentseeritud, ehkki võrreldes 2018. aastaga langes Eesti riskide hajutatuse pingereas 6 kohta. Eesti TOP 5 eksporditoodet moodustavad koguekspordist sarnaselt Rootsile 39% (võrdluseks Leedul 33%, Poolal ja Lätil 35%, Soomel 43% ning Venemaal 73%).

4.1.3. Välisinvesteeringud

IMD konkurentsivõime edetabelis tõusis Eesti välisinvesteeringute komponendi osas aastaga 8 kohta ja asub 63 riigi hulgas 39. kohal. Välisinvesteeringud Eestisse ja Eestist välja suurenesid.

Välisinvesteeringute tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Otseinvesteeringud Eestisse (suhtes SKP-sse, 5. koht, tõus 11 kohta)
- Otseinvesteeringud välismaale (suhtes SKP-sse, 5. koht, tõus 53 kohta)
- Ettevõtjate hinnangul äride riigist väljaviimine pigem ei ole ohuks majandusele (küsitlus, 32. koht, tõus 21 kohta)

Nõrkused

- Eesti nõrkusteks on nii riiki tehtavate kui Eesti enda poolt välismaale suunatud investeeringute väikesed absoluutmahud. Võrreldes varasemate aastatega siin suuri muutusi pole.

Riigi rahvusvaheline konkurentsivõime on IMD metoodika kohaselt seda suurem, mida rohkem tehakse riiki väliskapitali poolt investeeringuid ning mida rohkem antud riigi investorid ise kapitali teistesse riikidesse ettevõtluse arendamiseks paigutavad. Samas iseloomustab positiivselt riigi konkurentsivõimet selline majanduskeskkond, kus ettevõtjad tunnevad end mugavalt ja ei soovi oma tootmis-ettevõtteid mujale viia.

Välismaised otseinvesteeringud on reeglina suunatud avatud majandustesse, mis pakuvad kvaliteetset oskustööjõudu ning loovad eeldused keskmisest suuremale efektiivsusele. Valitsuse ülesandeks on läbi seaduste tagada, et investeerimiskeskond oleks atraktiivne suure lisandväärtusega kaupade tootjatele ja teenuste pakkujatele.

Globaalselt tehti 2019. aastal otsesid välisinvesteeringuid veidi rohkem kui aasta tagasi, kuid need jäid siiski oluliselt väiksemaks, kui varasemate aastate keskmine.

Eestisse tehtud otseinvesteeringud olid viimase 25 aasta suurimad ning tõusime edetabelis seitsme koha võrra. Otseinvesteeringute suhtarvu poolest SKP-sse on Eesti Euroopa riikide hulgas teine ning üldarvestuses viies. Oluliselt rohkem on kõigist riikidest suhteliselt rohkem investeeringuid tehtud Küprosele. Lähiriikidest suurenesid otseinvesteeringud enam kui kaks korda lisaks Eestile ka Rootsis, Soomes, Venemaal ja Lätis. Otseinvesteeringud võrreldes möödunud aastaga vähenesid Poolasse ja Saksamaale ning Taanis olid otseinvesteeringud negatiivsed.

Riiki tehtavatest välisinvesteeringutest (suhtes SKP-sse) on IMD konkurentsivõime aastaraamatu põhjal viimase nelja aasta edukamad Euroopa riigid Küpros, Iirimaa ja Eesti. Väikese vahega järgnevad Holland ja Tšehhi. Peamised valdkonnad, kuhu Eestisse otseinvesteeringud lähevad on finantssektor, tööstus ja kaubandus. Sinna läheb rohkem kui kolmveerand kõigist otseinvesteeringutest.

Peamised Eestisse investeerivad riigid on jätkuvalt Rootsi ja Soome. Seejuures 2019. aastal tuligi rohkem kui pool otseinvesteeringutest Rootsist. Järgnevad Luksemburg ja Suurbritannia, teised juba vähem.

Eestist välismaale tehtavad otseinvesteeringud olid 2019. aastal samuti rekordilised, nii palju pole varem investeeritud. Siiski on need teiste riikidega võrreldes suhtelised väikesed ning nelja aasta keskmisena võetult saab öelda, et andmeid avaldanud Euroopa riikide hulgas oleme 11. kohal

Otseinvesteeringuid tegi Eesti välismaale 2019. aastal IMD andmetel 1,82 mld USD ja Leedu 0,53 mld USD. Läti tehtud investeeringud olid negatiivsed ehk võeti välja 0,05 mld USD eest.

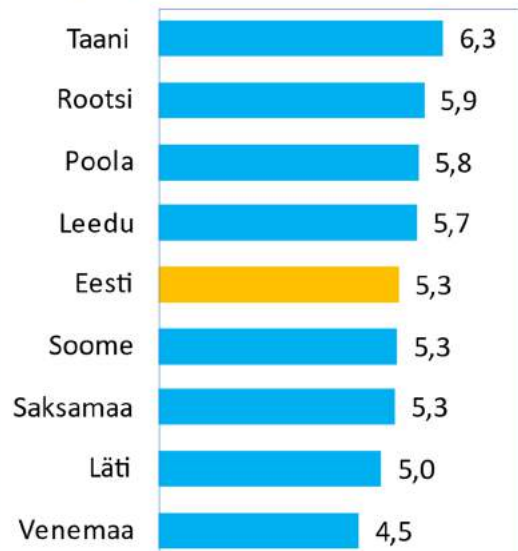
Teistesse riikidesse suhteliselt kõige rohkem otsese investeeringuid tegevatest riikidest on nelja aasta keskmisena (investeeringu suhe SKP-sse) Euroopa riikidest tabeli eesotsas Küpros, Holland ja Iirimaa. Eesti on selles tabelis 22. kohal ja Euroopa riikide hulgas 13. kohal. Läänemere riikidest jäävad selja taha Poola, Venemaa ja teised Balti riigid.

Peamised riigid, kuhu Eesti ettevõtjad investeerivad, on teised Balti riigid ja Soome. Ka teised Balti riigid investeerivad peamiselt oma Balti naabritesse.

Portfelliinvesteeringute kohta ei avaldanud andmeid kuus riiki. Eestisse portfelliinvesteeringud vähenesid teist aastat järjest. Samuti vähenesid Eesti portfelliinvesteeringud välismaale. Ka edetabelis langesime vastavalt seitse ja kolm kohta.

Eesti ettevõtjate hinnangul on äride riigist väljaviimise oht aastaga vähenenud. Hinnangu absoluutväärtus oli 2020. a 5,3 (10 palli süsteemis) ja Eesti koht oli 32. (2019. a 4,33 ja 53. koht). Läänemere riikidega võrreldes positsioneerub Eesti täpselt keskele. Need investorid, kes hindasid vaid odavust, on enamasti juba riigist lahkunud, nüüd peab Eesti müüma head majanduskeskkonda ja suutlikkust luua kõrgema lisandväärtusega tooteid.

Äride riigist väljaviimine ohustab/ei ohusta riigi majandust (2020, punktid 0...10)

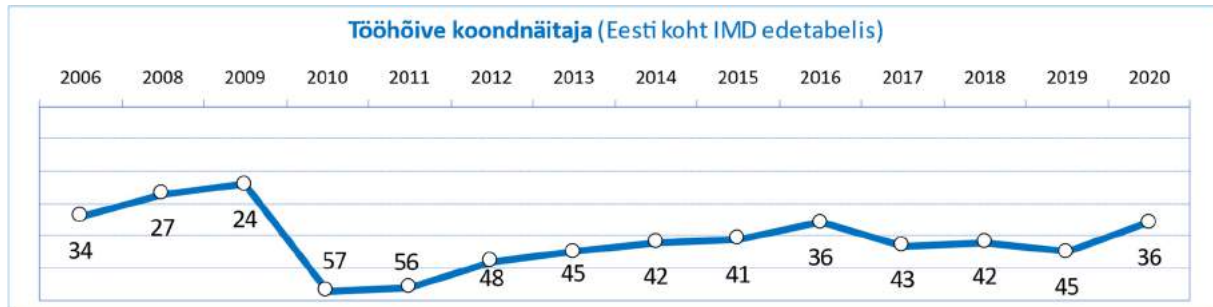

Otseinvesteeringute sissevool Eestisse (% SKP)

4.1.4. Tööhõive

Eesti tõusis IMD konkurentsivõime edetabelis tööhõive komponendi osas 63 riigi seas eelmise aasta 45. kohalt 36. kohale. Tõusu tingis mitme näitaja paranemine, mis samas jäid riikide loetelu esimesse kolmandiku servale või teise poolde. Tööhõive statistika tugineb 2019. a andmetele.

Statistikaameti andmetel oli 15–74-aastaste tööjõus osalemise määr Eestis 2019. aastal 71,6 %, tööhõive määr 68,4% ja töötuse määr 4,4%. 2019. aasta lõpu seisuga oli Eesti 1,32 miljonist inimesest tööealisi 705,6 tuhat, neist hõivatuid oli 670,3 tuhat ja töötuid 35 tuhat.² Eesti tööjõuturu väiksus on taganud selle, et tööhõive on püsinud kõrge (63 riigi hulgas 18. koht), kuid tööhõive kasv sisemiste reservide arvelt on jäänud aeglaseks (Eesti on vastava näitaja osas 40. kohal) ja mitmes sektoris napib tööjõudu. Samas noorte töötuse osas on Eesti 63 riigi seas 28. kohal ja tõrjutuse osas (ei õpi, tööta ega osale koolitusel) 24. kohal, mis jääb küll riikide loetelu esimesse poolde, kuid kõneleb sellest, et oluline potentsiaal tööturul on rakendamata.

Tööhõive tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Kõrge tööhõive, suur osa rahvastikust töötab (21. koht, langus 3 kohta)
- Pikaajalise töötuse suhteliselt madalam tase (19. koht, tõus 5 kohta)
- Noorte tõrjutuse keskmisest madalam tase (24. koht, langus 2 kohta)
- Suhteliselt madal töötuse määr (26. koht, tõus 9 kohta)

Nõrkused

- Riigi tööturu väiksus (670 tuh in; 60. koht, koht ei muutunud)
- Tööhõive keskmisest aeglasem kasv (40. koht, tõus 7 kohta)
- Avaliku sektori töötajate liiga suur osakaal tööjõuturul (46. koht, tõus 1 koht)

Tööhõive osas Läänemere riikides suuri muutusi võrreldes eelneva aastaga ei toimunud ja nihked statistilises näitajas jäävad valdavalt alla 1 protsendi, välja arvatud Soome, kus tööhõive elanikkonnas kasvas 2%. Saksamaal suurenes tööga hõivatud elanikkonna osakaal vastavalt 0,5%, Lätis 0,4%, Rootsis ja Taanis 0,3%, Leedus 0,2% ja Eestis 0,1%. Poolas tööhõive kahanes 0,3% ja Venemaal 0,5%.

Läänemere riikidest oli tööga hõivatute osakaal (% elanikkonnast) kõige kõrgem Saksamaal ja Eestis, vastavalt 51,1% ja 50,6%. Teistes Läänemere riikides jäi see veidi allapoole: Rootsis 49,7%, Leedus 49,4%, Venemaal 48,9%, Soomes 48,0%, Taanis 47,9%, Lätis 47,4% ja Poolas 42,6%.

Kõige kõrgema tööpuudusega Läänemere riikideks olid Rootsi (6,8%), Soome (6,7%), Läti (6,5%) ja Leedu (6,3%). Teistes Läänemere riikides jäi töötus vahemikku 3,4%-5,4%: Taanis 5,1%, Venemaal 4,6%, Eestis 4,4%, Poolas 3,3% ja Saksamaal 3,2%. Pikaajalisi töötuid oli kõige vähem Taanis, Eestis ja Poolas (kuni 1%) ning kõige rohkem Lätis (2,4%) ja Leedus (1,9%). Noorte hulgas oli töötus kõige väiksem Saksamaal ja Taanis ning kõige suurem Venemaal ja Soomes. Eestis oli noorte töötus 11,1%, mis on samas

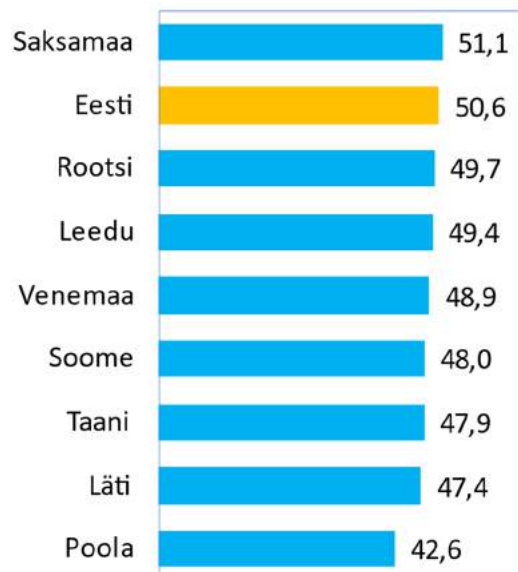
² Statistikaamet. <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/tooturg>

suurusjärgus Poola (11,8%), Leedu (11,9%) ja Lätiga (12,4%). Tööjõu pikaajalise kasvuga (möödetuna 4-aastases perioodis) paistavad silma kõige enam Leedu ja Läti, kus see näitaja on vastavalt 6,9% ja 5,0%. Eestis oli see mõnevõrra väiksem (3,8%).

IMD võrdlustabelid toovad välja ka vaadeldud riikide avaliku sektori töötajate osakaalu tööhõivest. Läänemere riikidest (v.a Venemaa, kus seda ei mõõdetata) oli avaliku sektori osakaal kõige väiksem Saksamaal (15,0%) ja kõige suurem Lätis (29,0%). Eestis oli see 23,0%. Euroopa riikidest on avaliku sektori osakaal kõige väiksem Hollandis (5,0%). Kui majanduse kasvuperioodil võib avaliku sektori suurt osakaalu vaadelda pärssiva tegurina, mis tekitab tööjõupuudust erasektoris ja genereerib palgakasvu, siis kriisiperioodil tagab see teatud stabiilsuse.

Samuti käsitlevad IMD võrdlustabelid noorte tõrjutust (*youth exclusion*), st noori (15–24 aasta vanuses), kes ei tööta, õpi ega osale koolitustel, kus Eesti on 58 riigi seas keskmises kolmandikus (24. koht), kuid Läänemere riikidest koos Venemaaga kõige halvema näitajaga (Eestis vastavalt 9,8% ja Venemaal 12,4%). Kõige vähem on noored tõrjutud Saksamaal (5,9%) ja Rootsis (6,1%).

Tööhõive (2020, % rahvastikust)

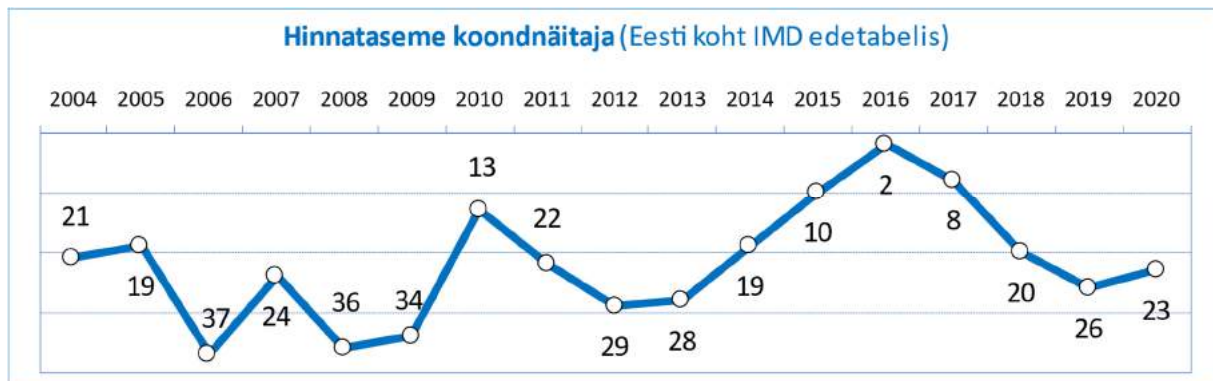

Tööhõive Eestis (% rahvastikust)

4.1.5. Hinnad

Inflatsiooni ja hinnataseme näitajaid koondava komponendi poolest on Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis tõusnud 63 riigi seas 23. kohale ja seda eelkõige tarbijahindade tõusu aeglustumise tõttu.

Hinnapõhises konkurentsivõimes on soodsam positsioon riikidel, kelle hinnatase ja inflatsioon on madalad. Eesti reastus riikide võrdluses IMD hinnataseme koondnäitaja osas, mis võtab arvesse nii hindu kui ka nende dünaamikat, 2019. aastal 23. kohale, tõustes aastaga 3 koha võrra.

Hinnakriteeriumi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Tarbijahindade muutus (38. koht, tõus 12 kohta)
- Kontorite soodsad rendihinnad (11. koht, langus 2 kohta)
- Elamispinna soodsad rendihinnad (2018. aastal 63 riigi seas 18. koht)

Nõrkused

- Kütuse (bensiiini) hinnatõus (44. koht, langus 2 kohta)
- Toidukulude suur osakaal tarbijakuludes (40. koht, koht ei muutunud)

Hinnakriteeriumi alusel on Eestil jätkuvalt hea positsioon nii kontori- kui elamispindade rendihindade osas (vastavalt 11. ja 18. koht). Ehkki riikide edetabelis on kontorirent saanud 63 riigi seas kõrge 11. koha, on Eesti aastaga loovutanud hinnatõusu tõttu 2 kohta. Läänemere riikide hulgas on Eestist soodsamate rendihindadega vaid Leedu (nii äri- kui elamispindade osas). Riikide pingereas oleme jätkanud langust ka kõrgema bensiiinihinna tõttu (44. koht, positsioon langes aastaga 2 koha võrra). Läänemere riikide seas on Eestist kõrgem bensiiinihind oluliselt kõrgema sisetulekuga Soomes, Taanis, Saksamaal ja Rootsis.

Väikeriikide hinnamuutused, sõltudes enam maailmaturu hindadest, on sageli suurriikide hinnamuutustest volatiilsemad. Eestis on viimastel aastakümnetel olnud madalam hinnatase, mis on aga kiiresti konvergeerunud Euroopa Liidu (EL) riikide keskmise hinnatasemega. Eurostati andmetel moodustasid 2019. aastal Eesti hinnad 85% EL-i keskmisest hinnatasemest. Seejuures on Eestis riided 10% kallimad, toit ja alkoholivabad joogid aga 4% ning tubakas ja alkoholised joogid 1% odavamad kui EL-s keskmiselt. Riided on EL keskmisest kallimad ka teistes Läänemere riikides, v.a Poolas ja Saksamaal. Suured erinevused Läänemere riikide hinnatasemetes on aga toidu ja alkoholivabade jookide osas: Põhjamaades on toit EL keskmisest 14–29% kallim, Poolas aga vastupidi 30% odavam. Veelgi suuremad erinevused on alkoholsete jookide ja tubaka hinnatasemetes, mis Põhjamaades on need 19–57% kallimad, Poolas aga 26% odavamad EL-i keskmisest.

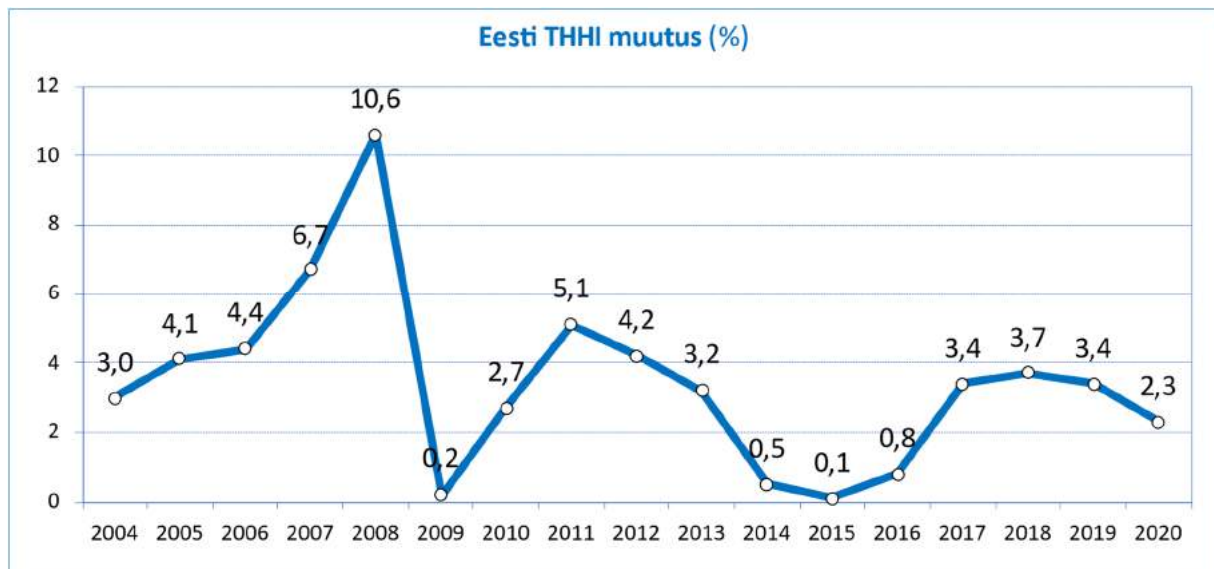
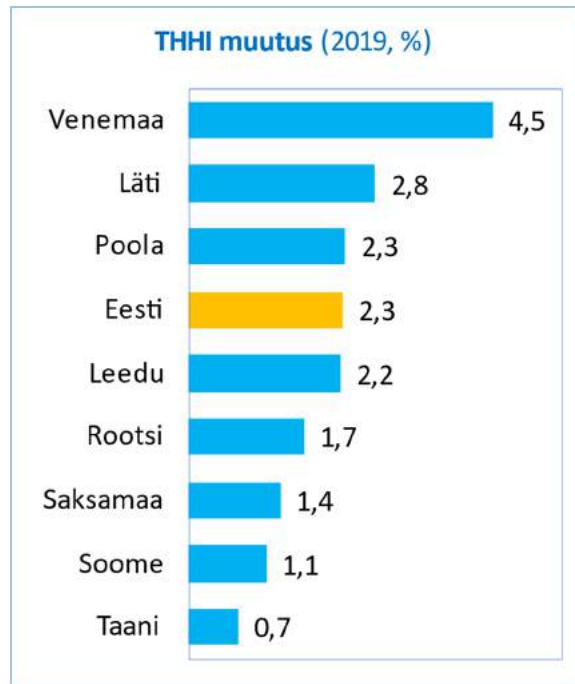
Üheks riigi arengu- ja elatustaseme heaks näitajaks on toidukulude osakaal tarbimiskuludes. Suured kulutused toidule osutavad riigi nõrgemale konkurentsivõimele. Olukorras, kus toidule tehtavate sundkulude osakaal pere eelarves on suur, on võimalus muid elukvaliteeti tõstvaid kulutusi teha

tunduvalt väiksem. Eesti elanike tarbimiskulude struktuuris on toidukulude osakaal püsinud viimastel aastatel 20% piires, mis andis 2019. aastal 63 riigi seas 40. koha. Läänemere riikidest olid toidukulud suuremad kui Eestis endiselt vaid Leedus (21%) ja Venemaal (28%). Põhjamaade tarbimiskuludes on toidukulude osakaal 11–12% piires ning Saksamaal vaid kümnendik tarbijakuludest.

Inflatsioonimäära mõõtmiseks ning seeläbi riikide omavaheliseks võrdluseks saab kasutada harmoneeritud tarbijahinnaindeksit (THHI). Läänemere regioonis on inflatsioon aeglustumas, enim Eestis (THHI vähenes 2019. aastal 3,4%-lt 2,3%-le). Erandiks olid Poola ja Läti, kus inflatsioon mõnevõrra kiirenes (aastaga vastavalt 0,7%- ja 0,2%-punkti). Kõige vähem kallinesid tarbijahinnad endiselt Taanis (THHI 0,7%).

Eestis on hinnatõus küll aeglustumas, kuid Läänemere riikide võrdluses oleme siiski jätkuvalt kiirema inflatsiooniga riikide seas (Eesti THHI 2,3%). Hindade kallinemise mõnevõrra aeglasem tempo parandas 2018. aastal Eesti tarbijahindade konkurentsipositsiooni rahvusvahelises võrdluses (50. koht) ning inflatsiooni jätkuv aeglustumine 2019. aastal parandas Eesti positsiooni 63 riigi võrdluses 12 koha võrra (38. koht).

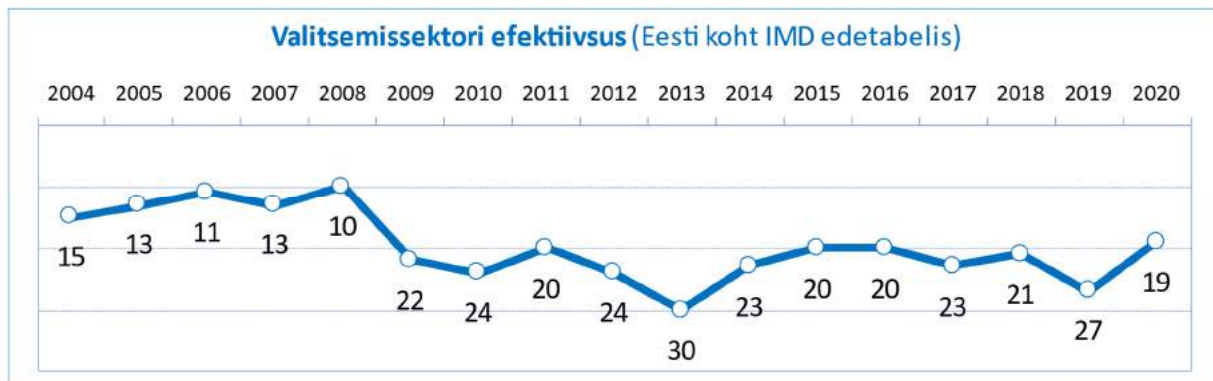
Eestis on elukallidus veel jätkuvalt madal, andes riikide edetabelis Eestile kõrge 14. koha. IMD meetodika kohaselt mõõdetakse elukallidust kaupade ja teenuste ostukorvi alusel suurimates linnades. Läänemere riikidest on Eestist madalama elukallidusega Leedu (12. koht) ja Poola (9. koht), kõige kulukam on elada Taanis (53. koht) ja Venemaal (51. koht).

4.2. Valitsuse töö tõhusus

4.2.1. Riigi rahandus

Eesti on riigi rahanduse näitaja osas IMD konkurentsivõime edetabelis 63 riigi hulgas 25. kohal ning võrreldes eelmise aastaga oleme 7 koha võrra langenud. Kuigi oleme tabeli ülemises pooles, pole Eesti varem nii kehvalt positsioonil olnud.

Riigi rahanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Valitsemissektori madal võlatase (suhtes SKP-sse, 2. koht, koht ei muutunud)
- Valitsussektori eelarve ülejääk/defitsiit (suhtes SKP-sse, 26. koht, tõus 2 kohta)
- Madalad intressikulud (suhtes eelarvesse, 3. koht, koht ei muutunud)

Nõrkused

- Pensionite rahastamise jätkusuutlikkus (küsitlus, 52. koht, langus 8 kohta)
- Valitsemissektori kulude tase SKP suhtes (40. koht, langus 1 koht)
- Riigi rahanduse korraldamine (küsitlus, 35. koht, langus 3 kohta)
- Maksudest hoidumine on probleem (küsitlus, 31. koht, langus 1 koht)

Riike, kus valitsemissektori võlatase on madal, peetakse IMD metoodika kohaselt konkurentsivõimelisemateks. Riigi konkurentsivõimet halvendab pensionisüsteemi jätkusuutmatuse ja valitsemissektori kõrged kulud.

Eesti valitsemissektor on aastaid silma paistnud oma madala võlatasemega ning sellega ollakse IMD edetabelis teisel kohal. Eespool on Hongkong, kus võlg on nullilähedane. Eesti on aastaid olnud Euroopa riikidest parimal positsioonil, vaid 2004. ja 2005. aastal edestas meid Sloveenia. Läti ja Leedu suhteline võlatase on Eestist enam kui kolm korda suurem ja Leedu asus 15. ning Läti 21. kohal. Suurima võlatasemega on Euroopa Liidus Kreeka ja Itaalia. 2020. a koroonakriis suurendab nii Eesti kui ka paljude teiste riikide võlataset oluliselt.

Eesti valitsussektori eelarve oli väikeses puudujäägis ning edetabelis oleme napilt ülemises pooles. Läänemere riikidest oleme eelviimased enne Poolat. Defitsiidis eelarve oli veel Lätis. Seejuures Soome oma andmeid ei avaldanud, kuid ka Soomes on viimased kümme aastat eelarve defitsiidis olnud. Suurimad eelarve ülejäägiga Läänemere riigid olid Taani ja Saksamaa.

Arvuliselt valitsussektori välisvõlg SKP suhtes veidi tõusis ning koht halvenes kolme võrra (21. koht). Sisemine võlg jäi praktiliselt samaks, kuid langesime kaks kohta (5. koht). Need on aga taustainfoks ning Eesti üldkohta ei mõjutanud.

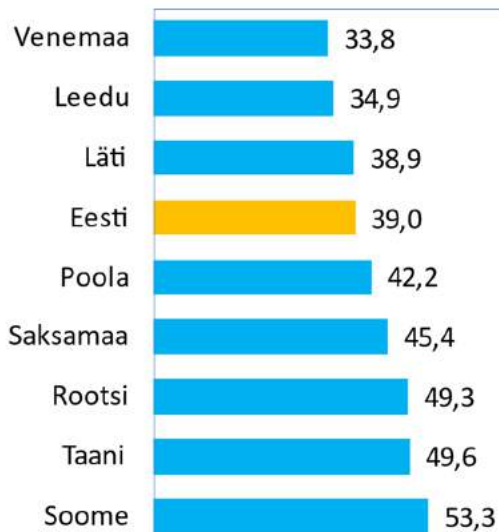
Eesti ettevõtjate hinnangud praeguse pensionisüsteemi jätkusuutlikkusele ja sellest tulenev koht edetabelis (52.), on läbi aegade kõige halvem. Taani, Soome ja Rootsi on pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse osas esimese kümne riigi hulgas. Il pensionisamba reform ei lahendanud Eesti pensionisüsteemi tegelikke probleeme, vaid ainult vähendas pensionisüsteemi usaldusväärsust.

IMD metoodika kohaselt suuremad valitsemiskulud vähendavad riigi konkurentsivõimet ja Eesti asub siin 40. kohal. Eestis valitsussektori kogukulud olid 2019. aastal 39% SKP-st. Kuigi kulude osakaal veidi vähenes, langesime edetabelis ühe koha võrra. Mööda läks Küpros, kes tõusis üle 10 koha. Eestis on valitsemissektori kulutuste suhteline tase püsunud alates 2010. aastast enam-vähem samal tasemel, erinevus aastate lõikes on 4%. Aastatel 1995–2007 olid kulud keskmiselt 5% väiksemad. Suurimad

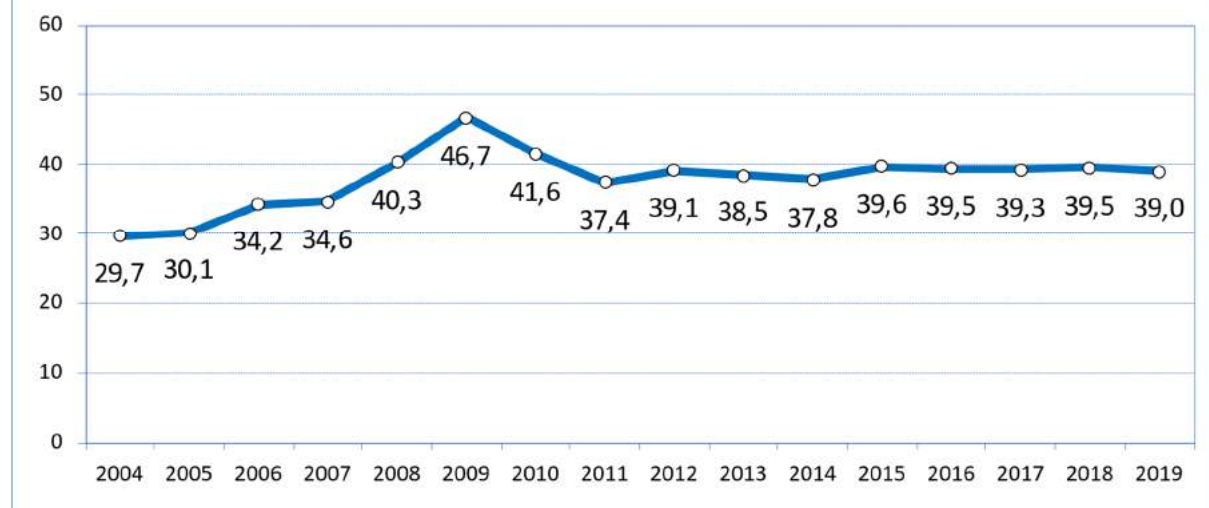
kuluartiklid valitsemissektoris on sotsiaaltoetused ja töötajatele makstavad palgad, mis moodustasid kogu valitsemissektori kuludest 2018. aastal 58%. Kui suured valitsemiskulud tagavad hästi toimiva sotsiaalsüsteemi ja elanike rahulolu (nagu on Põhjamaades), siis läbi nende hinnangute tasakaalustub see näitaja reitingus. Nii asub Soome suurte valitsemiskulude poolest 61. kohal, kuid sellega tagatakse ka kõrge elukvaliteet (6. koht). Probleem on siis, kui kulutused on suured, kuid ei paranda elukvaliteeti riigis (nii näiteks on Brasiilias).

Hinnates maksudest kõrvalehoidumist pole olukord ettevõtjate hinnangul aastaga muutunud ning Eesti asub 31. kohal. Eesti positsioon on halvem kui Põhjamaades, kuid parem Lätist ja Leedust.

Riikide valitsemissektori kogukulude osakaal SKP-st (2019, %)

Eesti valitsemissektori kulude osakaal (% SKP-st)

4.2.2. Maksupoliitika

Konkurentsivõime hinnangu järgi on Eesti maksupoliitika teiste riikidega võrreldes keskmisel tasemel (30. koht 63 riigi hulgas 2020. aastal). Eesti positsioon on viimasel kolmel aastal järjest paranenud.

Maksudel on riigi majanduspoliitikas oluline roll, sest ühest küljest on tegemist tulude allikaga, teiselt poolt saab maksudega mõjutada tarbijate käitumist, ressursside kasutamist, keskkonna säilimist jms. Edukas maksupoliitika tagab riigi fiskaalsete eesmärkide täitmise ja reguleerib majandust ning on samal ajal võimalikult lihtne ja läbipaistev.

Maksunduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Töövõtjate panus sotsiaalkindlustuse süsteemi on madal (suhtes SKP-st inimese kohta, 7. koht, koht ei muutunud)
- Kapitalilt ja kinnisvaralt kogutud maksude osakaal SKP suhtes on madal (9. koht, tõus 1 kohta)
- Ettevõtetelt kogutud maksude osakaal SKP suhtes on madal (10. koht, langus 6 kohta)
- Ettevõtte tulumaksu määr kasumilt (maksimaalne määr tulumaksueelselt kasumilt) ei ole kõrge (16. koht, koht ei muutunud)

Nõrkused

- Tööandjate suhteliselt suur koormus sotsiaalkindlustuse süsteemi ülalpidamiseks (kõrge näitaja SKP suhtes inimese kohta, 57. koht, koht ei muutunud)
- Kaudsete maksudega kogutud maksutulu osatähtsus SKP suhtes on kõrge (51. koht, tõus 3 kohta)
- Kogutud sotsiaalkindlustusmaksu osakaal SKP suhtes on kõrge (44. koht, langus 1 kohta)

Eesti üldine maksukoormus on teiste võrdlusaluste riikide keskmise tasemega (27,5%) võrreldes kõrgem – Eesti maksulaekumised ulatuvad kolmandikuni riigi SKP suhtes (32,7%, 37. koht). Kaudsete maksude osakaalu poolest SKP-sse paikneb Eesti riikide võrdlustabelis veelgi tagapool (13,5%, 51. koht). Samal ajal on Eesti otsete maksude, nagu kapitalilt ja kinnisvaralt kogutud ning ettevõtetelt kogutud maksude laekumiste suhtes SKP-sse konkurentsiedetabelites kõrgetel kohtadel (vastavalt 9. ja 10. kohal).

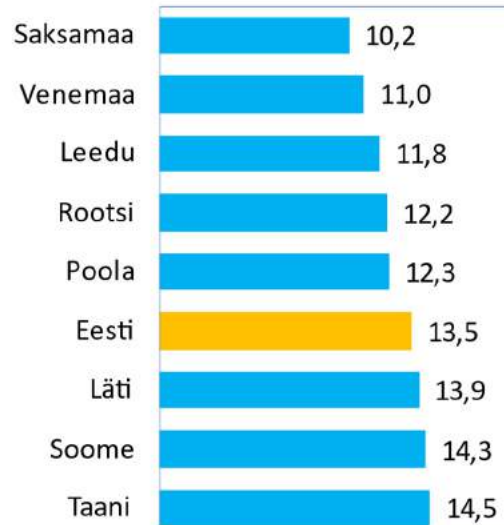
Maksupoliitikas omavad olulist tähtsust tööjõumaksud. Riigi eelarvestrateegia näeb ette tööjõu maksukoormuse vähendamist ning maksustamise suunamist tarbimisele, loodusvarade kasutamisele ja keskkonna saastamisele, et saavutada kasvusõbralikum maksustruktuur. Tööjõu maksukoormust (eelkõige madala ja keskmise sissetulekuga töötajatel) on vähendanud maksuvaba tulu tõstmine 2018. aastal. Paljude Euroopa Liidu riikidega võrreldes on Eestis kõrgete palkade maksustamine konkurentsivõimeline, sest tulumaksusüsteem on proportsionaalne.

Eesti tööandjate makstavad tööjõumaksud on küllaltki kõrged, riikide võrdluses on Eesti selle näitaja osas tagasihoidlikul 57. kohal. Eesti töövõtjate panus sotsiaalkindlustussüsteemi on samas suhteliselt madal, 2018. aastal 1,4% SKP suhtes ühe elaniku kohta, millega edetabelis saavutati 7. koht. Tööandjaid võiks motiveerida tööjõumaksude langetamine ja sotsiaalmaksukoormuse ühtlasem jaotamine töövõtja ning tööandja vahel.

Läänemere riikide võrdluses on kogutud kaudne maksutulu Eestis küllaltki suure osakaaluga SKP-st. 2018. aastal oli vaid Lätis (13,89%), Soomes (14,2%) ja Taanis (14,5%) kogutud kaudse maksutulu osakaal suurem kui Eestis. Kõige madalama osakaaluga on kogutud kaudne maksutulu Läänemere riikidest Saksamaal (10,15%) ja Venemaal (10,96%). Neist mõnevõrra kõrgem on see Leedus (11,8%), Rootsis (12,2%) ja Poolas (12,31%). Eestis on kogutud kaudne maksutulu olnud küllaltki suure osakaaluga SKP-st ka varasematel aastatel. Vahemikul 2015...2017 oli see rekordiliselt kõrge (suurem kui 14%), aastatel 2003...2014 jäi kogutud kaudsete maksude osakaal SKPst Eestis vahemikku 12,0%...13,7%.

Kogutud kaudse maksutulu osakaalu vähendamiseks oleks ühe alternatiivina võimalik Eestis koguda rohkem vara- ja kapitalimakse. Ühena vähestest Euroopa Liidu riikidest puudub Eestis näiteks automaks. Kogutud vara- ja kapitalimaksude osakaal Eestis on madalaim nii Läänemere riikide kui ka Euroopa Liidu riikide võrdluses. Maksupoliitika seisukohalt on oluline, et tehtavad maksumuudatused oleksid realselt toimivad ning maksulaekumine ei väheneks, samuti ei tohiks nende administreerimine olla ülemäära keerukas.

**Kogutud kaudne maksutulu
(2018, % SKP-st)**

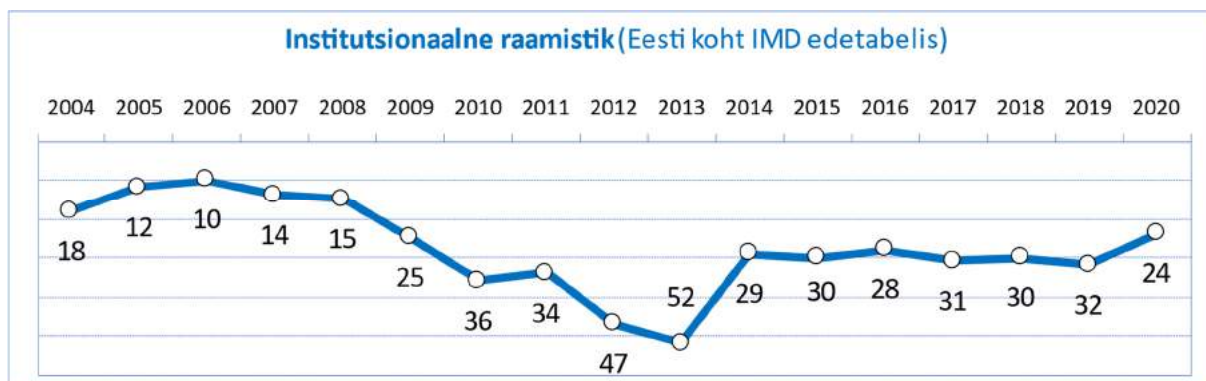

Kogutud kaudne maksutulu Eestis (% SKP-st inimese kohta)

4.2.3. Institutsionaalne raamistik

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti institutsionaalse raamistiku osas aasaga kaheksa koha võrra tõusnud ja asub 24. kohal. Seekord paranes koht peaaegu kõigis alamfaktorites. Institutsionaalne raamistik kirjeldab riigi toimimise tõhusust ja üldkoht arvutatakse 14 näitaja põhjal.

Institutsionaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Riigi krediidi reiting (kolme indeksi summa: Fitch, Moody's ja S&P, 23. koht, langus 1 koht)
- Bürokratia ei takista äritegevust (küsitlus, 17. koht, tõus 7 kohta)
- Korruptsioonitase pole kõrge (küsitlus, 22. koht, tõus 2 kohta)
- Keskpanga poliitika toetab majandust (küsitlus 26. koht, tõus 8 kohta)

Nõrkused

- Välisvaluuta reservide maht elaniku kohta on väike (52. koht, tõus 5 kohta)
- Valitsuse poliitika võiks paremini arvestada majandusolukorra muutumist (küsitlus, 47. koht, tõus 2 kohta)
- Valitsuse poliitika ei ole läbipaistev (küsitlus, 36. koht, tõus 4 kohta)

Riigi konkurentsivõimet vähendavad korruptsioon ja liigne bürokraatia. Konkurentsivõime tõstmiseks peavad valitsuse otsused olema läbipaistvad ja üheselt arusaadavad. Samuti toetab konkurentsivõimet kapitali kerge kättesaadavus, valuuta stabiilsus ja suured rahareservid.

Korruptsioonitase on Eestis vähenenud. Edetabelis oleme tõusnud küll vaid kaks kohta, kuid hinnangu absoluutnäitaja pole kunagi varem nii hea olnud. Maailma riikide hulgas tajuti 2020. aastal samuti korruptsiooni varasemast vähem, mis ei võimaldanud Eesti kiiremat tõusu edetabelis.

Ettevõtjate hinnangul on aastaga bürokraatiat Eestis vähemaks jäänud, kuid üle poolte vastanutest pidasid seda siiski probleemiks. Edetabelis tõusime seitse kohta ning ka hinnang ise ületab riikide keskmise.

Hinnang valitsuse poliitika läbipaistvusele paranes ning tõusime edetabelis neli kohta, kuid absoluutväärtus jääb alla viimase 13 aasta keskmisele ning samuti on see väiksem, kui kõigi riikide keskmine 2020. aastal. Seejuures jääme alla ka oma Balti naabritele.

Küsimuse osas, kas õiguslik ja seadusandlik raamistik toetab ettevõtlust, asus Eesti 22. kohal. Ettevõtjate hinnang oli viimase seitsme aasta kõrgeim ja eelmise aastaga võrreldes parandas Eesti oma positsiooni viie koha võrra. Edetabeli tipus, nagu enamus aastatel, olid ka seekord Hongkong ja Singapur.

Kapitali hind Eestis pigem soosib ettevõtluse arengut. Hinnang paranes nii absoluutväärtuses, kui ka edetabeli kohas – tõus kahe koha võrra 33. kohalt 31.-le. Kuigi aastatel 2014–2018 oli olukord parem,

on 2020. aasta hinnang viimase kümne aasta keskmisest kõrgem. Läänemere riikidest jäävad meist tahapoole Balti naabrid, Poola ning Venemaa.

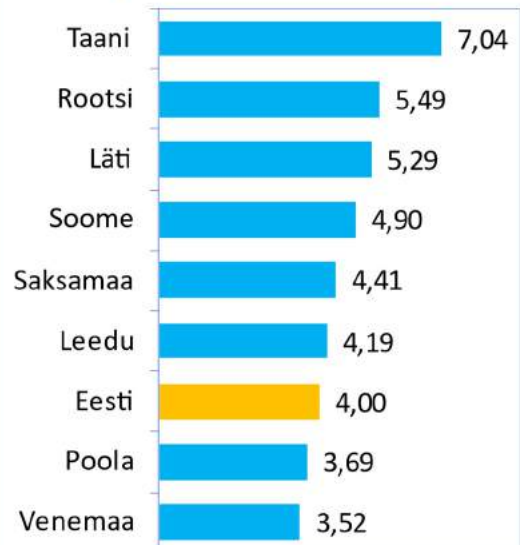
Sel ja eelmisel aastal oli esmakordselt üldindeksi arvutamiseks kasutusel riigi krediidi reiting, mis oli kokku pandud kolme reitinguagentuuri: Fitch, Moody's ja S&P andmetest. Maksimum väärtus oli 60 ja kümme riiki olid selle hindegas esimesel kohal. Eesti reiting oli 50 ja jagasime Taiwaniga 23. kohta. Langesime koha võrra, ette oli läinud Qatar. Teistest endistest idabloki riikidest on eespool vaid vahetult meie ees olev Tšehhi.

Välisvaluuta reservide maht elaniku kohta on Eestis teiste riikidega võrreldes väike. Peale eurole üleminekut 2011. aastal, kui reservide maht vähenes üle 10 korra, oleme mõned korrad ka edetabeli viimased olnud. Seekord ületasid reservid üle kahe korra eelmise aasta summat ning viimase kahe aastaga on see enam kui neljakordistunud. Kuigi koht paranes viie võrra (51. koht), oleme Läänemere riikidest endiselt viimasel kohal.

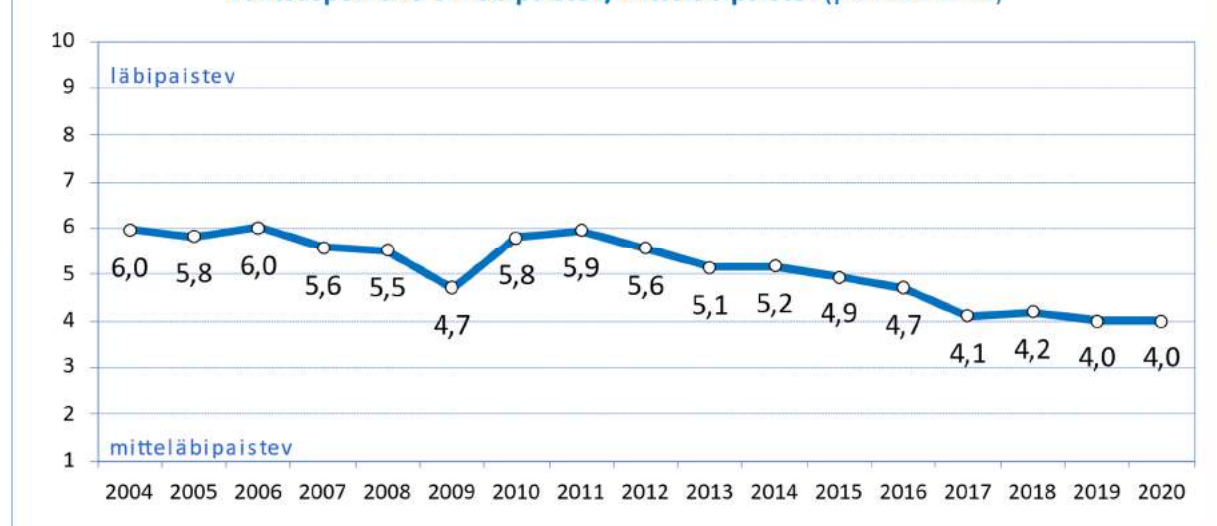
Keskpanga poliitika suhtes on ettevõtjate hinnang nii Eestis, kui maailmas tervikuna viimastel aastatel paranenud. Eestis on see viimasel aastal kõrgem, kui eelneval kümnel aastal ning samuti tõusime edetabelis kaheksa kohta.

Eesti ettevõtjate hinnang valitsuse kohanemisvõimele (4,00) on parem, kui kolmel eelneval aastal, kuid ikkagi kesine (45. koht). Läänemere riikidest on tagapool Poola (3,69) ja Venemaa (3,52). Samuti on alla rahuldava hinnang valitsuspoliitika läbipaistusele ja hinnang on aastatega pigem halvenenud.

Valitsuspoliitika on läbipaistev/
lääbipaistev (2020, punktid 0...10)

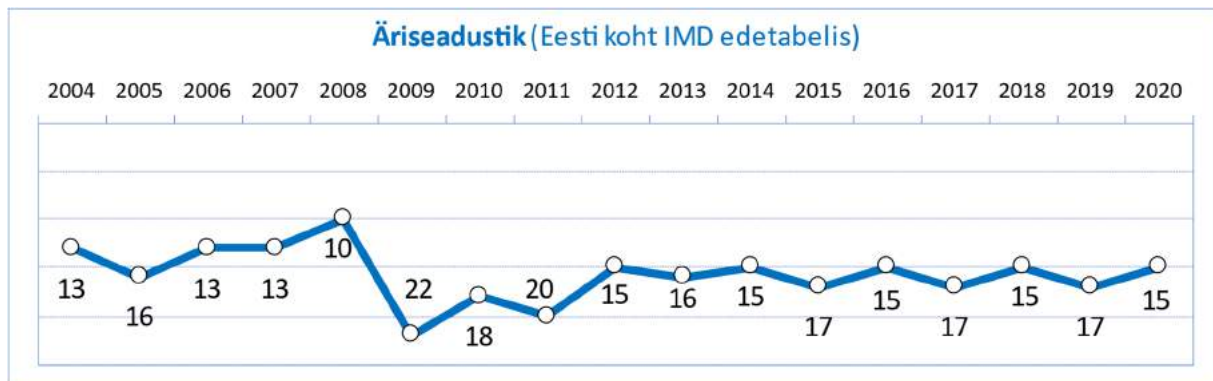

Valitsuspoliitika on läbipaistev/mitteläbipaistev (punktid 0...10)

4.2.4. Äriseadustik

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti äriseadustiku komponendi osas 63 riigi hulgas heal 15. kohal ja Eesti koht on läbi aja olnud suhteliselt stabiilne.

IMD konkurentsivõime edetabeli äriseadustiku teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: avatus, konkurents ja regulatsioonid ning tööseadusandlus.

Äriseadustiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtete asutamine on lihtne (küsitlus, 4. koht, langus 1 koht) ja uusi ettevõtteid asutatakse palju (2. koht, tõus 1 koht)
- Ettevõtte asutamismenetlus on võimalik läbi viia kolme toiminguga (6. koht, tõus 1 koht) ja ettevõtte asutamise mediaanaeg on 3,5 päeva (6. koht, koht ei muutunud)
- Tööregulatsioonid on paindlikud (küsitlus, 7. koht, tõus 3 kohta)
- Valitsuse toetuste osakaal SKP-st on madal (9. koht, langus 2 kohta)
- Tollitariifid ei tõkesta ettevõtete äritegevust (12. koht, tõus 2 kohta)
- Välisinvestoritel on võimalik omandada kontroll Eesti firmades (küsitlus, 12. koht, tõus 7 kohta)

Nõrkused

- Immigratsiooniseadused raskendavad välistööjõu värbamist (küsitlus, 59. koht, tõus 3 kohta)
- Subsiidiumid moonutavad ausat konkurentsi (küsitlus, 42. koht, tõus 2 kohta)
- Riigi omandis olevad ettevõtted häirivad teatud määral majanduse efektiivset toimimist (küsitlus, 38. koht, tõus 7 kohta)
- Investeeringustiimulid ei ole välisinvestoritele piisavalt atraktiivsed (küsitlus, 38. koht, tõus 5 kohta)

Äriseadused aitavad korraldada Eesti majandust küllaltki efektiivselt. Eestis on lihtne firmat luua (4. koht) ja uusi ettevõtteid asutatakse palju (2. koht). Ettevõtte asutamismenetlusel on vaja teha kolm toimingut (6. koht) ning äri saab alustada kolme ja poole päevaga (6. koht). Tööregulatsioonid on paindlikud (7. koht) ega takista ettevõtlust ning töötusealane seadusandlus (13. koht) soodustab uue töökoha otsimist. Koondamiskuludena peavad ettevõtted maksma 4,3 nädala palga (20. koht). Valitsuse toetuste osakaal SKP-st on madal (0,4%, 9. koht), riigihanked on piisavalt avatud välisriikide pakkujatele (14. koht) ning välisinvestoritel on võimalik omandada kontroll Eesti firmades (12. koht). Tollitariifid (12. koht) ja proteksionism (19. koht) ei tõkesta ettevõtete äritegevust. Konkurentsialane seadusandlus on piisavalt tõhusus kõlvatu konkurentsi ennetamisel (19. koht) ning varimajandus majandusarengut oluliselt ei kahjusta (29. koht). Ligipäasetavus välis- ja kodumaisele kapitaliturule (30. koht) on keskmine. Investeeringustiimulid ei ole välisinvestoritele piisavalt atraktiivsed (38. koht), riigi omandis olevad

ettevõtted mõnevõrra häirivad majanduse efektiivset toimimist (38. koht) ja toetused takistavad õiglast konkurentsi (42. koht).

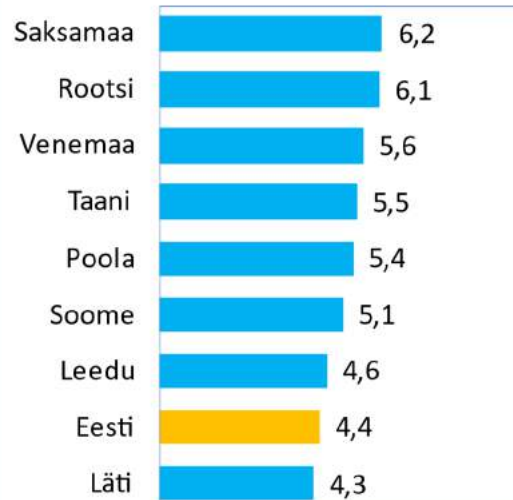
Immigratsiooniseadused

Eesti ettevõtete juhtide hinnangul on võõrtööjõu värbamine Eestis raskendatud – 2020. aasta edetabelis olime siin 59. kohal (ettevõtete juhtide hinne 4,4 punkti skaalal 1...10). Kolmel viimasel aastal on hinne olnud madalam pikaajalisest keskmisest (2003.–2020. a keskmine 4,8).

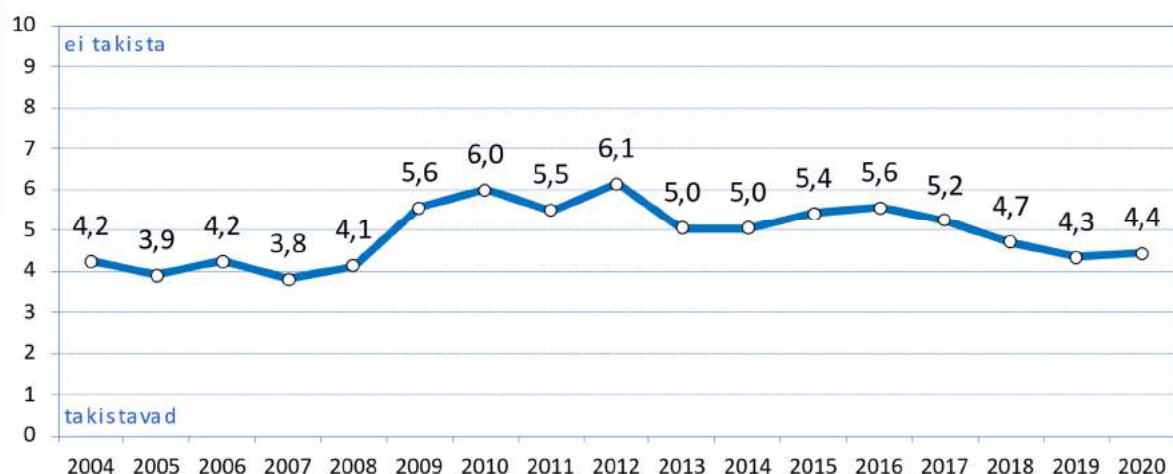
Euroopa majanduspiirkonnast töötajate palkamine on tööjõu vabast liikumisest tulenevalt suhteliselt lihtne, kuid kolmandatest riikidest tööjõu värbamine on keerukam. Tähtajalise elamisloa kvoot täitub sageli juba taotlemisperioodi alguses, lühiajaliselt on võimalik siiski töötada ja ettevõtlusega tegeleda ka ainult viisa alusel. 2021. aasta sisserände piiravaks on 1315 inimest. Teatud määral leevendab olukorda asjaolu, et piirav ei kehti kõikide töötajate jaoks, selle alla ei kuulu näiteks tippspetsialistid, suurinvestorid, teadlased, õppejõud, üliõpilased, idufirmad, IKT erialased ametikohad.

Saksamaa ja Rootsi ettevõtete juhtide hinnangul ei takista nende seadused nii oluliselt võõrtööjõu värbamist (hinne vahemikus 6,2...6,1). Lihtsam on võõrtööjõu värbamine ka Venemaal, Taanis ja Poolas (hinne vahemikus 5,6...5,4). Mõnevõrra probleemsem on võõrtööjõu värbamine Soomes ja Leedus (hinne vahemikus 5,1...4,6). Läänemere riikide võrdluses takistavad Eesti ja Läti immigratsiooniseadused ettevõtetejuhtide hinnangul võõrtööjõu palkamist kõige rohkem (hinne vahemikus 4,4...4,3).

Immigratsiooniseadused takistavad/ei takista tööjõudu värvata
(2019, punktid 0...10)

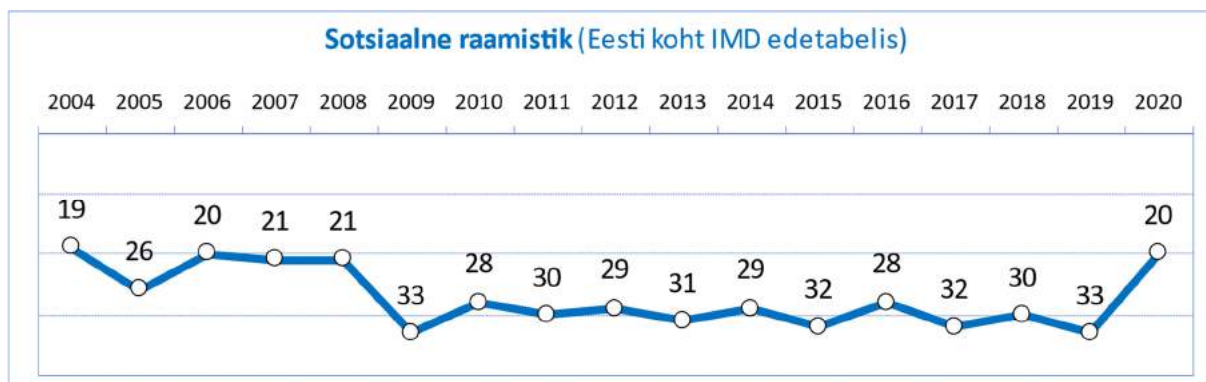

Immigratsiooniseadused takistavad/ei takista tööjõu värbamist Eestis (punktid 0...10)

4.2.5. Sotsiaalne raamistik

Eesti positsioon sotsiaalse raamistiku osas on IMD konkurentsivõime edetabelis võrreldes eelneva aastaga oluliselt paranenud ja Eesti on asetunud 63 riigi hulgas 20. kohale, naastes 2006.–2008. aasta heale tasemele.

IMD konkurentsivõime edetabeli sotsiaalse raamistiku teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: kohtusüsteemi usaldusväärsus, tapmiste arv, rahvastiku vananemine, poliitilise ebastabiilsuse risk, sotsiaalne sidusus, Gini koefitsient, tulude jaotus, naiste osalemine parlamendis, töötus soolises võrdluses, sooline ebavõrdsus ja netopalgade suurus soolises võrdluses.

Sotsiaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Sissetulekute jaotus pole liialt ebavõrdne (Gini koefitsient, 16. koht, tõus 10 kohta)
- Võrdseid õigusi tagav õigusruum soosib majanduse arengut (küsitlus, 21. koht, tõus 9 kohta)
- Kohtusüsteem on õiglaselt korraldatud (küsitlus, 21. koht, tõus 3 kohta)
- Meeste ja naiste netosissetulekuis ei ole suuri erinevusi (23. koht, tõus 1 koht)
- Naiste ja meeste õigused on võrdselt kaitstud (23. koht, tõus 6 kohta)

Nõrkused

- Üle 65-aastaste suur osakaal elanikkonnast (51.–52. koht, koht ei muutunud)
- Kõrge mõrvade tase (43. koht, tõus 1 koht)
- Meeste ja naiste töötuses on suur lõhe (40. koht, langus 18 kohta)
- Sotsiaalne sidusus on suhteliselt madal (küsitlus, 38. koht, koht ei muutunud)
- Püsib poliitilise ebastabiilsuse risk (küsitlus, 33. koht, tõus 6 kohta)

Eesti paistab suhteliselt positiivselt silma oma õigusemõistmise ning meeste ja naiste võrdsete õiguste poolest, asetudes 63 riigi võrdluses esimese kolmandiku piirile või teise kolmandikku. Oluliselt paranenud on sissetulekute jaotus (Gini koefitsient), kus Eesti on 30,4 punktiga (100 punkti arvestuses) kerkinud 26. kohalt 16. kohale. Eesti kohtusüsteem on püsinud stabiilne (21. koht), naiste ja meeste netosissetulekuis ei ole järsku lõhet (23. koht), soolise ebavõrdsuse indeks (reproduktiivtervis, mõju ühiskonnas, tööturul osalemine) ei too välja suurt lõhet (23. koht) ja ka parlamendis on naised esindatud (25. koht, tõus 3 kohta).

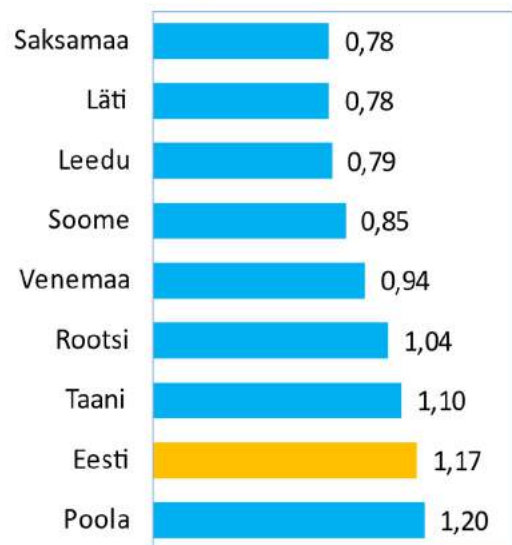
Eesti nõrkuseks on rahvastiku vananemine ja pensioniealiste (vanemad kui 65. aastat) suur osakaal ühiskonnas, kus Eesti oma 19,9%-ga asetub 63 riigi võrdluses 51.–52. kohale koos Rootsi. Eestist paremas seisus on Venemaa (üle 65. aastaseid 14,9%), Poola (17,5%), Taani (19,6%) ja Leedu (19,8%). Teistes Läänemere riikides on eakate osakaal Eestist suurem Rootsis (19,9%), Lätis (20,4%), Saksamaal (21,6%) ja Soomes (21,8%).

Suurim negatiivne nihe on toimunud naiste ja meeste ebavõrdses töötuse määras, kus Eesti on langenud 22. kohalt 40. kohale. Kui varasemalt on töötuid olnud rohkem meeste kui naiste hulgas,

siis 2019. aastal toimus nihe vastupidises suunas: kui 2018. aastal oli töötuid naisi 5,3% ja töötuid mehi 5,4%, siis 2019. aastal oli töötuid naisi vastavalt 4,8% ja mehi 4,1%.³ Statistikaameti andmeil oli 2019. aastal tööga hõivatud naisi (vanuses 15–74 aastat) 64,6% ja mehi 72,5% (2018. aastal vastavalt 64,1% ja 72,3%).⁴ 2020. aasta esimeses kvartalis suurennes nii tööpuudus kui ka naiste osakaal selles veelgi, kuivõrd Covid-19 saabunud kriis mõjutas ennekõike teenindussektorit, kus töötab naisi rohkem. Eesti Panga andmeil oli 2020. aasta aprilli seisuga registreeritud töötuid naisi 8% ja mehi 7%. Kõige enam suurennes registreeritud töötuse määr 16–24-aastaste naiste seas, kasvades veebruari 6,5%lt 11,6%ni aprillis.⁵

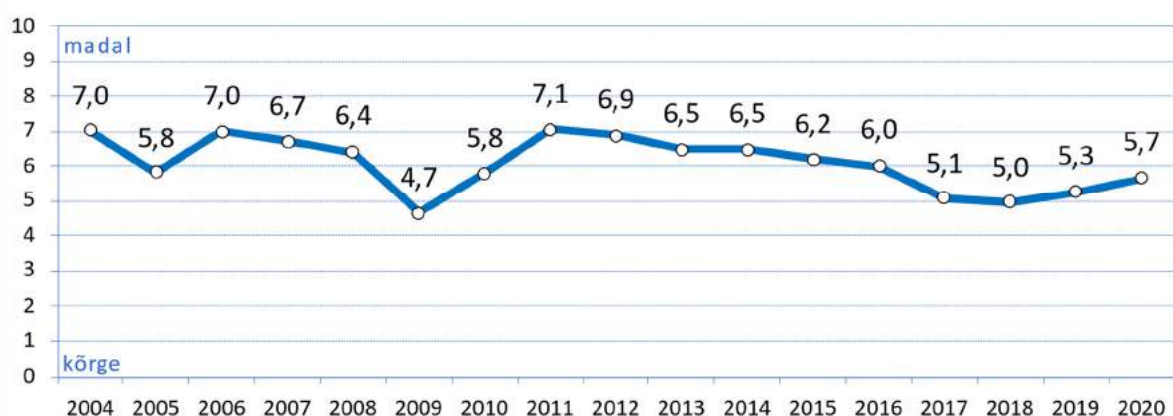
61 riigi hulgas (10-punkti süsteemis mõõdetuna) on naiste töötus kõige suurem Saudi-Araabias (8,80 punkti), Kataris (8,27 punkti) ja AÜE-s (4,11 punkti), kus naiste töötamine pole kultuurilistel põhjustel soositud. Selle skaala teises otsas kõige väiksema naiste töötuse määraga on Hongkong (0,64 punkti), Saksamaa, Hiina, Läti (kõik 0,78 punkti) ja Leedu (0,79 punkti). Läänemere riikidest on Soome 8. kohal (0,85 punkti), Venemaa 20. kohal (0,94 punkti), Rootsi 30. kohal (1,04 punkti), Taani 34. kohal (1,10 punkti) ja Poola 42. kohal (1,12 punkti).

Naiste töötuse määr võrreldes meestega on madalam/kõrgem (2020, punktid 0...10)

Võrreldes eelmise küsitlusega, oli 2020. aasta I kvartalis ettevõtjate hinnangul vähenenud poliitilise ebastabiilsuse risk. Kui eelmine küsitlus toimus vahetult enne 2019. aasta Riigikogu valimisi, peegeldades valimistega seotud ootusi ja kartusi, kui arvestatav jõuna kerkis esile EKRE, mis ühena kolmest koalitsioonierakonnast moodustas ka valitsuse, siis aasta möödudes olid kartused ebastabiilsuse tekkeks mõnevõrra vähenenud ja Eesti tõusnud edetabeli 39. kohalt 33. kohale. Kui vaadelda, millised riigid kuuluvad koos Eestiga edetabeli keskmisse vahemikku 30–40, siis on seal USA (30. koht), Läti (31.), Leedu (32.), Kasahstan (34.), Iisrael (35.), Sloveenia (36.), Tšehhi (37.), Tai (38.), Venemaa (39.) ja Hongkong (40.). Kõige stabiilsemad riigid (kolm esimest) on Taani, Šveits ja Luksemburg ning kõige ebastabiilsemad IMD riikide loetelus (kolm viimast) Venezuela (0,28), Ukraina (1,19) ja Mongoolia (1,97).

Poliitilise ebastabiilsuse risk Eesti majanduse arengule on madal/kõrge (punktid 10...0)

³ Statistikaamet. <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/tooturg/tootuse-maar>

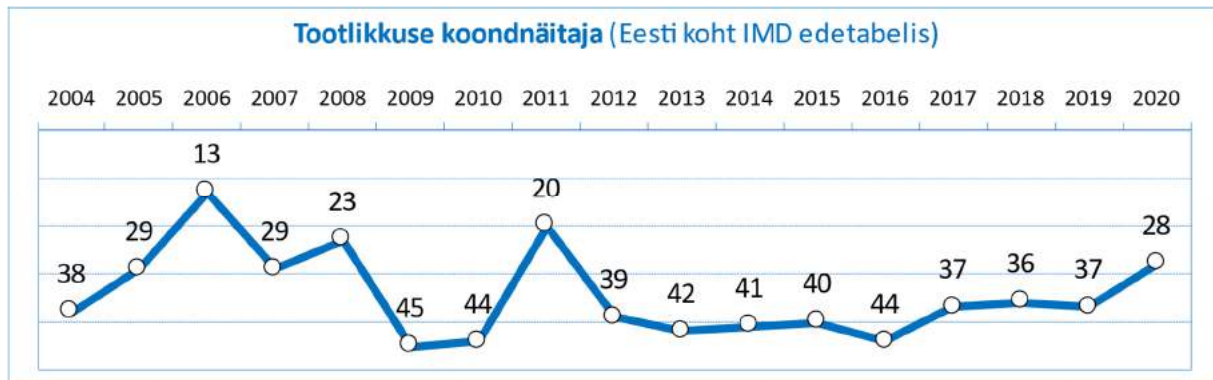
⁴ <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/tooturg/toohoive-maar>

⁵ Eesti Pank. Tööturu ülevaade. 1/2020. <https://www.eestipank.ee/publikatsioon/tooturu-ulevaade/2020/tooturu-ulevaade-12020>

4.3. Äritegevuse efektiivsus

4.3.1. Tootlikkus ja efektiivsus

Tootlikkuse koondnäitajalt tõusis Eesti 63 riigi edetabelis esimesse poolde, 28. kohale.

Riikide konkurentsivõime võrdlemisel kasutatakse tootlikkuse põhinäitajana riigis loodud SKP väärtust ühe hõivatu kohta, mis on Eestis järjekindlalt vähehaaval tõusnud nagu paljudes teisteski riikides. Tootlikkuse koondnäitaja hõlmab ka muid tootlikkuse näitajaid. Eesti tootlikkuse koondnäitajat aitasid tõsta Eesti ettevõtjate poolt antud head hinnangud Eesti tööjõu konkurentsivõimele. Vaatamata arvnäitajate ja hinnangute paranemisele ei ole Eesti positsioonid pingereas sageli paranenud, sest ka teised riigid pingutavad tootlikkuse kasvu nimel.

Tootlikkuse näitajate tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Tootlikkuse kasv hõivatu kohta oli võrdlemisi kiire (2,4% ostujõu pariteedi alusel) (21. koht, tõus koha võrra)
- Tootlikkus tõusis 70 tuh USD-le hõivatu kohta (ostujõu pariteedi alusel; 38. koht, tõus koha võrra)
- Kõrge tootlikkus põllumajanduses (75,4 tuh USD hõivatu kohta ostujõu pariteedi alusel, 16. koht, tõus 8 kohta)
- Ettevõtjate hinnang tööjõule rahvusvahelise konkurentsivõime aspektist paranes (6,5 punkti, 32. koht, tõus 16 kohta)
- Hinnangud digitehnoloogia kasutamise kohta ettevõtetes paranesid (20. koht, tõus 8 kohta)

Nõrkused

- Tööstusettevõtetes on tootlikkus suhteliselt madal (endiselt 44. koht)
- Teenindusettevõtete tootlikkus on aasta aastalt tõusnud, kuid koht riikide edetabelis (40.) ei ole muutunud
- Nii suur- kui väikeettevõtete juhtimise efektiivsusest jääb Eesti riikide pingerea teise poolde (hinnangud; vastavalt 40. ja 36. koht)
- Tööjõu tootlikkus töötunni kohta (38,7 USD ostujõu pariteedi alusel) jääb pingerea teise poolde (endiselt 37. koht)

IMD uuringus võetakse tootlikkuse arvutamisel arvesse ka hinnataseme erinevusi riikides ja kasutatakse ostujõu pariteedile (PPP) ümber arvutatud näitajaid. Tootlikkus oleneb tehnoloogiast, tootmise automatiseeritusest, tööjõu kvaliteedist, töökorraldusest, infrastruktuurist, toodete hinnast jm.

Eesti tootlikkuse arvnäitajad tõusid 2019. aastal tänu suhteliselt kiirele majanduskasvule. Läänemere riikidest kasvas tootlikkus Eestist kiiremini Poolas ja Leedus (3,3%), Venemaal (2,9%) ja Lätis (2,8%), teistes riikides jäi kasv 1% piiresse. Eestis suurenes tootlikkus nii põllumajanduses kui teeninduses, kuid mitte tööstuses. Põllumajanduse tootlikkuselt on Eesti tõusnud Läänemere riikide seas neljandaks

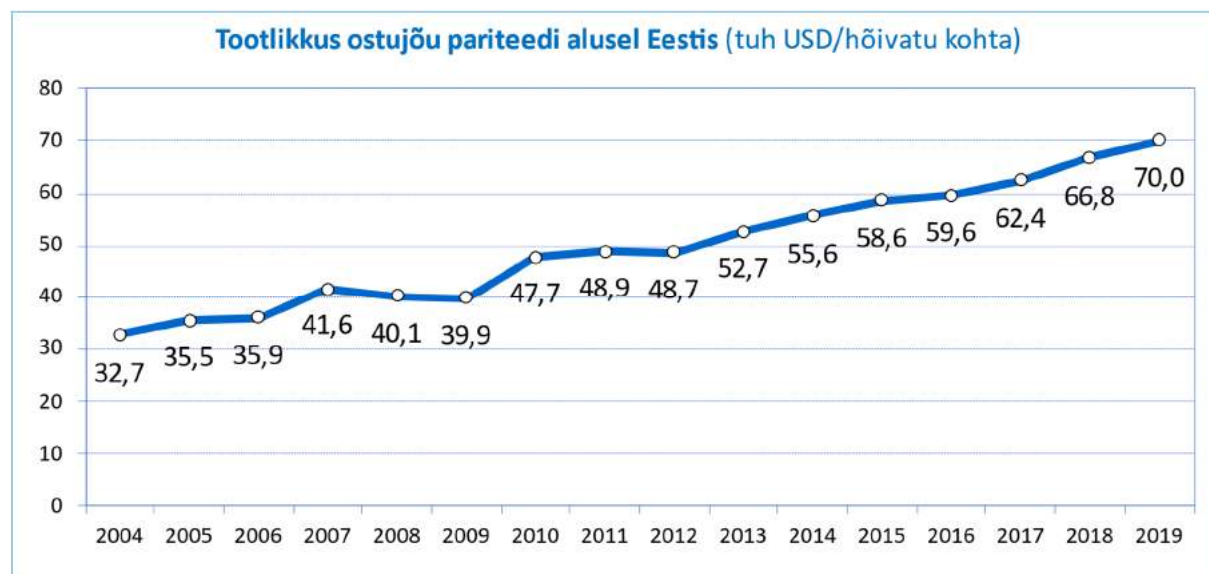
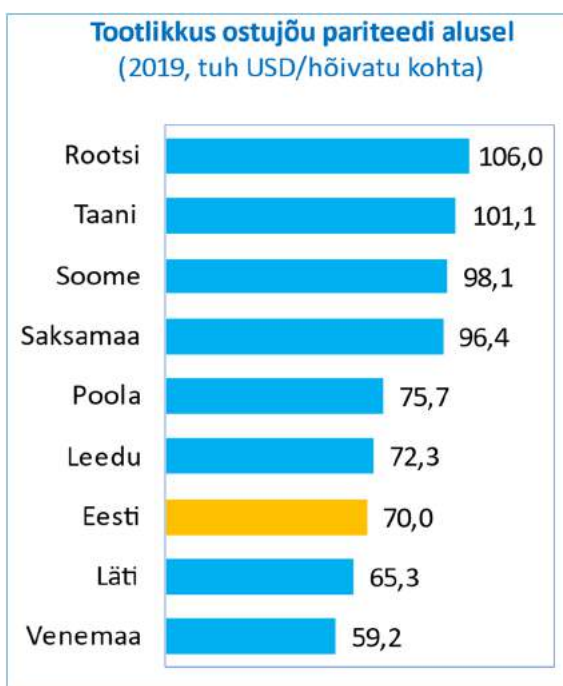
Taani, Rootsi ja Soome järel. Tööstuse tootlikkuselt edestab Eesti Läänemere riikidest vaid Lätit, teeninduse valdkonnas Venemaad ja Lätit. Põllumajanduse tootlikkuse näitajat aitas 2019. aastal tõsta hea teravilja- ja rapsisaak, samuti põllumajanduses hõivatute arvu vähenemine.

IMD arvestuste kohaselt tõusis tootlikkus hõivatu kohta Eestis 70,0 tuh USD-le (PPP alusel), mis andis edetabelis 38. koha mulluse 39. asemel. Ostujõu erinevusi arvestades jääb tootlikkus Eestis endiselt alla Poolale ja Leedule, kus hinnatase on madalam. Tootlikkuse vahe edetabeli eesotsas olevate Põhjamaadega väheneb, kuid aeglaselt, Eesti tootlikkus moodustab alles 66% Rootsi ja 71% Soome tasemest.

Eesti ettevõtjate hinnang siinse tööjõu tootlikkusele rahvusvahelises vaates tõusis 6,2 punktile 10 punkti skaalal, andes Eestile 32. koha pingereas. Põhjamaades ja Saksamaal peetakse enda tööjõu kvaliteeti vägagi kõrgeks (7,5–8,5 punkti), samas on ka kulutused tööjõule suuremad: tööjõukulud töötunni kohta tööstuses olid Rootsis 19,8 USD, Soomes 24,6 USD ning Eestis ja Leedus 8,8 USD.

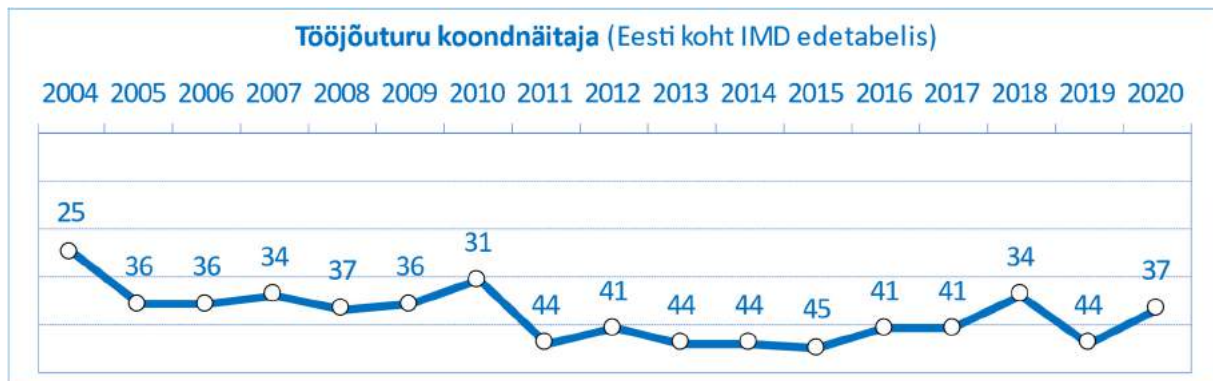
Nii suurte, keskmiste kui ka väikeettevõtete juhtimist hinnati Eestis efektiivsemaks kui varem, mis tagas aga vaid 40. ja 36. koha. Ka hinnang digitehnoloogia kasutamisele ettevõtetes tõusis, viies Eesti riikide pingereas 20. kohale. Digitehnoloogia kasutamisel on jällegi edukaimad Põhjamaad.

2020. aastal viirusest tingitud kriisi oludes tootlikkus langes. Läänemere riikides jäi kriisi mõju 2020. a I–II kvartalis õnneks vähem ulatuslikuks kui Euroopa Liidus keskmiselt. Eestis vähenes töö tootlikkus I kvartalis 2,2% ja II kvartalis 3,5%, Soomes vastavalt 2,8% ja 3,5% (aastavõrdluses, Eurostati andmed).

4.3.2. Tööjõuturg

2020. aastal asus Eesti tööjõuturu komponendi osas 63 riigi võrdluses 37. kohal, tõustes 7 koha võrra. Ettevõtjad on enam hakanud hindama hea tööjõu otsimist, hoidmist ja koolitamist.

IMD konkurentsivõime edetabeli tööjõuturu teema alla kuuluvad sellised näitajate grupid nagu tööjõukulud, tööaeg aasta lõikes, töötajate motivatsioon, töövaidluste tõttu kaotatud tööaeg, praktika võimalused ja töötajate koolitus, töösuhted ja kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus, naiste osakaal tööjõuturul jm. Eesti paistab positiivselt silma ettevõtete personalipoliitikaga, motiveerimaks talente oma ettevõttes jätkama, suure naiste osakaaluga tööturul ja töötajate koolitamise tähtsustamisega.

Tööjõuturu komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtete personalipoliitika talentide hoidmisel (küsitlus, 3. koht, tõus 10 kohta)
- Töötajate koolitamise olulisus ettevõttele (küsitlus, 5. koht, tõus 6 kohta)
- Suur naistööjõu osakaal kogu tööjõust (6. koht, tõus 1 koht)
- Tööjõu suur osakaal elanikkonnast (18 koht, langus 1 koht)

Nõrkused

- Tööjõu vähesus (60 koht, koht ei muutunud)
- Ebapiisav kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus (küsitlus, 58. koht, tõus 5 kohta)
- Pädevate tippjuhtide puudus (küsitlus, 57. koht, koht ei muutunud)
- Finantsspetsialistide puudus (küsitlus, 55. koht, tõus 3 kohta)

Positiivsete näitajatena iseloomustavad Eesti tööturгу töötajate koolitamise olulisus (5. koht), sissejuurdunud tööpraktika süsteem (20. koht) ja naiste kõrge tööhõive (6. koht). Ka on Eesti tööjõud suhteliselt motiveeritud (20. koht) ja tööaja kaod seoses töövaidlustega pole kuigi suured (17. koht).

Eesti tööturu tunnuseks on tööjõu suur osakaal elanikkonnast (18. koht), kuid teiselt poolt ka tööjõu nappus (60. koht), mis pärsib ennekõike uute ettevõtete loomist ja sellega ka välisinvesteeringuid, kuivõrd tööjõudu ettevõtluse laiendamiseks ei ole piisavalt. Kuigi ettevõtted hoiavad ja väärtustavad oma talente (3. koht), iseloomustab Eestit samas ka ajude äravool, kus Eesti on 63 riigi hulgas 40. kohal. Oma üldiselt atraktiivsusest kvalifitseeritud tööjõu meelitamisel on Eesti keskmiste hulgas (29. koht). Puudust tuntakse nii pädevatest tippjuhtidest (57. koht) kui ka rahvusvahelise kogemusega tippjuhtidest (45. koht). Murekohaks on jätkuvalt kvalifitseeritud tööjõu ja finantsspetsialistide puudus (vastavalt 58. ja 55. koht), mis pärsib ettevõtluse arengut ja sellega ka uute töökohtade loomist.

Kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavuselt on Eesti 63 riigi hulgas 58.-s, edestades vaid Slovakkia, Venezuelat, Ungarit, Horvaatit ja Mongooliat. Euroopa riikidest kuuluvad kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavuselt esikümnesse Island, Norra, Taani, Šveits, Holland, Iirimaa ja Holland.

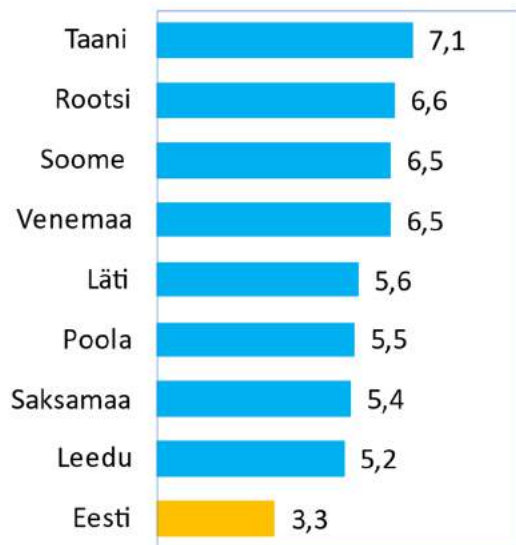
Läänemere riikidest on Eesti kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavuse osas kõige viimane. Taanile kõrval on see paremini rahuldatud ka Soomes, Venemaal ja Rootsis, kes 10 punkti süsteemis on pälvinud 6 või enam punkti.

Kvalifitseeritud tööjõu puuduse üheks põhjuseks on viimasel ajal tõusnud (jättes COVID-19 seotud probleemid kõrvale) ennekõike välistööjõuga seotud piirangud. Välistööjõu osakaalult on Eesti 48 riigi võrdluses 42. kohal ehk viimaste hulgas. Välistööjõule rakendatud piirangute taga on ühelt poolt poliitilised põhjused, kuid teiselt poolt ka Eesti riigi jaoks mitte kuigi motiveeriv praktika, kus tööjõudu värvatakse renditööjõuna teistest riikidest (Poolast, Ukrainast, Leedust jm), mille tulemusel jäävad Eestisse laekumata nende töötajate tööjõumaksud. Põllumajandussektoris võib juba täheldada siiski ka väljakujunenud suhteid, kus tööjõud värvatakse otse ettevõtte poolt ja populaarseks tööjõu värbamiseks lähteriigiks on kujunenud Ukraina.

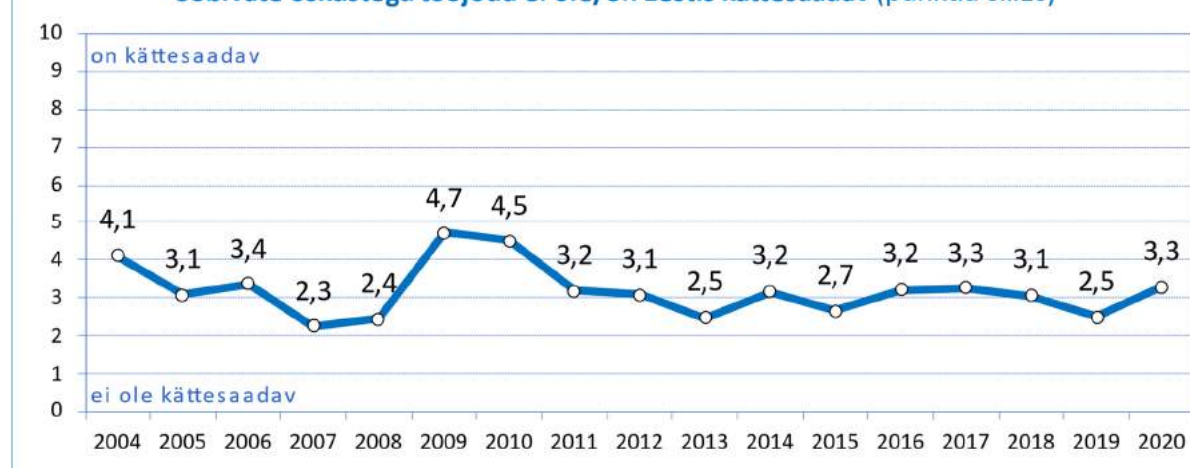
Mitme näitaja osas on Eesti enam kui kuuekümne riigi võrdluses keskmiste hulgas, näiteks aasta keskmiselt töötundide arvult (62 riigi hulgas 32. koht). Selle edetabeli järgi töötatakse kõige vähem arenenud Euroopa riikides (Saksamaa, Taani, Norra, Holland, Island jt) ja kõige rohkem nn kolmandates riikides (AÜE, Singapur, Mehhiko, Katar, Tai, Lõuna-Aafrika, Malaisia, Hongkong, Hiina jt). Arvestades tänaseid suundumusi töötada pigem vähem ja efektiivsemalt, on Eestil selleski edetabelis veel arenguruumi, et jõuda vähem, kuid efektiivsemalt töötavate riikide hulka.

Palgatasemelt töötlevas tööstuses (edetabel algab kõike väikemast tunnitast) kuulub Eestile 8,82 USD suuruse tunnitastuga 62 riigi hulgas 32. koht, samas kui suurima tunnitastuga riigis Taanis (62. koht) teenitakse tunnis keskmiselt 50,12 USD. Seda edetabelit juhivad Indoneesia (1,02 USD), Filipiinid (1,27 USD) ja Kolumbia (1,82 USD). Pikka aega madalate tööjõukuludega silma paistnud Hiina on aga 5,56 USD tunnitastuga langenud 21. kohale. Konkurentsivõime edetabelis kõnelevad need numbrid sellest, et tööjõukulude seisukohalt pole Eesti enam kuigi atraktiivne ja ka Hiina hakkab sellest kategooriast välja langema.

Sobivate oskustega tööjõud ei ole/on Eestis kättesaadav (2020, punktid 0...10)

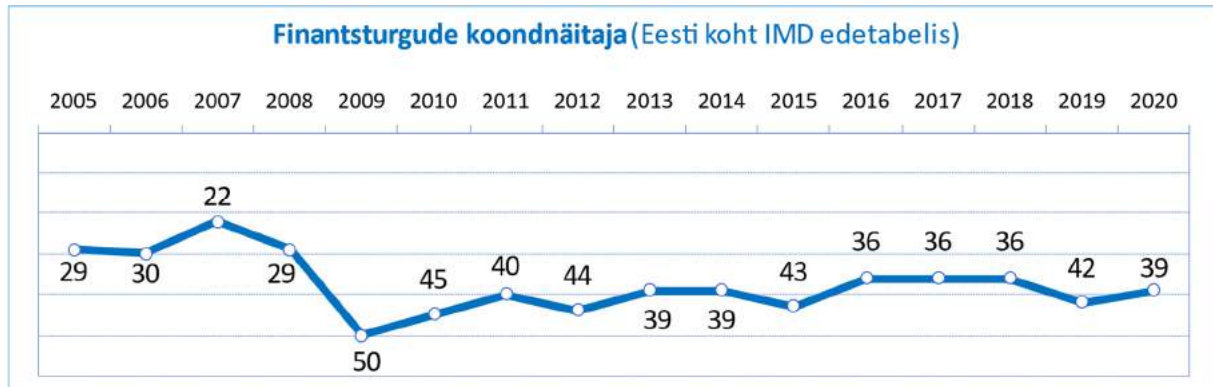

Sobivate oskustega tööjõud ei ole/on Eestis kättesaadav (punktid 0...10)

4.3.3. Finantsturud

Finantsturgude komponendi osas on Eesti 63 riigi seas 39. kohal ning võrreldes eelneva aastaga paranes positsioon 3 koha võrra. Koondnäitajale osutasid kõige positiivsemat mõju paranenud hinnangud ettevõtete võlgade kohta ja pangandusnormide järgimise tugevnemine.

IMD konkurentsivõime edetabeli finantsturgude teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: pankade efektiivsus, aktsiaturu toimimine ning finantsjuhtimine. Väikeriigina on Eesti puhul keskmisest madalam koht tingitud paljuski finantsturu väikesest mahust.

Finantsturgude komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Juurdepääs finantsteenustele on hea (15. koht), seda ka naiste osas (13. koht, kohad ei muutunud)
- Ühinemis- ja ülevõtmistegevuste tehingute arv börsil noteeritud ettevõtete arvu suhtes (16. koht, tõus 1 koht)
- Riskikapital on ettevõtetele kättesaadav (küsitlus, 18. koht, tõus 1 koht)
- Pangandusõigusaktide järgimine on piisavalt arenenud (küsitlus, 21. koht, tõus 10 kohta)

Nõrkused

- Börsil noteeritud kodumaiste ettevõtete väike arv (60. koht, tõus 1 koht)
- Madal börsi kapitalisatsioon (rahalisel mahus 60. koht, tõus 1 koht; osakaaluna SKP suhtes 56. koht, tõus 2 kohta)
- Aktsiate esmaste avalike pakkumiste maht on madal (47. koht, tõus 1 koht)
- Pangandussektori varade maht SKP suhtes on madal (47. koht, langus 1 koht)
- Börsi kauplemissaht elaniku kohta on väike (47. koht, langus 2 kohta) ning aktsiaturud ei võimalda ettevõtetele piisavat rahastamist (küsitlus, 47. koht, langus 9 kohta)

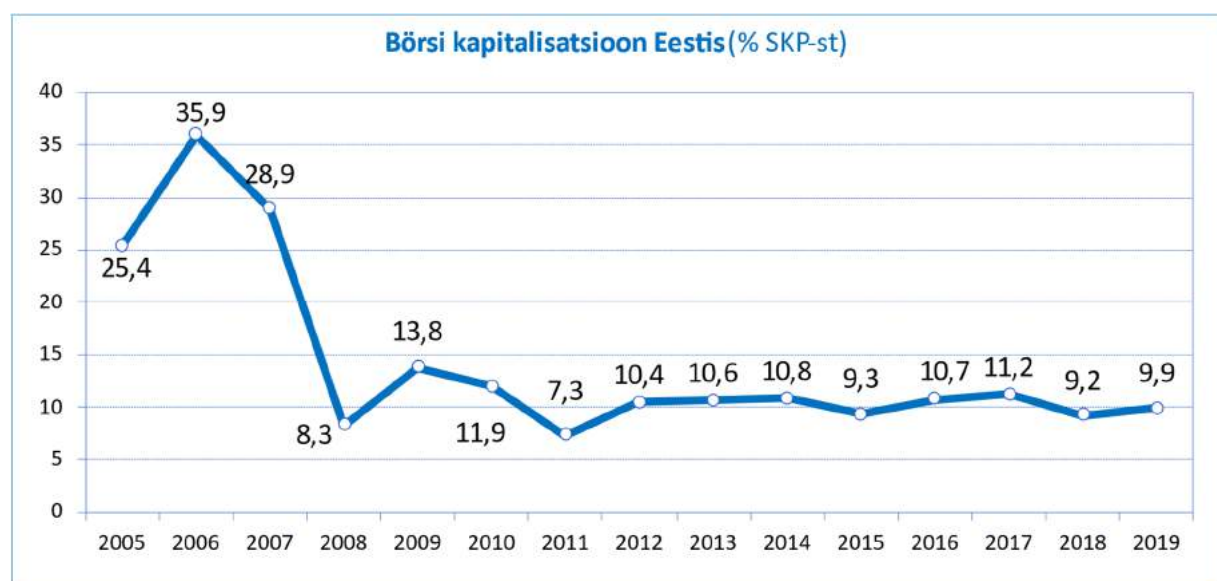
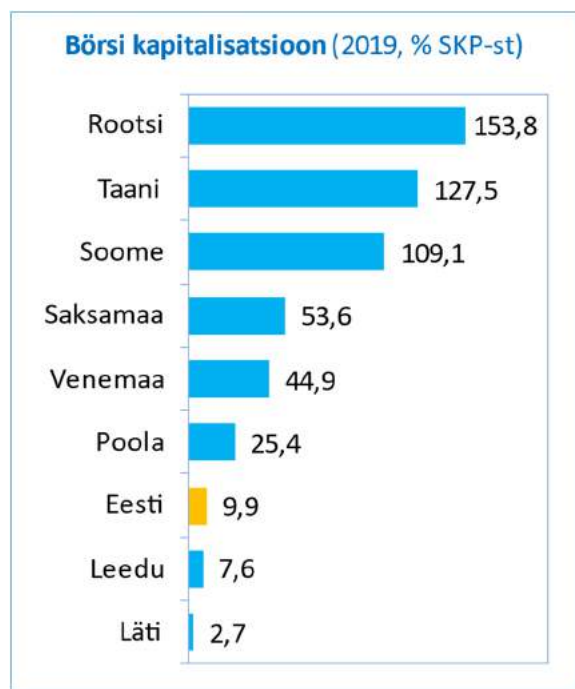
Ettevõtlus saab edukalt areneda, kui ettevõtte arenguks on võimalik turult saada piisavalt finantsvahendeid. IMD kasutab riigi äritegevuse efektiivsuse iseloomustamiseks erinevaid börsiaktiivsust kajastavaid näitajaid, nendest üheks olulisemaks on börsi kapitalisatsioon SKP suhtes, mis näitab kohaliku aktsiabörsi suurust ja erakapitali olulisust majanduses. Eesti börs on maailma mõistes väga väike. Börsi kapitalisatsioon SKP suhtes oli 2019. aastal vaid 9,9%, millega Eesti oli 63 riigi hulgas 56. kohal (2018. aastal 9,2% ja 58. koht). Börsil noteeritud 17 ettevõtte arvult ja rahaliselt mahult oli Eesti mõlema osas 60. kohal. Kui viimasel kümnel aastal on börsikapitalisatsioon olnud vahemikus 9,2–11,9%, siis varasemalt on antud näitaja olnud suurem (näiteks 2004. a 55,2%), seda suuresti tulenevalt toonase Hansapanga aktsiate börsil olekust. Eesti riik saaks kohalikku börsi elavdada, viies investoritele atraktiivsemad riigifirmad osaliselt börsile.

IMD poolt kasutatud maailmapanga andmetel on teistest Läänemere riikidest edukaim Rootsi, kus börsi kapitalisatsioon oli 2019. aastal 154% SKP suhtes. Börsi kapitalisatsioon oli Taanis (127%) ja Soomes (109%). Börsikapitalisatsioon ületas nimetatud kolmes riigis ka USA vastavat näitajat (108,9%). Saksamaa, Venemaa ja Poola börsi kapitalisatsioon jäi vahemikku 25–54% SKP-st. Eesti koos Läti ja Leeduga kuulub riikide hulka, kus börsiettevõtteid on vähe ja börsi roll majanduses väike (börsi osakaal 10% SKP-st või väiksem).

Börsiindeks võrreldes eelneva aastaga ei tõusud, millega Eesti oli riikide pingereas 34. kohal. Ettevõtjate hinnangul ei paku Eesti börs piisavalt võimalusi ettevõtete finantseerimiseks, siin oleme 63 riigi hulgas 4,7 punktiga (maksimum 10 p) tagasihoidlikul 47. kohal. Eesti lähiriikidest asuvad selle näitaja poolest meist tagapool ainult Läti (48. kohal) ja Venemaa (54. kohal).

Eesti ettevõtjad otsivad rahastamisvõimalusi enamasti mujalt kui börsilt, seda tulenevalt suurte ettevõtete vähesusest ja piisavalt soodsast laenukeskkonnast koos madalate intressimääradega euroalas. Eesti asub ettevõtete äritegevuseks laenu saamise näitaja (6,0 punkti) poolest edetabeli 36. kohal eespool Leedu, Läti ja Venemaa vastavast näitajast. Võrreldes eelneva aastaga on krediidi kättesaadavus Eesti ettevõtjate hinnangul mõnevõrra halvenenud (2019. a küsitluses 6,4 punkti ja 33. koht, langus 3 kohta).

Ettevõtjate hinnangul on pangandusnormide järgimine paranenud (7,5 punkti, 21. koht, tõus 10 kohta). Riskikapital on ettevõtetele kättesaadav (18. koht). Aktsionäride õiguste tagamisel (7,1 punkti, 30. koht) ning laenamise ja võla mõjuga konkurentsivõimele (6,2 punktiga 28. koht) on Eesti ettevõtted rahvusvaheliselt keskmike hulgas.

4.3.4. Ettevõtete juhtimine

Ettevõtete juhtimispraktikatelt on Eesti rahvusvahelises konkurentsivõimes esimese kolmandiku hulgas (63 riigi võrdluses 18. kohal). Võrreldes eelmise aastaga tõusis Eesti kümne koha võrra. Suuremad tõusud on seotud ettevõtete parema kohanemisvõimega ja nende teadlikkuse kasvuga turutingimuste muutustest. Teiselt poolt on Eestis silmatorkavalt väike naiste osakaal ettevõtete nõukogudes. Ka ettevõtete otsesest juhtimisest moodustab naiste osakaal vaid kolmandiku. Lisaks napib ettevõttele võimekusest kasutada ja analüüsida suurandmeid ning ettevõtete nõukogud ei ole piisavalt efektiivsed.

IMD konkurentsivõime edetabeli ettevõtete juhtimise teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: ettevõtete teadlikkus turu muutustest ja muutustega kohanemise võime, oskus turu võimalustele ja ohtudele reageerida, ettevõtetejuhtide usaldusväärsus, ettevõtete nõukogude võimekus juhatust kontrollida, ettevõtete majandustegevuse auditeerimine, majanduskeskkonna analüüs, tarbijate rahulolu, ettevõtetejuhtide ettevõtlikkus ja sotsiaalne vastutus, naiste osakaal ettevõtete juhatustes ja nõukogudes, ettevõtjate riskikartus ja aktiivsus uute ettevõtete loomisel.

Ettevõtete juhtimise komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtetejuhtide ettevõtlikkus (küsitlus, 6. koht, tõus 2 kohta)
- Klientide rahulolu väärtustamine ettevõttes (küsitlus, 7. koht, tõus 5 kohta)
- Ettevõtte on oma tegevuses vilkad⁶ (küsitlus, 9. koht, tõus 17 kohta)
- Auditeerimise ja raamatupidamise korrektsus ettevõttes (küsitlus, 17. koht, langus 6 kohta)
- Ettevõtete teadlikkus turutingimuste muutustest (küsitlus, 17. koht, tõus 15 kohta)

Nõrkused

- Naiste väike osakaal ettevõtete nõukogudes (49. koht, langus 4 kohta)
- Suurandmete vähene kasutamine ja analüüs otsuste langetamisel (37. koht, tõus 6 kohta)
- Ettevõtete nõukogud ei ole piisavalt efektiivsed (küsitlus, 34. koht, tõus 6 kohta)
- Aeglane reageerimine turu võimalustele ja ohtudele (küsitlus, 29. koht, tõus 5 kohta)
- Naiste väike osakaal tipp- ja keskastme juhtide hulgas (28. koht, langus 14 kohta)

Hinnang Eesti ettevõtete juhtimisele, mis tugineb valdavalt ettevõtjate küsitlusele, on võrreldes eelneva aastaga nihutanud Eesti koha IMD edetabelis 10 koha võrra kõrgemale. Ettevõtjate arvates on Eesti ettevõtetejuhid ettevõtlikud (6. koht), ettevõtteid väärtustavad klientide rahulolu (7. koht) ja ettevõtteid iseloomustab tegevuse vilkus (9. koht). Teiselt poolt leiavad ettevõtjad, et Eesti ettevõtteid ei reageeri turu võimalustele ja ohtudele piisavalt kiiresti (29. koht), ettevõtete nõukogud ei ole küllalt efektiivsed (34. koht) ning ettevõtteid ei kasuta ja analüüsi piisavalt suurandmeid (37. koht). Lisaks

⁶ Incl agility of companies

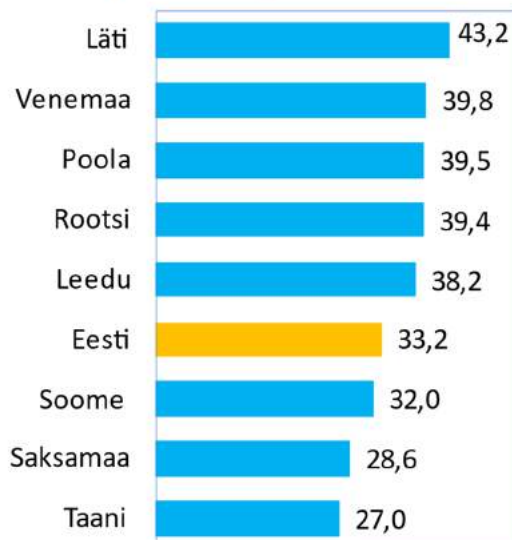
näitab statistika, et ettevõtetes on vähe (33%) naissoost tipp- ja keskastme juhte (28. koht) ja nende osakaal on eriti väike (8%) ettevõtete nõukogudes (49. koht).

Naissoost tipp- ja keskastme juhtide osakaalult on Eesti 63. riigi võrdluses keskmiste hulgas, langedes eelmise aastaga võrreldes 14 kohta. Vägaagi kõnekas edetabel osutab samas, et naiste osalemist ettevõtete juhtimises ei määra ära üksnes riigi majanduslik edukus ja demokraatia tase, vaid ka kultuurilised iseärasused ja traditsioonid, millest tulenevalt on naistest juhtide osakaalult esimeste hulgas nii arenenud kui ka alles arenevaid riike ja väga edukad majandused võivad asetuda edetabeli lõppu. Viis esimest selles edetabelis on Läti, Island, Ukraina, USA ja Venemaa, viimases otsas on aga sellised vägaagi arenenud riigid nagu Lõuna-Korea (57. koht), Jaapan (56. koht), Luksemburg (52. koht), Itaalia (48.

koht), Holland (47. koht), Taani (42. koht), Saksamaa (39. koht), Austria (38. koht), Šveits (33. koht), Soome (31. koht). Seevastu naiste osalemine ettevõtete nõukogus iseloomustab rohkem arenenud demokraatiaga riike, kus esiviisikusse kuuluvad Prantsusmaa (1. koht), Island (2. koht), Rootsi (4. koht) ja Norra (5. koht) ning nende kõrval erandina ka Kasahstan (3. koht). Eesti jääb siin oma 49. kohaga viimasesse gruppi, kuhu kuuluvad Katar (54. koht), Saudi Araabia (53. koht), Lõuna-Korea (52. koht), AÜE ja Argentiina (50.–51. koht).

Ettevõtete nõukogude efektiivsuse hindamisel ja ettevõtete juhatuse üle kontrolli teostamisel on Eesti ettevõtjad oma hinnanguid küll korrigeerinud paremuse suunas (34. koht, tõus 6 kohta), kuid jäänud endiselt kriitiliseks. Viimase 15 aasta jooksul ei ole olukord selles osas oluliselt muutunud ja hinnang nõukogude võimekusele kontrollida ettevõtete juhatuse tegevust on jäänud vahemikku 4,8–5,9 punkti, samas kui esikümnesse küündimiseks peaks see näitaja olema suurem kui 7 punkti.

Naiste osakaal tipp- ja keskastme juhtide hulgas (2020, %)

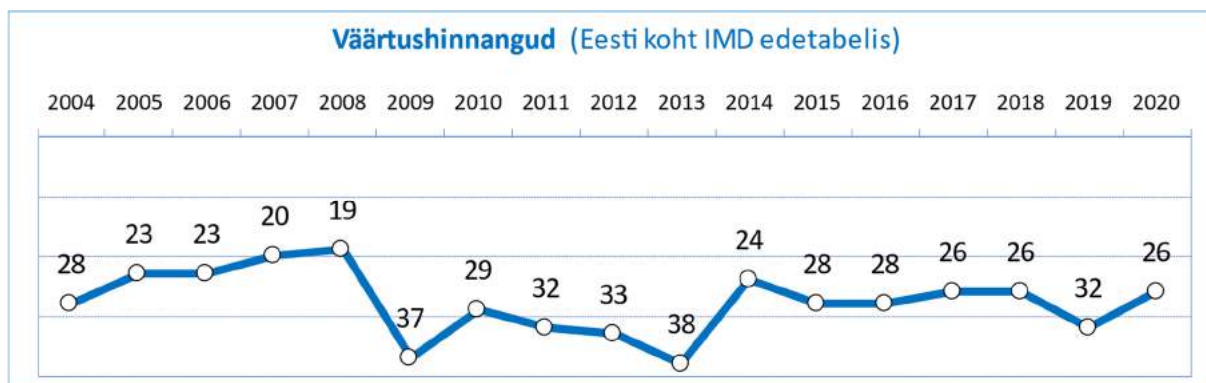

Ettevõtete nõukogud ei tööta/töötavad Eestis efektiivselt (punktid 0...10)

4.3.5. Väärtushinnangud

Ettevõtlust puudutavate hoiakute ja väärtuste osas asub Eesti rahvusvahelises (63 riigi) võrdluses 26. kohal, tõustes eelneva aastaga võrreldes kuus kohta. Püsib Eesti riigi suhteliselt hea maine ja ühiskonna väärtushinnangute konkurentsi toetav hoiak, ka toetavad väärtushinnangud digitaal-tehnoloogia rakendamist ettevõtteis. Samas püsib Eesti arengut rahvuskultuuri vähene avatus ja inimeste ebapiisav kohanemisvõime uute väljakutsetega.

IMD konkurentsivõime edetabeli väärtushinnangute teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: suhtumine globaliseerumisse, riigi maine välismaal, rahvuskultuuri avatus välistele ideedele, inimeste paindlikkus ja kohanemisvõime uute väljakutsetega, vajadus majanduslike ja sotsiaalsete reformide järele, digitaal tehnoloogia rakendamine ettevõtteis, konkurentsi toetavad või mitte toetavad väärtushinnangud ühiskonnas.

Väärtushinnangute komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Digitaal tehnoloogia juurutamine ettevõtteis (küsitlus, 21. koht, tõus 11 kohta)
- Riigi maine toetab majandusarengut (küsitlus, 24. koht, tõus 4 kohta)
- Ühiskonna väärtushinnangud toetavad konkurentsi (24. koht, langus 2 kohta)

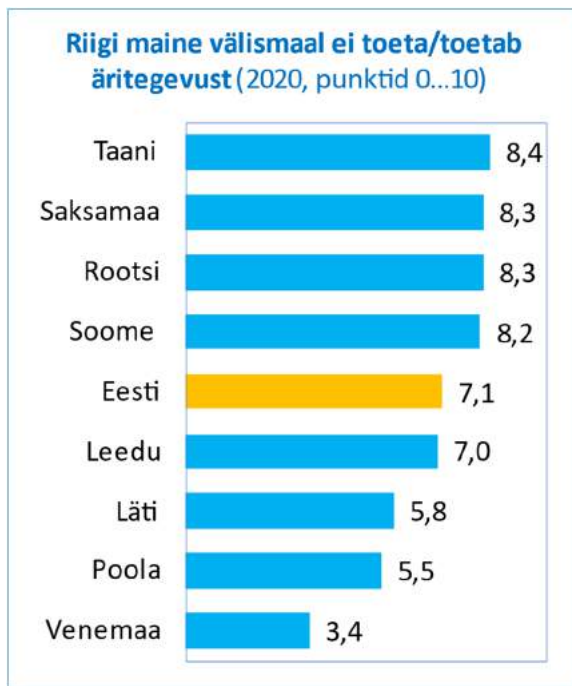
Nõrkused

- Rahvuskultuuri vähene avatus (küsitlus, 36. koht, koht ei muutunud)
- Vajadus majanduslike ja sotsiaalsete reformide järele (küsitlus, 33. koht, langus 3 kohta)
- Ühiskonna hoiakud globaliseerumisse (küsitlus, 32. koht, tõus 13 kohta)
- Inimeste paindlikkus ja kohanemisvõime uute väljakutsetega (küsitlus, 31. koht, tõus 6 kohta)

Eesti on oma väärtushinnanguilt IMD edetabeli 63 riigi hulgas teises kolmandikus. Riigi maine soosib majanduse arengut (24. koht), ühiskonna väärtushinnangud toetavad konkurentsi (24. koht) ja ettevõtteis juurutatakse edukalt digitaal tehnoloogiat (21. koht, tõus 11 kohta), milles on toimunud ka suurim muutus positiivses suunas. Samas oli Eesti diginihke osas 2018. aastal (mil seda esmakordselt uuriti) kaugelt paremal positsioonil ehk neljandal kohal. Seega on ettevõtjate hinnangud selles osas vägagi kõikuvad. Läänemere riikide arvestuses edestab Eesti digitehnoloogia juurutamiselt (6,34 punktiga) Lätit (6,13 punkti), Poolat (5,82 punkti), Venemaad (4,77 punkti) ja Saksamaad (4,39 punkti), kuid jääb alla Rootsile (7,38 punkti), Taanile (7,27 punkti), Leedule (6,82 punkti) ja Soomele (6,60 punkti).

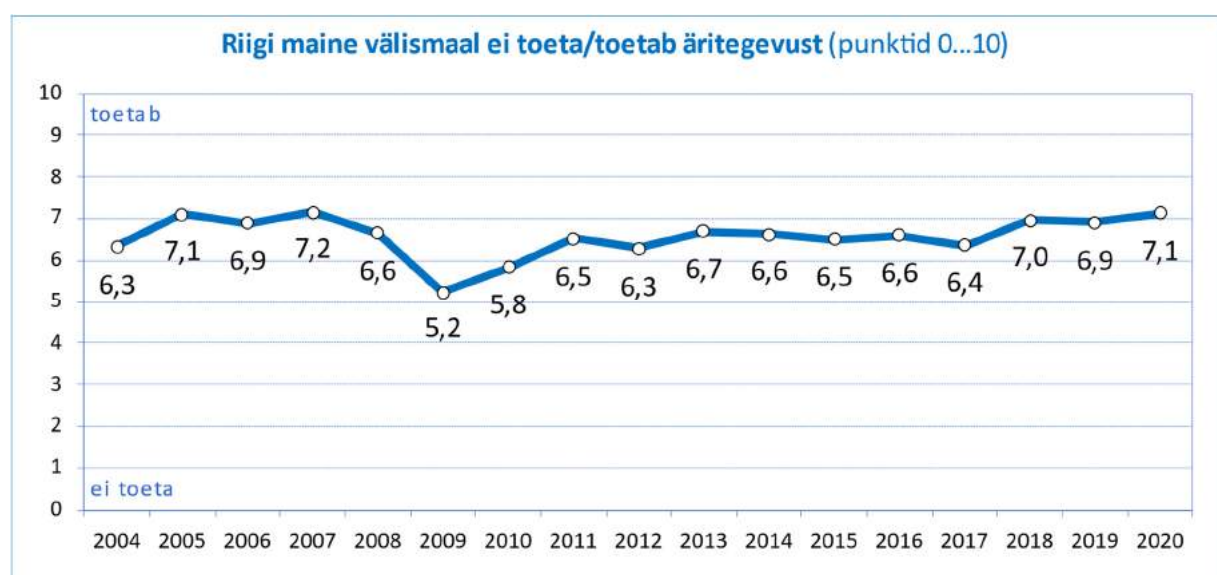
Kuigi Eesti maine on nihkunud võrreldes eelneva aastaga edetabelis ettepoole, on riik jäänud mainekujunduse seisukohalt paigal tammuma. IMD digitaalse konkurentsivõime 2020. aasta

ülevaade⁷ iseloomustab Eestit kui eesrindlikku e-riiki, kuid asetab ta hoopis tagasihoidlikumale positsioonile teadus-arendustegevuses, teaduse ja äritegevuse integreerituses ning ka tehnoloogilise arengu rahastamises. Eesti on riik, kus avalikus sektoris rakendatakse eesrindlikke infotehnoloogilisi lahendusi, ent kus need lahendused jõuavad liialt visalt igapäevasesse ettevõtlusesse. Riigi mainet mõjutab ettevõtjate silmis ka riigi poliitika, ettevõtlusvabadus ja ühiskonna väärtuspõhine toimimine, kus keskmiste hulgast edasiliikumiseks on Eestil veel hulganisti kasvuruumi. Läänemere riikidest hindavad ettevõtjad oma riigi mainet kõige kõrgemalt Taanis (8,4 punkti), Saksamaal (8,3 punkti), Rootsis (8,3 punkti) ja Soomes (8,2 punkti). Eestist (7,1 punkti) tahapoole jäävad Leedu (7,0 punkti), Läti (5,8 punkti), Poola (5,4 punkti) ja Venemaa (3,4 punkti).

Ettevõtjate vastused määratlevad Eestit kui konservatiivset riiki, mis oma hoiakutelt globaliseerumise suhtes on keskmiste hulgas (32. koht) ja mille kultuur pole väga avatud välismõjudele (36. koht). Globaliseerumise osas, mis IMD käsitluses on positiivne näitaja ja kõneleb riikide majanduse suuremast avatusest, on toimunud siiski oluline nihe ja Eesti on (6,53 punktiga) tõusnud edetabelis 13 koha võrra. Kõige positiivsem on suhtumine globaliseerumisse Taanis (8,43 punkti), Rootsis (8,26 punkti), Hongkongis (8,15 punkti), Singapuris (8,05 punkti) ja Araabia Ühendemiraatides (8,00 punkti). Läänemere riikidest on Taani ja Rootsi kõrval oma suhtumisega globaliseerumisse Eestist eespool ka Soome (7,95 punkti) ja Leedu (6,56 punkti), kuid tahapoole jäävad Saksamaa (6,52 punkti), Läti (5,82 punkti) ja Venemaa (4,24 punkti).

Edetabeli teise kolmandikku (31. koht) jääb Eesti ka oma vastuvõtlikkuse ja kohanemisvõime poolest uutele ideedele, kuigi selles osas on liigutud paremuse poole (2019. aastal 37. koht ja 2018. aastal 42. koht).

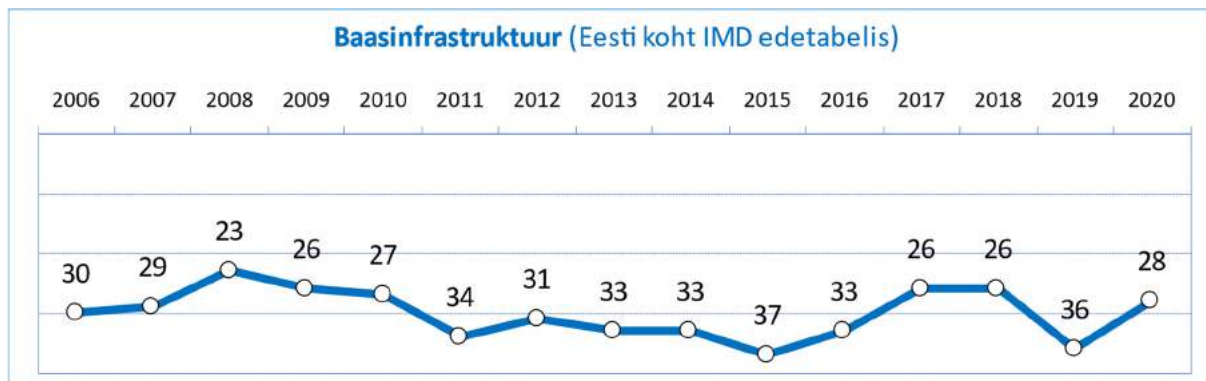

⁷ The IMD World Digital Competitiveness Ranking 2020. <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2020/>

4.4. Infrastruktuur

4.4.1. Baasinfrastruktuur

IMD konkurentsivõime edetabelis tõusis Eesti baasinfrastruktuuri komponendi osas 28. kohale, sealjuures paljude indikaatorite näitajad olid paremad kui aasta tagasi.

Baasinfrastruktuur on majanduse arengu seisukohalt väga oluline, samal ajal selle arendamine ja korrashoidmine nõuab pikaajalist strateegiat ja suuri kapitalimahutusi.

Eesti baasinfrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Piisavalt põllumaad (m^2 inimese kohta, 9. koht, koht ei muutunud)
- Paranenud vee kättesaadavus (küsitlus, 10. koht, tõus 6 kohta)
- Piisavad veevarud inimese kohta (17. koht, koht ei muutunud)
- Edasi arenenud teedevõrgustik (km teid km^2 kohta, 19. koht, tõus 3 kohta)

Nõrkused

- Õhutranspordi seis on endiselt halb (küsitlus, 59. koht, tõus 2 kohta)
- Töötava elanikkonna ja tööealiste (15–64 a) elanike suhe (53. koht, langus 4 kohta)
- Kohalike omavalitsuste ebapiisav toetus äritegevuse arengule (küsitlus, 36. koht, tõus 7 kohta)
- Kaupade ja teenuste jaotuslase infrastruktuuri vähenenud efektiivsus (küsitlus, 35. koht, tõus 6 kohta)

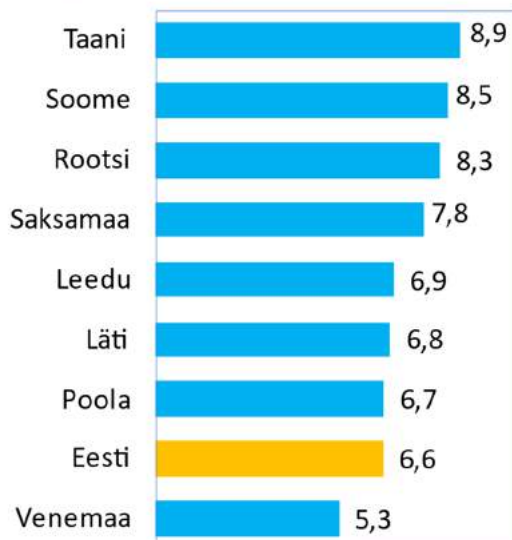
Kuna suurem osa Eesti baasinfrastruktuuri indikaatorite näitajaid olid paremas seisus, mis eelmisel aastal, tõusis see komponent 2020. aastal 28. kohale (2019. aastal 36. koht). Eestis on endiselt piisavalt põllumaad ühe inimese kohta (9. koht), ka veevarude järgi püsime edetabeli esimeses osas (17. koht) ning hinnangud vee kättesaadavusele paranesid (2020. a 10. koht). Teedevõrgustik ja raudteevõrgustiku tihedus on Eestis rahuldaval tasemel, kusjuures hinnangud teedele paranesid (2020. a 19. koht, 2019. a 22. koht) ja hinnangud raudteele püsivad edetabeli keskel (2020. a 31. koht, 2019. a 32. koht). Läänemere riikidest olid nii auto- kui raudteed parimad Saksamaal. Arvestades, et raudteeliiklust peetakse keskkonnasõbralikuks transpordiks, osaleb Eesti rohevööndi raudteetranspordi taristu projektis Rail Baltica, mille eesmärk on integreerida Balti riigid Euroopa raudteevõrku. Paranesid ettevõtjate poolt kaupade ja teenuste jaotuslasele infrastruktuurile antud hinnangud (2020. a 35. koht, 2019. a 41. koht). Eesti õhutranspordi kehv seis on jätkuvalt Eesti baasinfrastruktuuri üheks nõrgaks lülis, mis takistab ettevõtluse arengut olulisel määral. Eesti ärijuhtide poolt antud hinnangud kohalike omavalitsuste tegevustele, mis toetavad äritegevuse arengut, paranesid ning 63 riigi võrdluses tõusime 36. kohale (2019. aastal 43. koht). Selle näitaja osas püsis Läänemere riikide seas esikohal Taani (8,9 punkti), järgnesid Soome (8,5 punkti) ja Rootsi (8,3 punkti). Teistes Balti riikides toetavad kohalikud

omavalitsused ettevõtlusearengut rohkem kui Eestis, nii paiknes Leedu 28. kohal (2019. a 27. koht) ja Läti tõusis 32. kohale (2019. a 34. koht).

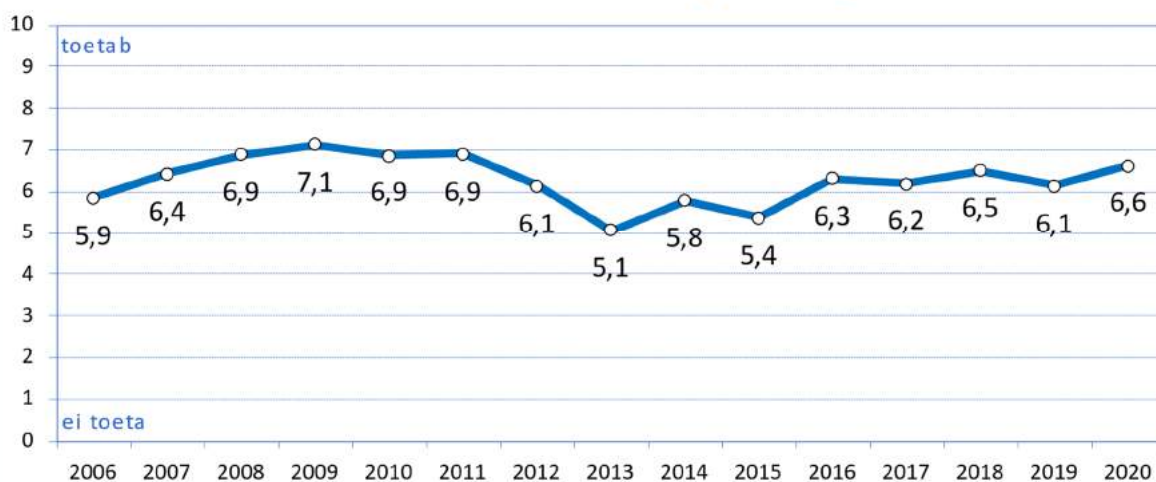
Kohalikes omavalitsustes, kus ettevõtlus on hästi arenenud, on väiksem töötus ja väljaränne ning sellest tulenevalt suuremad sissetulekud ja maksutulud. Mitmed analüüsid näitavad, et Eesti kohalike omavalitsuste huvi ettevõtlust arendada peaks olema tunduvalt suurem, sest tänu sellel tekivad maapiirkondades stabiilsed töökohad ja paraneb kohalik infrastruktuur. Ettevõtjad peavad oluliseks korras infrastruktuuri, sõidetavaid teid ning väga tähtis on operatiivsus ja puuduv korruptsioon planeeringute ja lubade menetlemisel. Küsitlused näitasid, et paljud ettevõtted on loobunud investeeringu tegemisest just pikaks veninud planeeringumenetluse tõttu. Omavalitsuste tegevust mõjutab ka piirkonniti esinev maapuudus, eelkõige takistab see tööstusala rajamist, mis tooks kaasa suuremat lisandväärtust ja töökohti loovat ettevõtlust.

Probleemiks on ettevõtlust tundvate spetsialistide nappus omavalitsustes. Selle tõttu puudub tihti nägemus, mida teha, et uusi investeeringuid regiooni meelitada ja ettevõtjaid hoida. Eesti peaks rohkem uurima Põhjamaade kogemust, et teada saada, mida tuleks teisiti teha, et ettevõtjad oleksid omavalitsute tööga enam rahul.

Kohalikud omavalitsused ei toeta/toetavad äritegevuse arengut (2020, punktid 0...10)

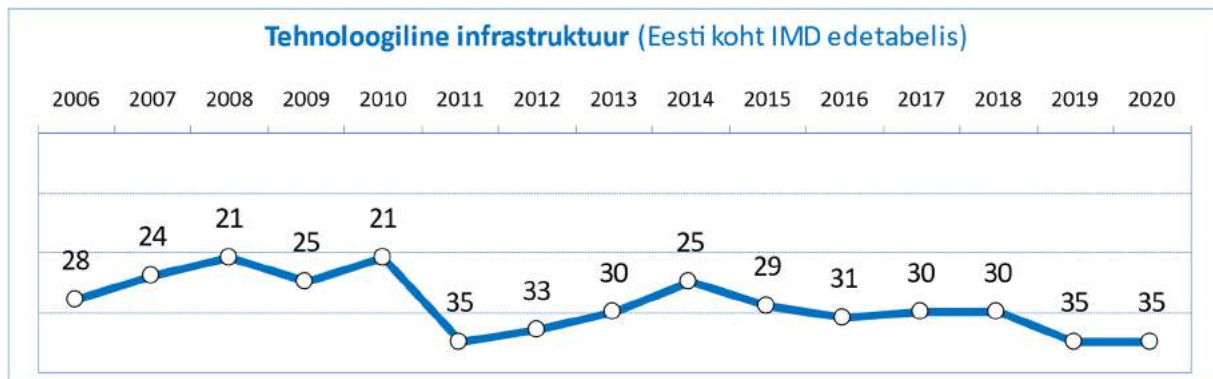

Kohalikud omavalitsused ei toeta/toetavad äritegevuse arengut (punktid 0...10)

4.4.2. Tehnoloogiline infrastruktuur

IMD konkurentsivõime edetabelis püsib Eesti tehnoloogilise infrastruktuuri komponendi poolest riikide võrdluses keskmisel tasemel, ehk 35. kohal.

IMD konkurentsivõime uuring näitab, et mitmed tehnoloogilise infrastruktuuri indikaatorid paranesid aastaga. Küberturvalisuse ja interneti kasutajate arvu poolest on Eesti jätkuvalt heal positsioonil. Samal ajal halvenesid ärijuhtide hinnangud interneti lairibaühenduse keskmise kiiruse osas. Varasemaga võrreldes on veidi kergem leida digitaaltehnoloogia oskustega spetsialiste, sealjuures heade inseneride tööle palkamine on endiselt ettevõtete jaoks suureks probleemiks.

Tehnoloogilise infrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Interneti kasutajate arv (1000 elaniku kohta, 11. koht, koht ei muutunud)
- Lairibaühenduse abonentide arv (1000 elaniku kohta, 14. koht, tõus 1 koht)
- Küberturvalisuse hea tase (küsitlus, 16. koht, langus 2 kohta)
- IKT teenuste ekspordi osakaalu kasv teenuste ekspordis (20. koht, tõus 6 kohta)

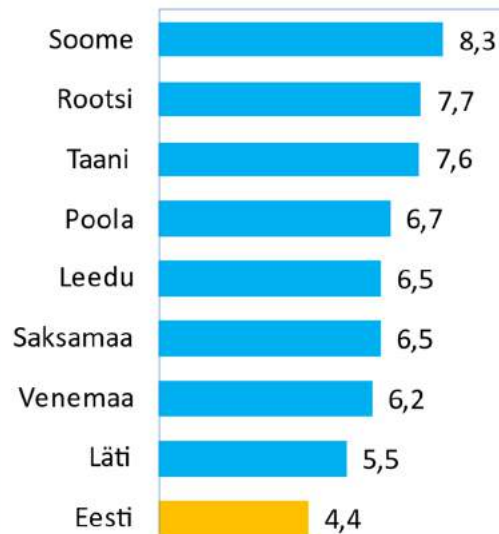
Nõrkused

- Kvalifitseeritud inseneride puudus (küsitlus, 61. koht, koht ei muutunud)
- Digitaal/tehnoloogiavaldkonna spetsialistide puudus (küsitlus, 47. koht, tõus 3 kohta)
- Avaliku ja erasektori nõrk koostöö tehnoloogia arengu küsimustes (küsitlus, 44. koht, tõus 9 kohta)
- Interneti kiirus (29. koht, langus 15 kohta)

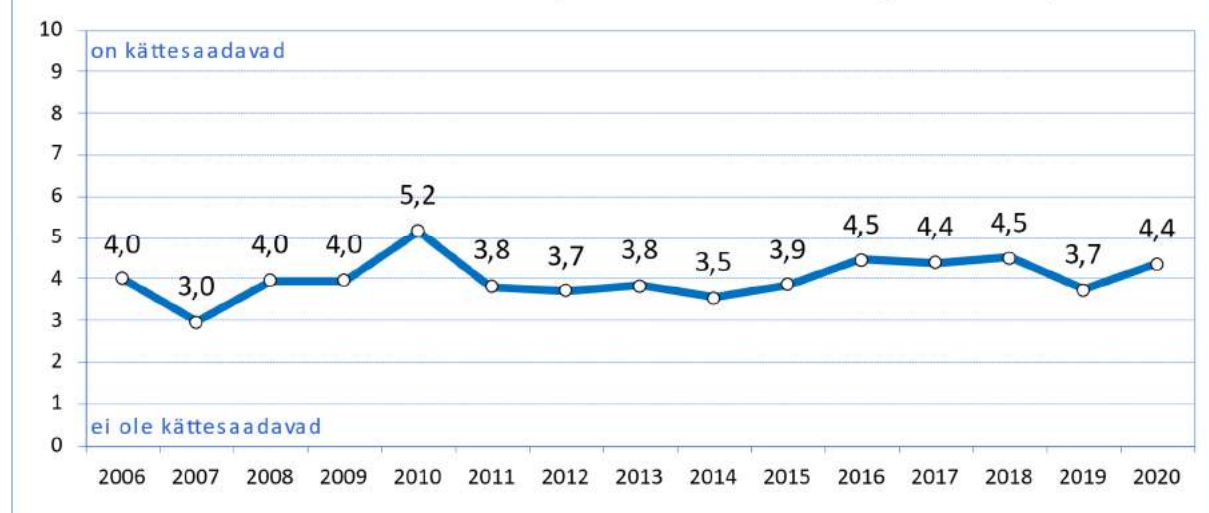
Interneti kasutajate arvu poolest püsime IMD edetabelis aastatagusel tasemel (11. koht). Ka lairibaühenduse abonentide arvu poolest 1000 elaniku kohta ei ole suuri muutusi toimunud, aastaga tõusime vaid ühe koha võrra (2020. a 14. koht). Seejuures kõige suuremaks negatiivseks muutuseks oli interneti lairibaühenduse keskmise kiiruse vähenemine. Selle näitaja osas langes Eesti 63 riigi seas 29. kohale (2019. a 14. koht). Läänemere riikidest oli 2020. aastal kõige kiirem ühendus Rootsis (4. koht), kellele järgnes Taani (7. koht), kuid ka need riigid olid madalamal tasemel kui aasta tagasi. Nagu varemgi paikneb Eesti küberturvalisus IMD konkurentsivõime tabeli esimeses osas (2020. a 16. koht, 2019. a 14. koht) ja Läänemere riikide seas oleme 4. kohal. Lähiriikidest kõige kõrgem tase oli Soomes (5. koht). Aastaga paranes märgatavalt Läti positsioon (2020. a 14. koht, 2019. a 31. koht, tõus 17 kohta), samal ajal Leedu oli madalamal tasemel kui 2019. aastal (2020. a 24. koht, 2019. a 16. koht). Tehnoloogia arengu finantseerimise seisukohalt püsime enam-vähem edetabeli keskel (2020. a 36. koht, tõus 1. koht). Paranesid ettevõtjate hinnangud kommunikatsioonitehnoloogia vastavusele äri vajadustele (2020. a 20. koht, 2019. a 26. koht), sealjuures toetab seadusandlus tehnoloogia arengut ja rakendust rohkem kui aasta tagasi (2020. a 24. koht, 2019. a 32. koht). Äriühenduste hinnangul avaliku ja erasektori koostöö tehnoloogia arengu küsimustes on aktiivsem kui aasta tagasi (2020. a 44. koht ja

hinne 5,47, 2019. a 53. koht ja hinne 4,97, tõus 9 kohta). Läbi aegade ohustab Eestis rahvusvahelist konkurentsivõimet kvalifitseeritud inseneride puudus, nende kättesaadavuse poolest püsime 61. kohal. Läänemere riikide pingerea esikolmik on sama, mis aasta tagasi, seega kõige paremas olukorras on Soome, kes on 63 riigi seas 2. kohal. Rootsi tõusis selle näitaja järgi 10. kohale (2019. a 37. koht). Leedu positsioon halvenes (2020. 38. koht, 2019. a 32. koht). Läti koos Eestiga püsib edetabeli lõpus (2020. a 55. koht, 2019. a 58. koht). Kõrgtehnoloogilise ettevõtluse arendamisel on tähtsaks tingimuseks kvalifitseeritud inseneride olemasolu. Tööturu vajaduste ja koolituspakkumise paremaks sidumiseks on loodud tööturu seire ja prognoosi ning oskuste arendamise koordineerimisüsteem OSKA. Nimetatud süsteem analüüsib, millise kvalifikatsiooniga spetsialiste Eesti tööturg vajab praegu ja järgneva kümne aasta jooksul ning võrreldakse seda pakutava haridusega. Kuigi enamuse insenerierialade lõpetajaid leiab erialast tööd ja saab ka keskmisest kõrgemat palka, napib nendel aladel õppijaid. Eesti Inseneride Liidu poolt läbi viidud uuringud näitavad, et vead on koolisüsteemis ehk selles, mida põhikoolis õpetatakse. Kui algklassides tegelevad koolinoored aktiivselt leiutamisega, siis gümnaasiumides toetatakse rohkem loodus- ja kunsti huvi. Kuni Eesti haridussüsteem ei suuda koolitada piisavalt heal tasemel tehnikaala spetsialiste, püsib välis tööjõu vajadus. See tähendab, et Eesti vajab töörande poliitikat, kus teiste riikide kõrgharidusega tehnikaala spetsialistid saaksid siseneda Eesti tööturule võimalikult väikeste piirangutega.

Kvalifitseeritud insenerid ei ole/on kättesaadavad (2020, punktid 0...10)

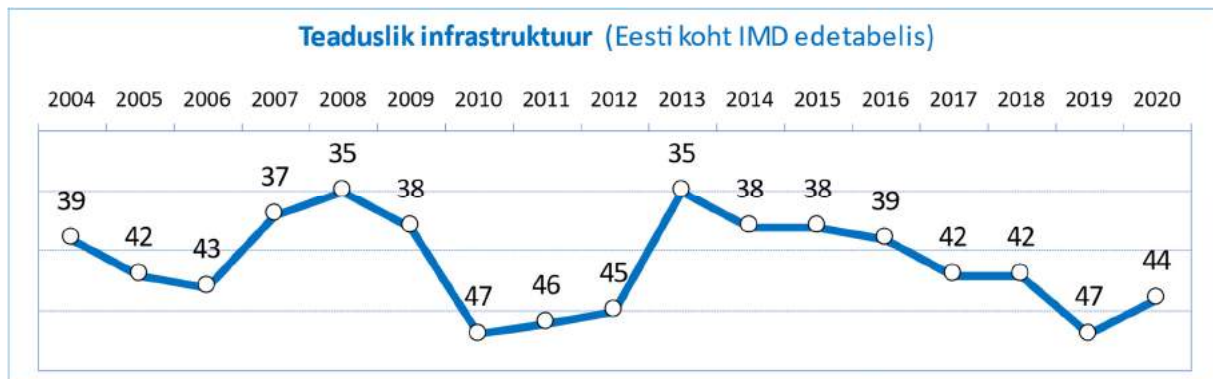

Kvalifitseeritud insenerid ei ole/on Eestis kättesaadavad (punktid 0...10)

4.4.3. Teaduslik infrastruktuur

Teadusliku infrastruktuuri komponendi osas tõusis Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis 44. kohale, mis on 3 koha võrra kõrgem positsioon kui aasta tagasi.

Vaatamata sellele, et ärijuhtide hinnangud teadusliku infrastruktuuri osas tõstsid Eesti IMD edetabelis 3 koha võrra kõrgemale kui aasta tagasi, on see jätkuvalt Eesti riigi infrastruktuuri kõige nõrgem komponent (2020. a 44. koht, 2019. a 47. koht). Teadus- ja arendustegevusse suunatud ressursside osakaal SKP suhtes ei ole viie aasta jooksul oluliselt muutunud (2020. a 1,4%; 2019. a 1,3%; 2018. a 1,3%; 2017. a 1,5%; 2016. a 1,4%).

Teadusliku infrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Paranenud on intellektuaalse omandi õiguste kaitse (küsitlus, 25. koht, tõus 11 kohta)
- Suuremad kulutused teadus- ja arendustegevusele (% SKP-st) (26. koht, tõus 2 kohta)
- Teadus- ja arendustöötajate arv 1000 elaniku kohta (29. koht, langus 2 kohta)

Nõrkused

- Avaldatud teadusartiklite vähesus (56. koht, langus 1 kohta)
- Teadus- ja arenduskulutuste väike maht (55. koht, tõus 1 kohta)
- Patenditaotluste vähesus (55. koht, koht ei muutunud)
- Teadus- ja arendustöötajate vähesus (50. koht, koht ei muutunud)
- Keskmise ja kõrgtehnoloogia lisandväärtuse osakaal kogu tööstuse lisandväärtuses (%-des, 47. koht, langus 3 kohta)
- Vähe on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vaheline teadmiste liikumine (küsitlus, 42. koht, tõus 4. kohta)

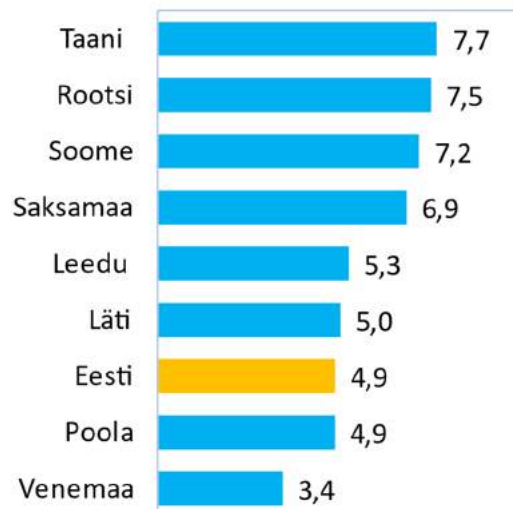
Eesti kui väikeriik on jätkuvalt absoluutnäitajate järgi (kulutused teadus-arendustööle, teadustöötajate arv, patenditaotluste hulk) riikide edetabelite teises osas, kuid vastavate suhtarvude järgi püsib enam-vähem pingeridade keskel. IMD andmetest nähtub, et Eesti panus teaduse arengusse on nii kulutuste kui inimeste arvu poolest väike, samas kulutused SKP suhtes suurenesid ning tõstsid edetabelis 26. kohale (2019. a 28. koht). Teadustöötajate arvu poolest elaniku kohta on Eesti 29. kohal (aasta tagasi 27. koht). Patenditaotlusi on endiselt vähe (2020. a 55. koht), sealjuures nende arvu poolest elaniku kohta paikneb Eesti 63 riigi pingerea keskel (33. koht). Toetatud patentide järgi püsime aastatagusel tasemel (2020. a 55. koht, 2019. a 56. koht). Märkimisväärselt paranes intellektuaalse omandi kaitse (2020. a 25. koht, 2019. a 36. koht). Samal ajal ettevõtjate hinnangud innovatsiooni toetavatele seadustele halvenesid (2020. a 42. koht, 2019. a 39. koht). IMD konkurentsivõime tabel näitab, et teadmiste liikumine ettevõtete ja ülikoolide vahel on kõige paremini toimiv Šveitsis. Läänemere riikide

võrdlus näitab, et teadmiste liikumine ja koostöö ettevõtete ning ülikoolide vahel on intensiivsem Põhjamaades, eelkõige Taanis, kes aasta tagasi paiknes 2. kohal. Teisele positsioonile tõusis Rootsi (2019. a 4. koht) ja Soome, kes oli Läänemere riikide pingerea esinumbriks, 2020. aastal nihkus kolmandale positsioonile.

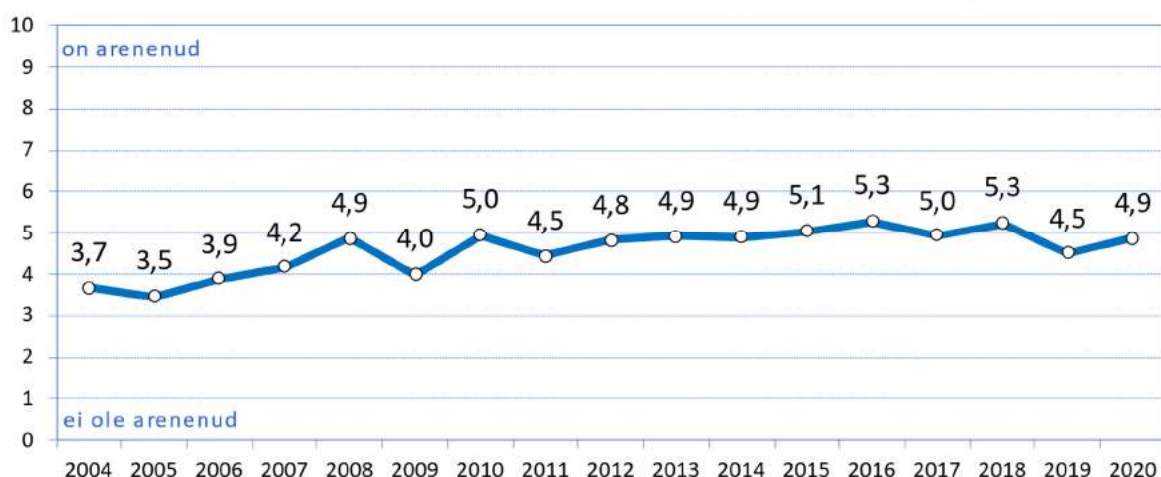
Eestis ärijuhtide hinnangul teadmiste liikumine ettevõtete ja ülikoolide vahel natuke paranes aastaga (2020. a 42. koht, 4,9 punkti, 2019. a 46. koht, 4,5 punkti), kuid on endiselt alla rahuldavat taset. Balti riikidest on kõige parem olukord Leedus (2020. a 34. koht), samas seal olukord aastaga halvenes. Samal ajal parenes olukord Lätis (2020. a 41. koht, 2019. a 48. koht).

IMD edetabel näitab, et Eesti ettevõtete ja ülikoolide koostöö tasapisi paraneb, siiski mõlemal poolel on probleeme, mis vajavad lahendusi. Kuna kaasaja ettevõtlust iseloomustab vajadus toota suurema lisandväärtusega tooteid ja teenuseid, nõuab see suuremat teadlaste panust tootearendusse. Mitmes suures ettevõttes on loodud teadus-arendus üksused. Samas peab arvestama, et Eestis on valdav osa ettevõtteid väikeettevõtteid, kes ei suuda ülal pidada oma teadus ja arendustiimi. Odavam ja lihtsam on arendada koostööd kõrgkooliga. Selleks on Eestis loodud ülikoolide ning teadus- ja arendusasutuste koostöövõrgustik ADAPTER, mille abil saab ettevõtja kiiresti ühendust võrgustikku kuuluvate teadusasutustega, et leida endale sobiv koostööpartner. Võrgustikku kuulub 15 teadusasutust, 3500 teadus-eksperiti ning osutatakse 583 teadusteenust. Mitmed uuringud näitavad, et koostööd kõrgkoolidega on teinud ligi pooled ettevõtteid. Ettevõtete ja kõrgkoolide koostöö edukusele saab kaasa aidata riigisektor, pakkudes spetsiaalselt suunatud toetusmeetmeid.

Teadmiste liikumise ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel (2020, punktid 0...10)

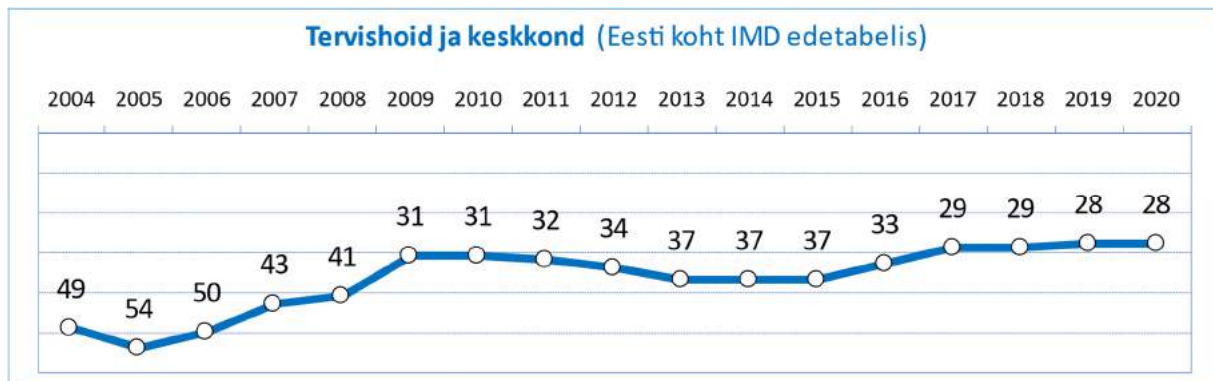

Teadmiste liikumine Eestisei ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel (punktid 0...10)

4.4.4. Tervishoid ja keskkond

Tervishoiu ja keskkonna komponendi osas on Eesti 63 riigi seas 28. kohal, eelmise aastaga võrreldes koht pingereas ei muutunud.

Tervishoid ja keskkond mõjutavad tugevalt konkurentsivõimet, tagades riigi jätkusuutlikkust elujõulise tööjõu, eluterve ja puhta keskkonna näol. Eesti positsiooni pingereas on aidanud hoida ettevõtjate paranenud hinnangud elukvaliteedile ja jätkusuutliku arengu olulisusele ning üldine suundumus keskkonnasõbralikkuse poole.

Tervishoiu ja keskkonna tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Madal peenosakeste saaste (6. koht, koht ei muutunud)
- Suur biokapatsiteet (6. koht, koht ei muutunud)
- Madalal tasemel väikelaste suremus (9. koht, langus 1 koht)
- Jätkusuutlik areng on ettevõtetele oluline (küsitlus, 13. koht, koht ei muutunud)
- Avaliku sektori suhteliselt suured kulutused tervishoiule (% kogu tervishoiu kulutustest, 20. koht, tõus 2 kohta)

Nõrkused

- SKP suhtes liialt väikesed kulutused tervishoiule (% SKP-st, 41. koht, langus 4 kohta)
- Keskmisest lühem eluiga ja vähem tervelt elatud aastaid (vastavalt 34. koht, tõus 2 kohta ja 33. koht, tõus 4 kohta)
- Majanduse energiamahukus (33. koht, tõus 3 kohta)
- Reostusprobleemid mõjuvad majandusele takistavalt (küsitlus, 38. koht, langus 8 kohta)
- Suur ökoloogiline jalajälg (54. koht, langus 1 koht)
- Suur CO₂ emissioon (SKP suhtes) (51. koht, tõus 2 kohta)

Eestis energia tarbimine ühe ühiku SKP tootmiseks on küll langenud, kuid püsib jätkuvalt suur (33. koht, tõus 3 kohta). Energia tarbimise intensiivsus on vähenenud enamikes riikides. Põlevkivi on Eestis peamine energiaallikas, kuid hoolimata riigi ja ettevõtjate pingutustest muutmaks selle kaevandamist ja kasutamist keskkonnasõbralikumaks, tekitab see endiselt suuri probleeme. Nii veekasutuse kui ka CO₂ emissiooni näitajad SKP suhtes püsivad kõrged (vastavalt 41. ja 51. koht). Taastuvate energiaallikate kasutamise osakaal kasvab (21. koht). Peenosakeste heite kogus õhusaastes on madal (6. koht). Kokkuvõtlikult on aga Eesti ökoloogiline jalajälg suur, asume riikide edetabelis 54. kohal. Reostusprobleemide pärssivat mõju majanduse arengule hindavad ettevõtete juhid suuremaks kui eelmistel aastatel ja langesime riikide arvestuses 8 kohta (hinne 5,4 punkti maksimaalsest 10 punktist, 38. koht). Eesti äriühingud peavad ettevõtete säästvat arengut jätkuvalt tähtsaks, hinnates selle olulisust viimase 5 aasta kõrgeima hindegaga (hinne 7,2 punkti, 13. koht). Keskkonnakaitsealaste seaduste piiravat mõju konkurentsivõimele hindavad ettevõtjad suuremaks kui eelmisel aastal (hinne 6,2 punkti). Keskkonnakaitsealased seadused takistavad teiste riikide konkurentsivõimet ettevõtjate hinnangul

vähem, see annab neile suurema konkurentsieelise ning asetab Eesti riikide võrdluses 32. kohale, langus 6 kohta.

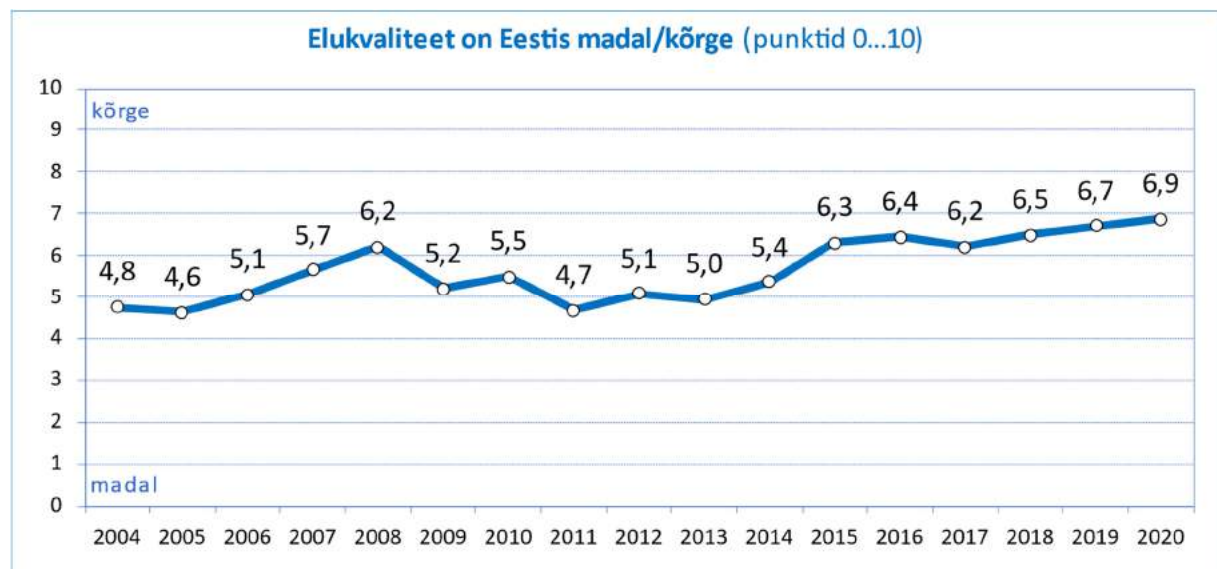
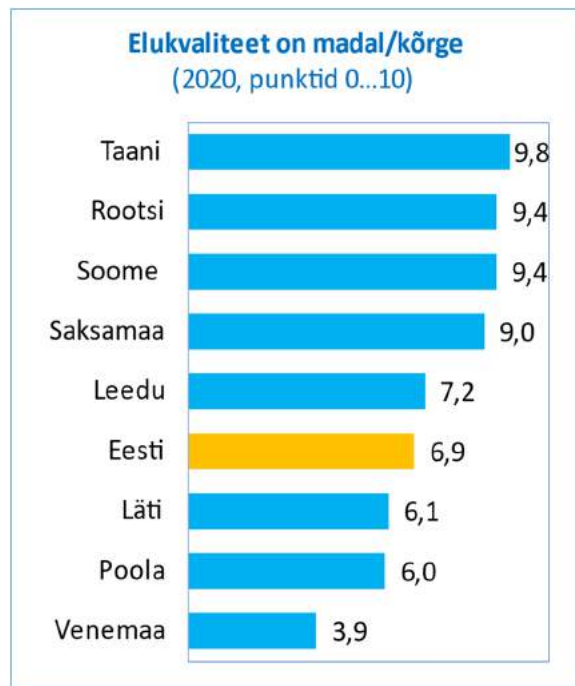
Tervishoiu kogukulude tõus SKP suhtes on asendunud väikese langusega (41. koht, langus 4 kohta). Madalate tervishoiu kulude tõttu on tervishoiuteenuste kättesaadavus halb: ravijärjekorrad on pikad ja arstiabi teenus jaguneb riigis ebaühtlaselt ning arstiabi (eriti eriarstiabi, hambaravi) kättesaadavus langeb.

Tervishoiu infrastruktuuri hindasid ettevõtjad siiski paremaks kui aasta tagasi ja tõusime riikide arvestuses 10 kohta (29. koht, 6,5 punkti). Väikelaste suremuse näitaja püsib madal ja oleme riikide võrdluses 9. kohal.

Eestis on oodatav keskmine eluiga sünnimomendil 78,6 aastat (2018. aasta, 34. koht). Põhjamaadega võrreldes on see ca 2–4 aasta võrra lühem, teistest Balti riikidest ca 3 aastat pikem. Keskmine eluiga sünnimomendil Eestis kasvab stabiilselt (2019. aastal oli see Statistikaameti andmetel 78,8 aastat). Tervena elatud aastate näitaja on ebastabiilsem ja esineb rohkem kõikumisi. 2018. aasta langus asendus 2019. aastal tõusuga (69,1 aastat, 33. koht, tõus 4 kohta). Enamikest Euroopa riikidest on Eesti näitaja madalam, kuid kõrgem kui teistes Balti riikides. Inimeste eluiga on küll pikem, kuid lisanduvad aastad elatakse endiselt tõsiste terviseprobleemidega, mis vähendab võimalust osaleda tööjõuturul ning kasvatab kulutusi tervishoiule.

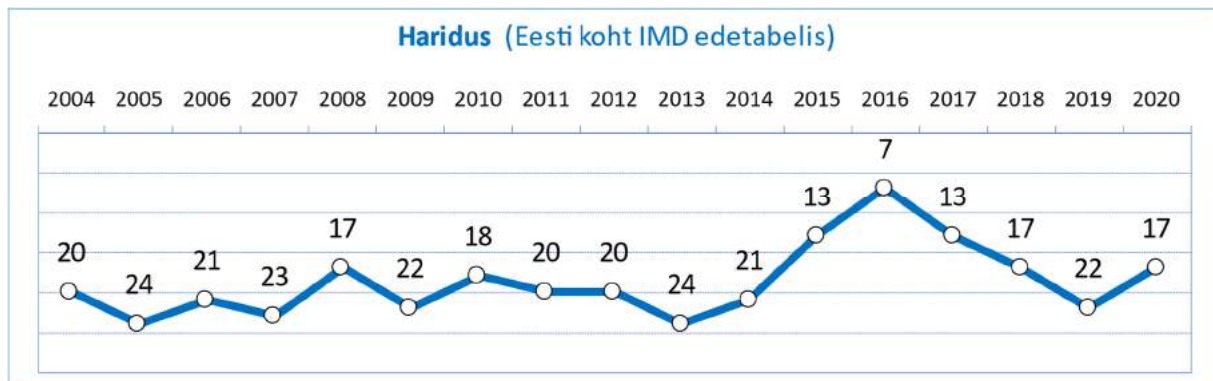
Elukvaliteet Eestis on ettevõtjate hinnangul paranemas ja sai senini kõrgeima hinnangu, mis asetab Eesti edetabeli keskele (34. koht, hinne 6,9 punkti, koht ei muutunud).

Läänemere riikidest tõusis elukvaliteedi näitaja järgi kõige kõrgemale kohale Taani (9,8 punkti, 2. koht), järgneb Rootsi (9,4 punkti, üldedetabelis 5. koht). Aastaga paranesid ettevõtete juhtide hinnangud elukvaliteedile kõigis kolmes Balti riigis ja nende positsioon Läänemere riikide pingereas ei muutunud. Leedu on üldedetabelis kolme koha võrra kõrgemal (31. koht, koht ei muutunud, 7,2 punkti) ja Läti seitsme koha võrra madalamal positsioonil kui Eesti (41. koht, langus 1 koht, 6,1 punkti).

4.4.5. Haridus

Hariduse koondindikaatori osas tõusis Eesti 17. kohale, mis on 5 koha võrra kõrgem kui 2019. aastal, ja see näitab, et Eesti haridusesüsteem panustab paremini Eesti konkurentsivõime kasvu.

Hariduse komponent hõlmab kulutusi haridusele ning näitab haridussüsteemi vastavust konkurentsivõimelise majanduse nõudmistele. Ärijuhtide arvamusel haridussüsteemi vastavus tööturu vajadustele paranes. Konkurentsivõimelise majanduse juurde kuulub nii välistudengite õppimine Eestis kui ka Eesti tudengite õppimine välismaal.

Hariduse valdkonna tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Head tulemused PISA testides (4. koht, tõus 1 koht)
- Avaliku sektori kulutused haridusele (% SKP suhtes, 8. koht, tõus 3 kohta)
- Põhi- ja keskkooli haridus vastab konkurentsivõimelise majanduse nõuetele (küsitlus, 12. koht, tõus 11 kohta)
- Palju Eesti tudengeid omandab haridust välismaal (14. koht, langus 1 koht)
- Täiskasvanute kõrge kirjaoskus (99%)

Nõrkused

- Valitsuse kulutused õpilase kohta (% SKP suhtes, 40. koht, tõus 2 kohta)
- Eesti vähene atraktiivsus välistudengite jaoks (27. koht, tõus 2 kohta)
- Juhtimisalane haridus ei vasta täiel määral äriühingute vajadustele (küsitlus, 24. koht, tõus 12 kohta)
- Töötajate keeleoskus ei rahulda ettevõtete vajadusi (küsitlus, 21. koht, tõus 6 kohta)
- Ülikooliharidus ei vasta täiel määral konkurentsivõimelise majanduse nõuetele (küsitlus, 20. koht, tõus 10 kohta)

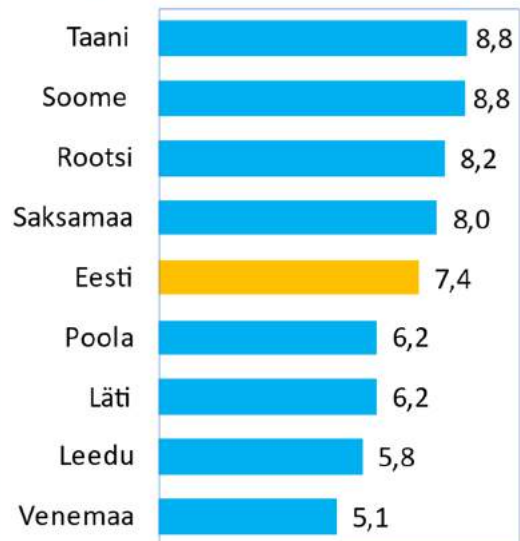
Enamus näitajaid ja hinnanguid Eesti hariduse kohta on paremad kui aasta tagasi. Valitsuse kulutused õpilase kohta tõusid 40. kohale (2019. aastal 42. koht).

Äriühingute hinnangud põhikooli- ja keskkooli hariduse vastavusele konkurentsivõimelise majanduse vajadustele tõusid 12. kohale, mis 2019. aastal olid 23. kohal. Taani tõusis selle komponendi osas esikohale, teiste Balti riikide ettevõtjate hinnangud on Eesti omadest oluliselt halvemad, nii paikneb Läti 28. kohal ja Leedu 38. kohal. Eesti hariduse tugevust kinnitavad ka PISA testide tulemused, sest nende järgi paikneb Eesti IMD edetabeli eesotsas (2020. a 4. koht). Eesti tööturg vajab rohkem inimesi, kes suudavad olla uuendusmeelsed, paindlikud ning loominguks võimelised. Kõrge kvalifikatsiooniga inimeste suurem osatähtsus ühiskonnas kiirendab riigi majanduse arengut. Samas näitavad IMD edetabelid, et vajaliku haridusega spetsialistide leidmine ei ole aastate jooksul Eesti ettevõtjate jaoks kergemaks muutunud ja seda nii inseneride, IT-spetsialistide, kvalifitseeritud finantsspetsialistide kui ka kompetentsete tippjuhtide osas. Ülikoolid ja teadusasutused mängivad olulist rolli ettevõtete innovatsiooni- ja teadusprotsessides ja seda nii ettevõtete tootearendusele kaasa aidates, keskkonnaprobleemidele

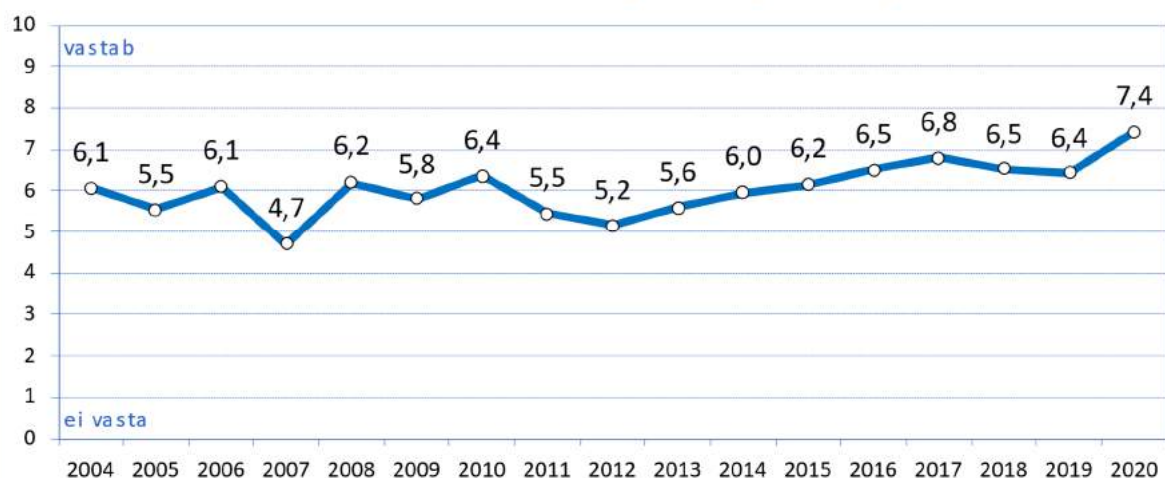
lahendusi leides, aidates kaasa ettevõtete digitaliseerimisele ja paremale protsesside juhtimisele. Oluline on, et kõrgkooli lõpetanu suudaks sujuvalt liituda ettevõtete tööga, oleks innovaatiline ja õpihimuline.

Viimase aastaga paranesid märkimisväärselt ettevõtjate hinnangud meie juhtimisalasele haridusele (2020. a 24. koht, 2019. a 36. koht). Positiivne on ka see, et üha rohkem välistudengeid hindab Eesti ülikoolides pakutavat haridust ning selle näitaja järgi tõusime 27. kohale, (2019. a 29. koht). Sihtasutuse Archimedes kodulehel toodud andmetel oli 2019/2020 õppeaastal kraadiõppes 5528 välistudengit (2018/2019 õppeaastal 5047 välistudengit), mis moodustab **Eesti tudengkonnast 12,2%**⁸. Oluline on leida välistudengite hulgast inimesi, kes sooviksid jääda peale lõpetamist Eestisse ning suurendada nendele eesti keele ja kultuuri õpet. Nagu varemgi omandab suur osa Eesti tudengeid haridust välismaal. Selle näitaja järgi püsime edetabeli esimeses osas (14. koht).

Ülikooliharidus ei vasta/vastab majanduse vajadustele (2020, punktid 0...10)

Ülikooliharidus Eestis ei vasta/vastab majanduse vajadustele (punktid 0...10)

⁸ <https://archimedes.ee>

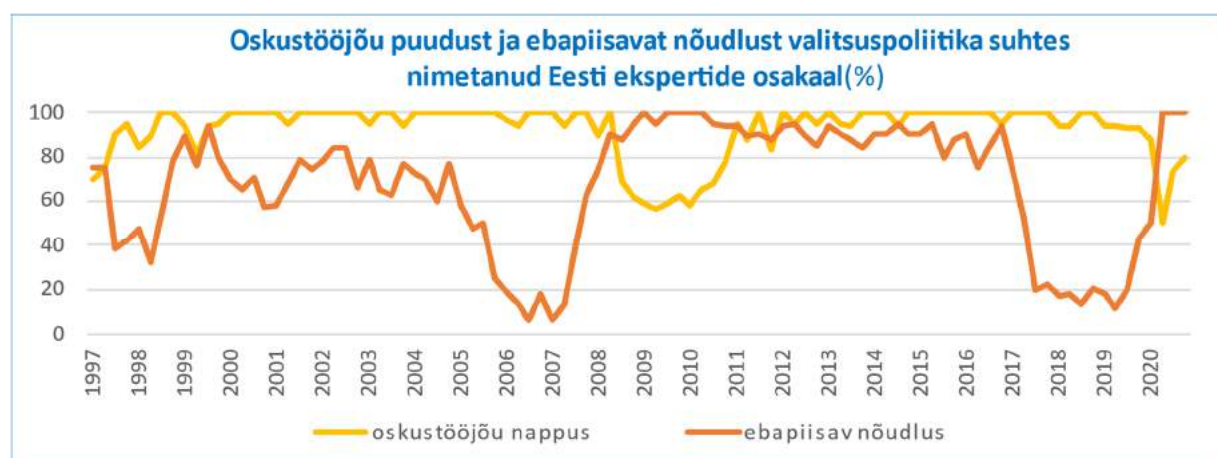
5. MAJANDUSARENGUT TAKISTAVAD TEGURID

Eesti majandusekspertide⁹ hinnangul on Eesti arengut viimastel aastatel enim takistanud oskustööjõu puudus (tabel 5.1), kuid majanduskasvu aeglustumine 2019. aastal ja COVID-19 kriisi 2020. aastal tõstis vähese nõudluse probleemi olulisust. Teiste Eesti ees seisvate suuremate probleemidena nimetati 2020. aastal vähest innovatsiooni, rahvusvahelise konkurentsivõime vähesust ja vähest usaldust valitsuse majanduspoliitika suhtes ning poliitilist ebastabiilsust.

Tabel 5.1. Eesti ekspertide hinnangud riigi ees seisvatele probleemidele
(detsembri küsitlus, % ekspertidest, kes antud tegurit nimetasid)

	2017	2018	2019	2020
Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes	84	64	79	53
Ebapiisav nõudlus	22	21	43	100
Vähene innovaatus	100	94	100	60
Infrastruktuuri mahajäämus	39	43	38	20
Rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus	94	87	64	53
Kaubandustõkked ekspordile	29	44	29	33
Oskustööjõu puudus	100	100	93	80
Juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele	31	31	8	27
Ebasoodne keskkond välisinvestoritele	19	27	8	27
Kapitali vähesus	11	7	7	7
Keskpanga poliitika vähene usaldusväärsus	0	0	0	0
Võlgade ebaefektiivne haldamine	22	14	15	20
Sissetulekute ebavõrdsuse suurenemine	33	14	31	47
Poliitiline ebastabiilsus	29	23	50	53
Korruptsioon	29	27	17	27
KOKKU	642	596	582	607

Oskustööjõu puudus on ekspertide hinnangul Eestis väga oluliseks probleemiks olnud aastaid. Vaid 2008–2010 majanduskriisi ja 2020. a COVID-19 kriisi käigus ei olnud vähenenud nõudluse ja kasvanud töötuse taustal see nii kriitiline arengut piirav tegur.

⁹ EKI majandusekspertide paneel. Küsitluste tulemused leiab kvartaalsetest väljaannetest „Konjunktuur“

Üheks regulaarselt ilmuvaks rahvusvaheliseks ülevaateks, mis annab rohkem taustainformatsiooni tööturu probleemide kohta, on IMD poolt koostatav World Talent Ranking. 2020. aasta väljaande andmetel asus Eesti selles reitingus¹⁰ 19. kohal 63 riigi hulgas (vt tabel 5.2) ja parandas oma kohta aastaga 8 koha võrra. Alates 2015. aastast oli Eesti 2020. aasta positsioon parim.

Reiting tugineb kolmele sambale: haridusse ja tööjõu arendamisse tehtud investeeringud, riigi atraktiivsus tööjõule, tööturu tegelik olukord. Eesti parandas viimase aastaga oma kohta kõigi sammaste osas. Haridusse ja tööjõu arendamiseks tehtavate investeeringute samba osas oleme 10. kohal ning tõus aastaga 11 kohta. Riigi atraktiivsuse osas oleme 19. kohal, aastaga tõusime 4 kohta ja tööturu tegeliku olukorra osas oleme 32. kohal, aastaga tõusime 3 kohta. Viimase 6 aastaga on Eesti muutunud nii kohalikule kui välistööjõule oluliselt atraktiivsemaks ja siin oleme oma positsiooni parandanud koguni 21 koha võrra.

Tabel 5.2. Eesti positsioon IMD oskustööjõu uuringus aastatel 2015–2020 (koht 63 riigi hulgas)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
KOKKU	28	26	29	28	27	19
Haridusse tehtud kulutused (I samm)	12	13	14	16	21	10
Riigi atraktiivsus kohalikule ja välistööjõule (II samm)	40	35	38	33	23	19
Tööturu olukord (III samm)	42	34	35	31	35	32

Maailma riigid võib tinglikult jagada nelja gruppi:

- riigid, kes panustavad tagasihoidlikult haridusse ja tööjõu arendamisse, ei ole tööjõule atraktiivsed ja kus tööturu olukord on halb (näiteks Mongoolia, Venezuela, Rumeenia jne);
- riigid, kes panustavad tagasihoidlikult haridusse ja täiendkoolitusse, kuid on tänu muudele teguritele (huvitav maa, hea kliima) või läbi valitsuse atraktiivse immigratsioonipoliitika või tänu demograafilisele situatsioonile (suur sündimus) saavutanud selle, et tööturul suuri probleeme ei ole (Iirimaa, Singapur, AÜE jne);
- riigid, kes panustavad haridusse ja tööjõu arendamisse ja kus atraktiivsus ning tööturu olukord on hea (Taani, Šveits, Rootsi jne);
- riigid, kes panustavad aktiivselt haridusse ja tööjõu arendamisse, kuid kelle atraktiivsus on madal ja tööturul olukord kehvapoolne (Eesti, Läti, Leedu jne).

Võrreldes paljude teiste riikidega, on Eestil suhteliselt suur negatiivne lõhe haridusse tehtud investeeringute ja tööturu tegeliku olukorra vahel. Veel halvem on olukord Lätis.

Tabel 5.3. Riikide positsioonid IMD oskustööjõu uuringus sammaste lõikes 2020. a

Riik	Kokku riigi koht	Haridusse tehtud kulutused (I samm)	Riigi atraktiivsus kohalikule ja välistööjõule (II samm)	Tööturu olukord (III samm)	Tulemi ja kulutuste vahe (I ja III samba kohtade erinevus)
Šveits	1	1	1	5	-4
Taani	2	2	8	6	-4
Luksemburg	3	3	5	19	-16
Island	4	4	6	16	-12
Rootsi	5	7	4	11	-4

¹⁰ IMD World Talent Ranking 2020.

Riik	Kokku riigi koht	Haridusse tehtud kulutused (I sammas)	Riigi atraktiivsus kohalikule ja välistööjõule (II sammas)	Tööturu olukord (III sammas)	Tulemi ja kulutuste vahe (I ja III sammas kohtade erinevus)
Austria	6	6	11	12	-6
Norra	7	5	10	20	-15
Kanada	8	19	3	7	12
Singapur	9	21	22	1	20
Holland	10	16	7	8	8
Saksamaa	11	11	9	13	-2
Soome	12	10	15	10	0
Austraalia	13	18	16	4	14
Hong Kong	14	23	18	2	21
USA	15	17	2	27	-10
Belgia	16	8	17	22	-14
Küpros	17	14	24	14	0
Iirimaa	18	39	12	9	30
Eesti	19	10	19	32	-22
Taiwan	20	25	26	15	10
Uus Meremaa	21	29	13	23	6
Israael	22	9	34	28	-19
Suurbritannia	23	38	20	17	21
AÜE	24	55	14	3	52
Malaisia	25	34	29	18	16
Portugal	26	22	33	24	-2
Leedu	27	13	35	34	-21
Prantsusmaa	28	27	25	35	-8
Qatar	29	44	21	21	23
Sloveenia	30	20	41	31	-11
Korea	31	28	36	29	-1
Hispaania	32	31	23	43	-12
Läti	33	15	51	40	-25
Saudi Araabia	34	37	39	30	7
Poola	35	24	49	44	-20
Itaalia	36	33	42	39	-6
Kreeka	37	30	50	36	-6
Jaapan	38	36	27	54	-18
Tšehhi	39	40	48	37	3
Hiina	40	42	56	26	16
Tšiili	41	48	30	48	0
Ukraina	42	26	60	49	-23
Tai	43	51	28	45	6
Kasahstan	44	41	47	50	-9
Indoneesia	45	52	32	46	6
Türgi	46	46	46	41	5
Argentiina	47	43	52	51	-8

Riik	Kokku riigi koht	Haridusse tehtud kulutused (I sammas)	Riigi atraktiivsus kohalikule ja välistöötajatele (II sammas)	Tööturu olukord (III sammas)	Tulemi ja kulutuste vahe (I ja III sammas kohtade erinevus)
Filipiinid	48	61	31	33	28
Jordaania	49	60	43	42	18
Ungari	50	35	58	59	-24
Peruu	51	54	44	53	1
Lõuna-Aafrika	52	57	40	52	5
Horvaatia	53	32	61	62	-30
Venemaa	54	47	62	47	0
Bulgaaria	55	45	57	57	-12
Mehhiko	56	62	38	38	24
Rumeenia	57	53	53	55	-2
Kolumbia	58	58	37	60	-2
Brasiilia	59	56	45	63	-7
Venetsueela	60	50	59	58	-8
Slovakkia	61	49	54	61	-12
India	62	63	55	25	38
Mongoolia	63	59	63	56	3

Haridusse ja täiendkoolitusse tehtud investeeringute osas on Eesti 63 riigi hulgas 10. kohal. Eestis on naised hästi kaasatud tööturule (6. koht), hästi on korraldatud töötajate täienduskoolitus (5. koht), haridusele eraldatud osa on SKP suhtes piisavalt suur (8. koht). Hariduse teisel tasemel võiks olla enam õppejõude õpilaste kohta (35. koht) ja tervishoiu infrastruktuur võiks olla parem (29. koht).

Tööturu atraktiivsuse osas oleme 19. kohal. Hea tööjõu leidmine on ettevõtetele oluline (3. koht) ja elu ei ole liialt kallis (14. koht). Probleemideks on juhtide madalad palgad (47. koht) ja ajude väljavool (40. koht).

Tööturu olukorra poolest oleme 32. kohal. Ettevõtjate hinnangul on kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus halb (58. koht). Ei jätku hea haridusega töötajaid kriitilise tähtsusega töökohtadele (rahvusvahelise kogemusega tippjuhid, finantsjuhid, müügijuhid, IT-spetsialistid jne) ja tööjõudu ei lisandu piisavalt.

Eesti on jõudnud majandusarengus staadiumi, kus lisandväärtuse suurendamiseks ja tootlikkuse kasvaks on määrava tähtsusega tööjõu hea kvalifikatsioon ja investeeringud innovatsiooni. Samas ei lisandu demograafilise olukorra tõttu lähiaastatel tööturule piisavalt uut haritud tööjõudu ja eriti napib IT ning inseneri erialade spetsialiste. Riigi jaoks peaks olema eraldi prioriteediks suurendada tehniliste erialade populaarsust, selles valdkonnas õppivate ja lõpetavate tudengite hulka. Sageli algavad probleemid juba põhikoolist, kus napib õpetajaid, kes suudaksid reaalseid õpilastele huvitavalt õpetada.

Oskustööjõudu napib paljudes maailma riikides. Seega on lähiaastate võtmeküsimuseks, kuidas suurendada riigi atraktiivsust, et vältida ajude äravoolu ja olla huvipakkuv sihtmaa vajalikele välismaa spetsialistidele. Riigi muudavad atraktiivseks arenenud majandus, turvalisus, õigusriigi põhimõtete järgimine, madal korruptsioonitase, arenguvõimalusi pakkuv keskkond, sõbralik elanikkond, hea infrastruktuur, kõrge elatustase. Pehmemad sotsiaalsed väärtused, riigi kuvand maailmas ja sõbralik suhtumine omavad sama suurt tähtsust kui teenitav palk.

6. EESTI POSITSIOON RAHVUSVAHELISTES REITINGUTES

Globaliseerunud ja informatsioonist üleküllastunud maailmas on aina populaarsem koostada mitmesuguseid reitinguid ja indekseid, kus vastavalt analüüsitava teemale on koondatud kokku nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset informatsiooni. Sellised reitingud võimaldavad kasutajatel kiiresti saada terviklikku pilti riikide tugevustest ja nõrkustest ning riikide arengutasemest ja arengutrendidest.

Lisame valiku [rahvusvaheliste reitinguagentuuride ja analüüsikeskuste](#) hinnanguid, mis iseloomustavad Eesti majandusolukorda 2020. või 2019.aastal, võrreldes teiste riikidega:

- **Rahvusvaheline konkurentsivõime reiting** (IMD)
IMD World Competitiveness Yearbook 2020. 28. koht 63 riigi võrdluses (juuni 2020). Võrreldes aasta varasemaga on Eesti 7 koha võrra tõusnud.
- **Digitaalse arengutaseme indeks** (IMD)
IMD World Digital Competitiveness Ranking 2020. 21. koht 63 riigi võrdluses (nov 2020). Võrreldes eelmise aastaga on Eesti koht 8 võrra tõusnud.
- **Globaalne konkurentsivõime reiting** (WEF)
The Global Competitiveness Report 2019. 31. koht 141 riigi võrdluses (september 2019). Reiting iseloomustab riigi võimet tagada jätkusuutlik majanduskasv keskpikal perioodil. Võrreldes aasta varasemaga, paranes Eesti koht ühe koha võrra.
- **Globaalne konkurentsivõime reiting** (WEF)
The Global Competitiveness Report 2020. Transformation readiness indeks: Eesti asub 5. detšiilis
- **Rahvusvaheline inimarengu indeks** (ÜRO)
Global Human Development Indicator. 29.–30. koha jagamine 189 riigi edetabelis (detsember 2020). Indeks arvestab elanike haridustaset, eluiga, majanduse arengutaset jne. Võrreldes eelmise aastaga tõusis Eesti ühe koha võrra.
- **Rahvusvaheline majandusvabaduse indeks** (The Heritage Foundation)
2020 Index of Economic Freedom. 10. koht 180 riigi võrdluses (2020). Hindamise aluseks on kaubanduspoliitika, riiklik sekkumine, rahanduspoliitika, musta turu osakaal majanduses jne. Võrreldes möödunud aastaga on Eesti 5 koha võrra tõusnud.
- **Rahvusvaheline pikaajaliste väliskohustuste täitmise võimet iseloomustav reiting** (S&P).
Reitinguagentuur Standard & Poor's (S&P) jättis 2020. aasta augustis Eesti riigireitingu AA– (väljavaade negatiivne) tasemele. Aluseks on riigis läbiviidud struktuurireformid, otseinvesteeringute maht, fiskaal- ja rahapoliitika.
- **Rahvusvaheline korruptsioonitajumise indeks** (Transparency International)
Corruption Perception Index 2020. Eesti jagab 17.–18. kohta 180 riigi edetabelis. Esikohal olevas riigis on korruptsioon väikseim. Eesti positsioon aastaga paranes ühe koha võrra.
- **Turismi konkurentsivõime indeks** (WEF)
The Travel and Tourism Competitiveness Report. Eestile kuulub 140 riigi hulgas 46. koht (2019). Võrreldes 2018. aastaga Eesti koht ei muutunud. Indeks võtab arvesse riigis valitsevat turvalisust, transpordi ja IT infrastruktuuri, loodus- ja kultuuriressursse, tervishoiu- ja hügieenitingimusi jne.
- **Doing Business** (World Bank Group)
18. koht 190 riigi arvestuses (2020). Riigid on reastatud selle järgi, kus on kergem ettevõtlust alustada ning sellega tegeleda. Võrreldes varasema aastaga Eesti langes 2 kohta.